

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

✱
Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΡΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Δασκτῶρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 15

ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΟΥΣΙΟΝ Δ' — Ζ'

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π. ΦΑΝΟΥΡΓΑΚΗ

Κείμενον: **E. Montfaucon**

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

751 D ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΟΥΣΙΟΝ

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ ΣΥΝΘΙΖΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΓΙΝΘΩΜΙΖΗ ΠΑΛΑΙΑ
ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΣΧΘ.

Ι. Σήμερον πρέπει νὰ διεξέλθω τὸ τέλος τῆς παραβολῆς τοῦ Λαζάρου. Διότι οἱ μὲν ἴσως νομίζετε ὅτι τὸ ἐτελεύσωμεν ὅλα, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ σᾶς ἐξαπατήσω μὲ τὸ νὰ χρησιμοποῖσω τὴν ἀγνοίαν σας, καὶ οὐτε θὰ σταματήσω. Ἐμέχρι νὰ πάρω κάθε νόημα ποῦ φαίνεται καὶ νὰ φύγω. Ὅπως καὶ ὁ γεωργός, ὅταν τρυγήθῃ ὅλο τὸ ἀμπέλι, δὲν φεύγει πρὶν νὰ κόψῃ καὶ τὰς ῥόγας. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ πόρα διακρίνω ἐκείνη κάτω ἀπὸ τὰ γράμματα, ἴσων κάτω ἀπὸ φύλλα, κρυμμένα νοήματα, ἐμπρός πάλιν νὰ τὰ ἀποτρυγήσωμεν μὲ προσοχὴν, χρησιμοποιοῦντες ἀντὶ δρεπάνι τὸν λόγον. Διότι τὸ μὲν ἀμπέλι ἀφοῦ τρυγήθῃ μίαν φορὰν, μένει γυμνὸν ἀπὸ καρπὸν, ⁷⁵² Α καὶ μόνον φύλλα ἔχει. Τὸ πνευματικὸν ὅμως ἀμπέλι τῶν θείων Γραφῶν δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Καὶ ὅλα τὰ νοήματα ποῦ φαίνονται ἂν συλλέξαμεν, πάλιν μένουσιν τὰ περισσότερα. Πολλοὶ θεοβαίως πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς ὤμνησαν διὰ τὸ θέμα αὐτό, πολλοὶ θὰ ὀμιλήσωσιν καὶ μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἐξαντλήσῃ ὅλον τὸν πλοῦτον. Διότι τὸ εἶδος τῆς περιουσίας αὐτῆς εἶναι τέτοιον ποῦ ὅσο βαθειὰ καὶ ἂν τὴν σκάψῃς, τόσο περισσότερον θὰ ἀναβλύσωσιν τὰ θεῖα νοήματα. Διότι εἶναι πηγὴ ποῦ δὲν στερεῖται ποτέ.

Καὶ ἔσπερε θεοβαίως νὰ ἐξοφλήσῃς τὸ χρέος αὐτὸ εἰς τὴν προηγουμένην συγκέντρωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐξέωρῃς ὀρθὸν νὰ προσερίσωμεν τὰ κατορθώματα τοῦ μακαρίου Βαθόλα καὶ τῆς μετὰ αὐτὸν συντροφιάς τῶν ἁγίων μαρτύρων. Ἐ διὰ τοῦτο ἀνεβάλαμεν τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους καὶ τὸ ἐφυλάξαμεν νὰ τὸν ἀποδώσωμεν ὀλοκλήρον κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν. Ἐμπρός λοιπὸν, ἀφοῦ ἔκοιμεν ἀποδώσει τὸν ἔκαινον καὶ εἰς τοὺς πατέρας, ἔτι θεοβαίως ἀνάλογον πρὸς τὴν

Γραμματεὺς Συντάξις
Ἰεροῦς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

όξιαν των, ἀλλὰ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδικὴν μας ἰκανότητα, νὰ ἀποδώσουμε καὶ εἰς οὗς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀπηγόρευσης. Ἀλλὰ μὴ ἐπιπλάμετε μέχρις οὗτος φθάσαμεν εἰς τὸ τέλος, ἀφοῦ ἀρκούμεν τὸν λόγον ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ τὸν ἀφήσαμεν προηγουμένως. Καὶ πρὸς τὸν ἀφήσαμεν; Εἰς τὸ κόσμον, ποῦ κυριεῖται τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

Ὅταν λοιπὸν εἶπεν ὁ πλούσιος, «Πέμψον Λάζαρον», ὁ Ἀβραάμ τοῦ εἶπε: C «Κῆρος μέγα ἐστηρικται μεταξύ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς, μὴ δύνανται, μηδὲ οἱ ἐντεῦθεν ἐκεῖ διαπερῶσι» (Λουκ. 16, 26). Καὶ ἀπεδείξαμεν μὲ πολλὰ λόγια, ὅτι μετὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας εἰς τὰ ἴδικά μας ἐπιτεύγματα, καὶ νὰ μὴ ἀραδιάζωμεν τοὺς πατέρας καὶ τοὺς πάππους, καὶ τοὺς προπάππους, οὔτε συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ γυναικούς καὶ γείτονας: «Ἀδελφός γὰρ οὐ λυτροῦται λυτρώσειαι ἄνθρωπος;» (Ψαλμ. 48, 8). Ἀλλὰ δοῦ καὶ νὰ παραλέωμεν, καὶ νὰ καθικετεύσωμεν αὐτοὺς ποῦ ἀπέθανον μὲ ἀμαρτίας, ὅσοι θὰ τὰ εἰπουν ἀκάθαρτα καὶ ραταίως. Διότι καὶ αἱ πέντε παρθένοι παρεκάλεσαν τὰς ἄλλας πέντε διὰ λάδι, D ἀλλὰ δὲν ἔλαθον καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἔκρυπεν εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον αὐτὸν καὶ ἀπελογήθη πολλά, ὅμως κατεδικάσθη καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔβρεψαν τὸν Χριστὸν ὅταν ἐπινοήσεν, οὔτε τὸν ἐπίτιμον ὅταν ἐδιωχῆται, καὶ αὐτοὶ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ κατέρευγαν εἰς τὴν ἀγνοίαν, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ εἶδον συζῶντο καὶ δικαιοσύνην. Ἀλλὰ πάλιν οὔτε νὰ εἰπουν κάτι ἡμιόρεον, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἦταν ἐνδεδυμένος μὲ ἀκάθαρτα ρούχα, ποῦ ὅταν κατηγορεῖτο, ἐσώπησα. Καὶ ὅσα μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ἄλλος, ποῦ ἐκράτησε κακίαν εἰς τὸν πλησίον του, καὶ ἀπαιτοῦσε τὰ ἑκατὸν δηνάρια, ἔπειτα ὅταν κατηγορεῖτο ἀπὸ τὸν κύριόν του διὰ σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν δὲν εἶχε τίποτε νὰ εἴπῃ. Ὅποτε λοιπὸν εἶναι φανερόν, ὅτι τίποτε E δὲν θὰ μᾶς ὑπερασπίσῃ ἐκεῖ ὅταν δὲν ἔχωμεν ἔργα ἀγαθὰ. Ἀλλὰ εἴτε καθικετεύωμεν εἴτε παρακαλοῦμεν εἴτε σιωποῦμεν, πάλιν θὰ μᾶς ἔλθουν αἱ καταδικαὶ καὶ αἱ τιμωρίαι. Καὶ ἄκουσε πῶς καὶ ὁ πλούσιος ὅταν ἔζητησε δύο πράγματα ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ κανένα δὲν ἐπέτυχε. Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν παρεκάλεσε διὰ τὸν ἑαυτὸν του λέγων, «Πέμψον Λάζαρον», μετὰ δὲ ὅσα πλέον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀδελφούς του ἀλλὰ κυριῶς παρεκάλει δὲν εἰσκούσθη. Διότι ἢ μὲν πρώτη ἦταν ἀδύνατος, 73 A ἢ δὲ δεύτερα, διὰ τοὺς ἀδελφούς, ἦταν περιττὴ. Ἀλλὰ ἂν νομίζετε ὡς ἀκούσαμεν καὶ αὐτὰ τὰ λόγια μὲ μεγάλην προσοχὴν. Ὅταν διπλασθὲν ἕνας ἄρχων ὁδηγήσῃ εἰς τὴν μέσην τῆς ἀγορᾶς ἕνα κατάδικον καὶ στήσῃ δημίους γύρω αὐτὸν καὶ καταπληγῶν

τὸν κατάδικον, τότε ὅσοι τρέχουν μὲ μεγάλην προθυμίαν, ἐπειδὴ θέλουν νὰ ἀκούσωσι τί ἐρωτᾷ ὁ δικαστὴς καὶ τί ἀπαντᾷ ὁ κατάδικος. Ποιῶν περισσότερον λοιπὸν πρέπει ἐδῶ νὰ ἀκούσωμεν μὲ προσοχὴν τί ζητᾷ ὁ κατάδικος αὐτός, ἐννοῶ ὁ πλούσιος, καὶ τί ἀποκρίνεται ὁ δίκαιος δικαστὴς διὰ τοῦ Ἀβραάμ. Διότι δὲν ἐδέχθη ὁ πατριάρχης, ἀν καὶ αὐτὸς ἀμύλοισεν. B Ἀλλ' ὅπως γίνεται εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὅταν κατηγοροῦμενοι εἶναι λησταὶ καὶ φονιάδες, οἱ νόμοι τοὺς τοποθετοῦν μακρὰν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ δικαστοῦ, καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ἀκούσωσι τὴν φωνὴν τοῦ κριτοῦ — καὶ εἶναι καὶ αὐτὸ ἕνας ἐξευτελισμὸς μαζί μὲ τοὺς ἄλλους —, ἀλλὰ κάποιος ἐνδιάμεσος μεταφέρει τὰς ἐρωτήσεις τοῦ δικαστοῦ καὶ τὰς ἀποκρίσεις τῶν κατηγορουμένων, ἔτσι ἐγίνετο καὶ τότε. Δὲν ἤκουεν ὁ κατάδικος τὸν Θεὸν ποῦ ἀπαλοῦσε πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ἐνδιάμεσος ἦταν ὁ Ἀβραάμ καὶ μετέφερεν εἰς τὸν δικαζόμενον τὰ λόγια τοῦ δικαστοῦ. Δὲν ἔλεγε διπλασθὲν αὐτὸν ὅσα ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπιδόσθη εἰς αὐτὸν θεοῦς νόμους καὶ τοῦ ἔλεγε τὰς σφαιρικοὺς ἀποφάσεις. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ πλούσιος οὔτε νὰ ἀντιμίσση ἠμποροῦσε.

2. C Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν μὲ προσοχὴν τὰ λεγόμενα. Διότι ἐπίτιμος ἀσκολοῦμαι μὲ αὐτὴν τὴν παραβολὴν, καὶ ἂν καὶ διὰ τετάρτην ἡμέραν ἀσκολοῦμαι δὲν φέγω ἀπ' αὐτὴν, ἐπειδὴ ὀλέπω ὅτι προέρχεται μεγάλο κέρδος ἀπ' αὐτὴν τὴν διήγησιν καὶ εἰς τοὺς πλουσίους καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ γογγύζουν διὰ τὴν καλοπέρασιν τῶν πονηρῶν καὶ διὰ τὴν πτωχείαν καὶ θλίψιν τῶν δικαίων. Διότι συνήθως τίποτε δὲν σκανδαλίζει καὶ δὲν ταρασσοῖ τόσον πολὺ τοὺς πολλούς, ὅσον ὅταν οἱ πλούσιοι ποῦ ζοῦν εἰς τὴν πονηρίαν ἔχουν μεγάλην καλοπέρασιν, ἐνῶ οἱ δίκαιοι ποῦ ζοῦν μὲ ἀρετὴν σπρώχνονται εἰς τὴν ἄκραν πτωχείαν καὶ οφίστανται κίλθα θάσσανα χειρότερα ἀπὸ τὴν πτωχείαν.

D Ἀλλ' ἡ παραβολὴ αὕτη εἶναι ἰκανὴ νὰ προσφέρῃ τὰ φάρμακα καὶ νὰ φρονιματίζῃ τοὺς πλουσίους καὶ νὰ παραγγέλλῃ τοὺς πτωχοὺς. Τοὺς μὲν πλουσίους διδάσκει νὰ μὴ υπερηφανεύωνται, τοὺς δὲ πτωχοὺς παραγγέλλει διὰ τὰ παρόντα. Καὶ ἐκεῖνους μὲν τοὺς πείθει νὰ μὴ καυχῶνται, ὅταν, ἐνῶ ἀμαρτάνουν, δὲν τιμωροῦνται ἐδῶ, διότι ἐκεῖ θὰ συναντήσωσι σκληροτάτην τιμωρίαν, αὐτοὺς δὲ παραγγέλλει διὰ νὰ μὴ ἀνησυχῶν ἀπὸ τὴν καλοπέρασιν τῶν ἄλλων, οὔτε νὰ νομίζωσι ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόνοια δι' ὅσα μᾶς συμβαίνουν, ὅταν ὁ μὲν δίκαιος ὑποσφῆρῃ ἐδῶ, ὁ δὲ πονηρὸς καὶ μαλωμένως ἀνθρώπος ἀπολαμβάνῃ διαρκῆ εὐτυχίαν. Διότι καὶ οἱ δύο θὰ λάβωσι ἐκεῖ ὅ,τι τοὺς ἀξίζει, ὁ ἕνας τοὺς στεφάνους E διὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν, ὁ ἄλλος τὰς καταδικαὶς καὶ

της τιμωρίας δια την πονηρίαν. Αὐτὴν τὴν παραβολὴν νὰ τὴν γράψετε καὶ οἱ πλοῖται καὶ οἱ πτωχοὶ, οἱ μὲν πλοῖται εἰς τοὺς τοίκους τοῦ οὐρανοῦ σας, οἱ δὲ πτωχοὶ εἰς τοὺς τοίκους τῆς διαβολῆς σας. Καὶ ἂν ποτὲ σὴση ἀπὸ τὴν λαομαχίαν, νὰ τὴν ξαναγράψετε πάλιν ἐπάνω μετὰ τὴν μνήμην σας. Καλύτερα δὲ οἱ πλοῖται πρὶν τὴν γράψετε εἰς τὸ σῆπυ, γράψατέ τὴν εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ νὰ τὴν φέρετε πάντοτε μαζί σας, καὶ θὰ εἶναι διὰ σας σκαλεῖον καὶ ἀφορμὴ ἄλλης τῆς πίστεως. Διότι ἐὰν τὴν ἔκαμεν διαρκῶς 75⁴ Ἄ γραμμένην εἰς τὴν σκέψιν μας, οὔτε τὰ εὐχάριστα τῆς παρουσίας ζωῆς θὰ ἠμπορούσαν νὰ μᾶς κάνουν υπερηφάνους, οὔτε τὰ λυπηρὰ νὰ μᾶς ταπεινώσουν καὶ νὰ μᾶς γκρεμίσουν. Ἄλλα καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις θὰ φερῶμεθα ὡσάν πρὸς ζωγραφίαν ἐπάνω εἰς τοὺς τοίκους. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅταν βλέπωμεν ζωγραφισμένον εἰς τοὺς τοίκους πλοῖταιν καὶ πτωχόν, οὔτε ἐκείνον ζηλοῦμεν, οὔτε τὸν πτωχόν περιφρονούμεν, ἐπειδὴ αὐτὰ ποὺ βλέπομεν εἶναι ἢ οὐκ ἂν τῶν πραγμάτων καὶ οὐκ ἂν τῶν ἀληθινά, εἶσι καὶ ὅταν μάθωμεν καλὰ τὴν φύσιν τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πτωχείας, καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων καὶ λυπηρῶν καὶ εὐχαριστῶν, θὰ ἀπαλλαγώμεν β' ἀπὸ τὴν ἀναμαχίαν ποὺ μᾶς φέρει τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά. Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι ποὺ ἀπατηλὰ καὶ ἀπὸ τὴν σκιάν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν ποτὲ ἢ λαμπρότης καὶ ἢ δόξα νὰ καταστήσῃ υπερήφανον τὸν δυνατόν καὶ γενναῖον ἢ νὰ ταπεινώσῃ τὸν περιφρονημένον.

Ἄλλο εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἀκούσωμεν καὶ τὰ λόγια τοῦ πλοῦτου. «Ἐριστὸ σε, πάτερ», λέγει, δηλαδὴ σὲ παρακαλῶ, θέσμαι, ἱκετεύω, εἶνα πέμπης εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου Ἀδάρον εἰς γὰρ μοι πέντε ἀδελφοί ἵνα διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ὅπως μὴ ἐλθῶσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου». Ἐπειδὴ ἀπέπτεε διὰ τὸν αὐτὸν του, παρακαλεῖ δι' ἄλλους. Βλέπει πῶς ἔγινε φιλάνθρωπος καὶ ἡμερος ἀπὸ τὴν C τμῆριν; Αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ ἐπεφρονόουσε τὸν Ἀδάρον ὅταν ἦταν ἐμπρὸς του, πᾶρα φροντίζει δι' ἄλλους ποὺ εἶναι μοκρὰ. Αὐτὸς ποὺ ἀδιοφοροῦσε δι' αὐτὸν ποὺ ἦταν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του, τώρα ἐνθυμεῖται αὐτοῖς ποὺ δὲν βλέπει καὶ πολὺ εὐγενικὰ καὶ γρήγορα ζητεῖ νὰ ὑπάρῃ κἀποία πρόνοια δι' αὐτούς, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ πρόκειται νὰ τοὺς εὗρουν. Καὶ παρακαλεῖ νὰ σταλῇ ὁ Ἀδάρος εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος οἶκος ἦταν ὁ αἶθος δι' αὐτόν, διότι ἐκεῖ εἶχε ξεκινήσει τὸ σάδιον τῆς ἀρετῆς. Ἄς τὸν βλέπων, λέγει, αὐτὸν ποὺ στεφανώνεται, αὐτοὶ ποὺ τὸν εἶδαν νὰ ἀγωνίζεται. Αὐτοὶ ποὺ ἐγνώρισον τὴν πτωχείαν καὶ τὴν πείναν του καὶ τὰ χεῖρα βασάνου του, ὅς γίνουσι μάρτυρες τῆς

της, τῆς ἀλλαγῆς, ἄλλης τῆς δόξης, ὥστε ἀπὸ δασκῶν καὶ ἀπὸ τὰ δύο D καὶ μάθουν, ὅτι δὲν θὰ τελειώσουν τὰ ζητήματά μας εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, νὰ ἐτοιμασοῦν εἶσι διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀποφύγουν αὐτὴν τὴν καταδίαισιν καὶ τιμωρίαν. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Ἀδάρος; «Ἐκουσι Μωυσεῖα καὶ τοὺς προφήτας ἀκούσάτωσαν αὐτῶν». Σὺ δὲν φροντίζεις διὰ τοὺς ἀδελφοὺς σου περισσότερο ἀπὸ ὅσον ὁ Θεὸς ποὺ τοὺς ἐπέλασεν. Τοὺς ἔβασε καλῶδες δασκάλους ποὺ τοὺς παρεκινεῖν, τοὺς συμβουλεύειν καὶ τοὺς νουθετοῦν. Καὶ τί λέγει πάλιν αὐτός; «Ὅσαί, πάτερ Ἀδάρος, ἀλλὰ ἐὰν τις ἀπὸ νεκρῶν ἀπέλθῃ, αὐτῷ πιστεύουσιν». Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι λόγια τῶν πολλῶν.

Ε Πού εἶναι τώρα αὐτοὶ ποὺ λέγουν, ποῖος ἦλθεν ἀπὸ ἐκεῖ; Ποῖος ἀνεστήθη ἐκ τῶν νεκρῶν; Ποῖος ἐξιστόρησεν ἕνα οὐρανόθεν εἰς τὸν οὐρανόν; Πῶσα τέτοια καὶ παρόμοια εἶπεν εἰς τὸν αὐτὸν του ὁ πλοῦτος ὅταν εὐτυχοῦσε; Δὲν παρεκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ ἀφέλειον νὰ ἀναστῆ κἀποιοσ ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὅταν ἤκουε τὴν Γραφήν, τὴν περιφρονόουσε καὶ τὴν ἐκωλύετο καὶ ἐθεωροῦσε τὰ λεγόμενα παροῦσθα. Καὶ ὅσα λοιπὸν ὑπέφερε τώρα αὐτός, ἐπίστευε τὰ ἴδια καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς του. Καὶ ἐπειτα, λέγει, τὰ ἴδια πιστεύουσιν ἐὰν ἡμεῖς ἀναστῆ κἀποιοσ νεκρός, δὲν θὰ ἀνηρθῶν νὰ τὸν πιστεύουσιν, δὲν θὰ τὸν περιγέλασαν, ἀλλὰ 75⁵ Ἄ θὰ δώσουν μεγαλύτεραν προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα. Τί ἀπεκρίθη λοιπὸν ὁ Ἀδάρος; «Εἰ Μωυσεῖα καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐὰν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ, ἀκούονται». Καὶ οἱ τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὅτι αὐτοὶ ποὺ δὲν ἀκούει τὰς Γραφάς, οὔτε ἐὰν ἀναστῆσθῶν νεκροὶ θὰ τοὺς ἀκούσῃ, τὸ ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἀπὸ οὔτε τὸν Μωυσοῦν ἤκουσαν οὔτε τοὺς προφήτας, οὔτε ὅταν εἶδαν νεκροὺς ἀναστῆντας ἐπίστευσαν, ἀλλὰ κἀποιοὶ ἐπεχείρησαν νὰ φονεύουσιν τὸν Ἀδάρον.¹⁴ Ἐλάτε πάλιν ἐπιτίθεντο κατὰ τὸν ἀποστόλων, παρὰ τὸ ὅτι πολλοὶ νεκροὶ ἀνεστήθησαν τὴν ἕβραν τοῦ σταυροῦ.

3. Ἄλλα διὰ νὰ πεσοῖς καὶ μετ' ἄλλον τρόπον ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν προφητῶν εἶναι περισσότερο ἀξίωμα ἀπὸ τὴν πληροφορίαν τῶν ἀναστημένων, ἐκεῖνο σκέψου, ὅτι ὁ ὁμοιωθήσαστε νεκρῶς β' εἶναι δοῦλος, αὐτὰ ἡμεῖς ποὺ ἀναφέρουσι οἱ Γραφαί, τὰ εἶπεν ὁ Κύριος. Ὅστε καὶ ἂν ἀκούῃ ἀναστῆναι νεκρὸς ἢ κατέβῃ ἀγγελος ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τὰς Γραφάς πρέπει νὰ πιστεύωμεν περισσότερο. Διότι ὁ δεσπότης

14. Πρόκειται περὶ τοῦ φίλου τοῦ Χριστοῦ Ἀδάρου, ὁ ὁποῖος ἀνεστήθη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔχει περὶ τοῦ Ἀδάρου τῆς ἐρημωμένης παραβολῆς.

τῶν ἀγγέλων καὶ κύριος τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων, αὐτὸς τὰς ἐνομοθέτησε. Καὶ ὅτι ἔκουν περιττὰς ἀπαιτήσεις αὐτοὶ ποῦ ζητοῦν νὰ ἔλθουν ἀπὸ ἐκεῖ νεκροί, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὅσα ἐλέγησαν, εἶναι δυνατόν νὰ δεικθῆ καὶ ἀπὸ τὰ σημερινὰ δικάστηρια. Ἡ γέννα δὲν φαίνεται εἰς τοὺς ἀπίστους. Εἰς τοὺς πιστοὺς θεθαίως εἶναι γνωστὴ καὶ φανερά. Τὰ δικάστηρια ὅμως φαίνονται καὶ κάθε ἡμέραν ἀκούομεν, ὅτι ὁ τάδε κατεδικάσθη, τοῦ τάδε ἢ περιουσία ἐδόμηθη, ἢ ἄλλος κατεδικάσθη εἰς τὰ κάτεργα εἰς τὰ μεταλλεῖα,¹⁵ ἄλλος ἐκεί εἰς τὴν φυλακίαν, καὶ ἄλλος κατεστράφη μετ' ἄλλον τρόπον τιμωρίας. Ἄλλ' ὅμως οἱ πονηροὶ καὶ κακοῦργοι καὶ ἀπαιτεῖνες, παρὰ τὸ ὅτι ἀκούουν αὐτὰ δὲν φρονιματίζονται. Καὶ διατὶ νὰ λέγω πῶς δὲν φρονιματίζονται αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔπασαν ποτὲ εἰς αὐτὰ; Πολλὰς φορές πολλοὶ συνελήφθησαν, ἀλλὰ διέφυγαν τὴν κατοδικίαν ἢ ἐκρίθησαν τὴν φυλακίαν καὶ ἐδραπέτευσαν, ἀλλὰ πάλιν ἔρχονται τὸ ἴδιον, καὶ ἔκταναν πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ.

Μὴ ζητοῦμεν λοιπὸν νὰ ἀκούομεν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς αὐτὰ ποῦ αἱ Γραφαὶ πολὺ πᾶ σαφέστερα μᾶς διδάσκουν κάθε ἡμέραν. Διότι ἐὰν ἐγνώριζε τοῦτο ὁ Θεὸς, ὅτι δηλαδὴ νεκροὶ ὀφουὶ ἢ ἀνίσταντο θὰ ἀφελούσαν τοὺς ζωντανούς, δὲν θὰ παρέλειπεν, οὔτε θὰ παρέβλεπε τῶσαν κέρδος αὐτὸς ποῦ κάνει τὰ πάντα διὰ τὸ συμφέρον μας. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀνίστανται συνεχῶς νεκροὶ καὶ νὰ μᾶς ἀναγγέλουν ὅλα ὅσα συμβαίνουν ἐκεῖ, καὶ αὐτὸ πάλιν μετ' ἑὸν καιρὸν θὰ καταφρονεῖτο. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ δὲ καὶ ὁ διάβολος θὰ εἰσέγαγεν μετ' ἐμᾶς εὐκαλίαν καὶ πονηρὰς διδασκαλίας. Πολλὰς φορές δηλαδὴ θόλημορούσε νὰ δεῖξῃ ἐδωλὰ, ἢ καὶ θὰ ἠτοίμαζε μερικὸς δὲν ὑποκριθῶν πῶς ἀπέθαναν καὶ ἐτάφησαν, καὶ θὰ τοὺς ἔδεικνε μετὰ ὡς ἀναστημένους ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ μετ' αὐτοὺς θὰ ἔκανε πιστευτὰ ὅσα ἤθελεν Ἐ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπαιτημένων. Διότι, ἐὰν πᾶρα, ποῦ δὲν συνέθη κάτι τέτοιο, πολλὰς φορές ἐνεφανίσθησαν ὄνειρα μετ' ἡμᾶς τῶν ἀποθανόντων καὶ ἐξηγήθησαν καὶ κατέστρεψαν πολλούς, πολὺ περισσότερον ἐὰν εἶκε συμβῆ αὐτὸ καὶ εἶκεν ἐπακρατῆσαι εἰς τὸς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ νεκροὶ ἐπανεβάντων πάλιν, ὁ σακαμπερὸς ἐκεῖνος διάβολος θὰ ἐτίθεκε κλιμάδες δόλων καὶ θὰ ἔφερνε μεγάλην ἀπάτην εἰς τὴν ζωὴν.

Διὰ τοῦτο ἔκλεισε τὰς θύρας ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἀφήνει κα-

15. Τὴν ἐπισημὴν ἐκείνην ὑπέρχεν ἡ κοινὴ τῆς καταδικῆς εἰς κάτεργα εἰς τὰ μεταλλεῖα. Ἦτο μὲν ἀπὸ τὰς πλείων ἀτιμωτικῶν ποινῶν εἰς τὴν ἵστοίαν εἶχαν καταδικασθῆ πολλοὶ μάρτυρες.

νένα ἀπὸ τοὺς νεκρούς νὰ ἐπανεβῆ καὶ νὰ εἰπῆ ὅσα συμβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ μὴ λάθῃ ἀπ' αὐτὸ ἀφορμὴν ⁷³⁶ Ἄ ὁ διάβολος καὶ εἰσαγγὴ ὄλας τὰς πονηρίας του. Διότι καὶ ὅταν ὑπῆρχαν προφήται, αὐτὸς παρουσίασε ψευδοπροφήτας, καὶ ὅταν ὑπῆρχον ἀπόστολοι παρουσίασε ψευδοαποστόλους, καὶ ὅταν ἐνεφανίσθη ὁ Χριστὸς, ψευδοχριστούς, καὶ ὅταν ἐκνήκυθησαν αἱ ὀρθαὶ διδασκαλίαι, αὐτὸς ἐδίδαζε τὰς ἐσφαλμένους καὶ ἐσπειρε τὰ ζήζνια παντοῦ. Ὡστε ἂν συνέβαινε κα' αὐτὸ, καὶ αὐτὸ θὰ ἐπεχείρει νὰ ὑποκριθῆ μετ' ἡμᾶς τὸν ὄντα του, καὶ μετ' ἡμᾶς νὰ ἀνιστῆ πραγματικῶς νεκροὺς, ἀλλὰ μετ' ἡμᾶς μαγείας καὶ ὁμάτας θὰ ἐξαπατούσε τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ποῦ θὰ ἔβλεπαν, ἢ θὰ προητοίμαζε καὶ μερικὸς, ὅπως εἶπα, νὰ ὑποκρίνονται πῶς ἀπέθαναν καὶ θὰ ἔκανε τὰ πάντα ἄνω-κάτω καὶ θὰ ἐπέφερε σύγχυσιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὄλα αὐτὰ ὁ Θεὸς τὰ προέβλεψε, τοῦ ἀκράτησευσεν Ἐ αὐτὴν τὴν πονηρίαν καὶ, ἐπειδὴ ἐφρόντιζε δι' ἡμᾶς, δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἔλθῃ ποτὲ κάποιος ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τοὺς ζωντανούς διὰ τὰ ἐκεῖ, ἀλλὰ μᾶς ἐδίδαζε νὰ θεωροῦμεν τὰς θείας Γραφὰς περισσότερον ἀξιολογίτους ἀπὸ ὄλα. Μᾶς ἔδειξε δηλαδὴ πᾶν σαφέστερα πράγματα ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐπανεφέρεν εἰς τὸν Θεόν, ἔδωκε τὴν πλάην, ἐπανεφέρεν τὴν ἀλήθειαν, ὄλα αὐτὰ τὰ ἐπέτυχε μετ' ἡμᾶς καὶ μετ' ἡμᾶς ἀσπρόντους ἀνθρώπους, καὶ μᾶς ἔδωκεν ἀρκετὸς ἀποδείξεις τῆς προνοίας του δι' ὄλα. Μὴ νομίζομεν λοιπὸν ὅτι τὰ ζητήματά μας ἔκουν περιορισθῆ μόνον εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν, ἀλλὰ νὰ πιστεύομεν ὅτι ὁμοσώπιτε θὰ ὑπάρξῃ κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις δι' ὄλα ὅσα πράττομεν ἔδω.

Ἐ Αὐτὸ θεθαίως εἶναι τόσον σαφὲς καὶ ξεκάθαρον ὥστε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ αἰρετικοὶ καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἀνθρώπος συμφωνοῦν ἀπολύτως ἐπ' αὐτῶν. Διότι ἂν καὶ δὲν πιστεύουν ὄλοι ὀρθῶς περὶ τῆς ἀναστάσεως, ὅμως ὄλοι συμφωνοῦν περὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς κολάσεως καὶ διὰ τὰ ἐκεῖ δικάστηρια, ὅτι ὑπάρχει ἐκεῖ κάποια ἀνταπόδοσις δι' ὅσα συμβαίνουν ἔδω. Διότι ἐὰν δὲν συνέβαινε τοῦτο διὰ ποῖον λόγον ἐτίμησε τὸν οὐρανόν, ἔστρωσε κάτω τὴν γῆν, ἠπλώσε τὴν θάλασσαν, ἔδωκε τὸν ἀέρα καὶ ἔδειξε τῶσαν πρόνοιαν, ἐὰν δὲν ἤθελε μέχρι τέλος νὰ μᾶς προστατεύσῃ:

4. Ἐ Δὲν βλέπετε πόσοι, ἐνῶ ἔζησαν μετ' ἀρετὴν, ὑπέφεραν κίλια βάσανα καὶ ἐφυγον χωρὶς νὰ παροῦν κανένα καλόν; Ἄλλοι πάλιν ἐνῶ ἐπέδειξαν μεγάλην πονηρίαν καὶ ἔζησαν τὰς περιουσίας τῶν ἄλλων, ἐγύθυσαν κίτρας καὶ ὄφρα καὶ τοὺς κατεχούσιους, ἐφυγαν ἀπὸ ἐκάρησαν πλοῦτον καὶ πολυτέλειαν καὶ κλιμάδες καλὰ, χωρὶς νὰ πάθουν οὔτε τὸ παραμικρὸν κακόν;

Πότε λοιπόν θα λάβουν εκείνοι οι πρώτοι τὰς ἀμοιβὰς διὰ τὴν ἀρετὴν των, ἢ αὐτοὶ οἱ πονηρὸν θὰ ἐκτίσουν τὰς τιμωρίας διὰ τὴν πονηρίαν των, ἐὰν ἡ ζωὴ μας Ἐ τελειώνη μόνον εἰς τὸν παρόντα κόσμον; Ὅτι θεσπίως ἐὰν ὑπάρξη Θεὸς —ὅπως πράγματι ὑπάρχει— εἶναι, δίκαιος, ὁ ὁποιοῦσθῃσι τὸ παραδέχεται, ὅτι δέ, ἐὰν εἶναι δίκαιος, καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δὲ θὰ ἀποδώσῃ ὅ,τι τοὺς ἄξιζει, καὶ διὰ τοῦτο συμφωνοῦν ὅλοι. Ἐὰν δὲ πρόκειται νὰ ἀποδώσῃ καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δὲ ὅ,τι τοὺς ἄξιζει, ἐδῶ ὅμως κανεὶς δὲν τὸ εἶλαβεν αὐτό, οὔτε ὁ πονηρὸς τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν πονηρίαν του, οὔτε ὁ ἐνδρετος τὸν μισθὸν διὰ τὴν ἀρετὴν του, εἶναι καταφανὲς ὅτι ὑπολείπεται κάποιος χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ θὰ λάβουν τὴν πρέπουσαν ἀνταπόδοσιν.

⁷⁸⁷ Α Διὰ ποῖον λογῶν λόγον ἐγκατέστησεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν ψυχὴν μας τόσον ἀγρυπνῶν καὶ προσεκτικῶν κριτῶν; Τὴν συνειδήσιν ἔνωσῶ. Διότι δὲν ὑπάρχει κανεὶς δικαστὴς τόσον ἀγρυπνὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅσον ἡ συνειδήσις μας. Διότι οἱ δικασταὶ, ποὺ βλέπομεν, καὶ μὲ κήρυμα ἔξαγοράζονται, καὶ μὲ τὰς κολακείας ἀποκοιμῶνται, καὶ ἀπὸ φόβου ὑποκρίνονται, καὶ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα ποὺ διαστρέφουν τὴν κρίσιν των, τὸ δικαστήριον ὅμως τῆς συνειδήσεως εἰς τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔξερει νὰ ὑποχωρῇ. Ἄλλὰ εἴτε κήρυμα δώσης εἴτε κολακείας εἴτε ἀπειλήσεως ἢ διειρητικῶν ἄλλο κάμῃ, αὐτὸ θὰ ἐκέρσῃ δικαίαν κρίσιν κατὰ τῶν λογισμῶν ποὺ ἠμάρτησαν. Καὶ Β αὐτὸς ποὺ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν ὁ ἴδιος καταδικάζει τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἂν ἀκόμη οὐδεὶς ἄλλος τὸν κατηγορῇ. Καὶ διὰ μόνον μίαν φορὰν, οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς καὶ εἰς ἄλλην τὴν ζωὴν τὸ κάνει αὐτὸ συνεχῶς. Καὶ ἂν ἀκόμη περᾶσῃ πολλὸς καιρὸς δὲν λησμονεῖ τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ ὅταν γίνῃται ἡ ἁμαρτία καὶ πρὶν γίνῃ καὶ μετὰ ποὺ θὰ γίνῃ, εὐρίσκειται δίπλα ἰσῶν σκληρῶς κριτῆς, ἰδιαιτέρως ὅμως μετὰ ποὺ θὰ γίνῃ. Διότι ὅταν πράττωμεν τὴν ἁμαρτίαν, μεθυμένοι ἀπὸ τὴν ἡδονήν, δὲν τὴν αἰσθανόμεθα τόσον πολύ. Ὅταν ὅμως γίνῃ ἡ ἁμαρτία καὶ τελειώσῃ, τότε μόλιστα, ἀφοῦ σῆσῃ καὶ ἡ ἡδονή, ἀκολουθεῖ τὸ πικρὸν κέντρισμα τῆς μετανοίας, C ποὺ εἶναι τελείως ἀντίθετον μὲ τὴν περίπτωσιν τῶν γυναικῶν ποὺ εὐρίσκονται εἰς τοὺς πόνοους τοῦ τοκετοῦ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν δηλοῖ ἑκείνων τῶν γυναικῶν πρὸ τοῦ τοκετοῦ ὁ πόνος εἶναι μεγάλος καὶ ἀφόρητος καὶ ἀγριαὶ αἱ ὤδινες, ποὺ τὰς σκίζουν μὲ τοὺς πόνους; μετὰ ὅμως τὴν γέννησιν ἔχουν ἄνεσιν, ἀφοῦ ὁ πόνος ἔφυγε μαζὶ μὲ τὸ θρέφος. Ἐδῶ ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ μέχρι τότε ποὺ γεννοῦμεν καὶ συλλαμβάνομεν τὰς ἐξαχρειωμένας σκέψεις,

εὐφραίνόμεθα καὶ χαίρομεθα. Μετὰ ὅμως ἀφοῦ γεννηώμεν τὸ παιδί, δηλοῖ τὴν ἁμαρτίαν, τότε βλέποντες τὴν ἀσκαμίαν τοῦ γεννηθέντος αἰσθανόμεθα ὀδύνην καὶ σκυζόμεθα κειρότερον ἀπὸ τὰς ἐπιτάκους γυναῖκας. Διὰ τοῦτο οὗς παρακαλῶ νὰ μὴ δευόμεθα, ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀμαρτωλῶν ἐπιθυμίαν, ἂν ὅμως τύχη καὶ δεχθῶμεν, νὰ πνίγωμεν ἐντὸς μας τὰ σπέρματα. D Ἄν ὅμως ἀμελήσωμεν περισσοῦτερον, τότε πάλιν νὰ σκοπῶμεν τὴν ἁμαρτίαν ποὺ ἐφθάσε καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν μὲ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὰ δάκρυα, καὶ μὲ τὸ νὰ κατηγοροῦμεν ἑαυτοῦς.

Διότι διὰ τὴν ἁμαρτίαν δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ ἀλέθριον ὅσον ἡ κατηγορία καὶ ἡ κατάντησις τῆς μετάνοιαν καὶ δάκρυα. Κατέκρινες τὴν ἁμαρτίαν σου; Ἐξεφόρτωσε τὸ φορτίον σου. Καὶ ποῖος τὸ λέγει αὐτά; Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ποὺ δικάζει. «Λέγει σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιοσύνης» (Ἠσα. 46. 26). Εἰπέ μου διατί ἐντρέπῃσαι καὶ κοκκινίζεις, ὅταν λέγῃς τὰ ἁμαρτήματά σου; Μήπως τὰ λέγεις εἰς ἀνθρώπων διὰ νὰ σὲ κοροϊδεύσῃ; Μήπως τὰ ὁμολογεῖς εἰς τὸν σύνδουλόν σου. Εἰ δὲ νὰ σὲ ἐκθέσῃ; Εἰς τὸν Κύριον, εἰς τὸν κηδεμόνα, εἰς τὸν φιλόανθρωπον, εἰς τὸν ἱατρὸν δείχνεις τὸ τραῦμα.

Μήπως, καὶ ἂν δὲν τὸ εἴπῃς σὺ, ἑκείνος δὲν τὸ γνωρίζει. ὁ ὁποῖος τὸ ἤξερε καὶ πρὶν γίνῃ. Διατί λοιπόν δὲν τὸ λέγεις; Μήπως ἐὰν σὺ κατακρίνης τὸ ἁμάρτημα γίνεται θαυρότερον; Ἀσφαλῶς γίνεται ἡμερότερον καὶ ἐλαφρότερον. Καὶ διὰ τοῦτο θέλει νὰ τὸ εἴπῃς, διὰ νὰ σὲ τιμωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ συγκληρῇ διὰ νὰ μὴ τὴν ἁμαρτίαν —διὰτὶ νὰ τὴν μᾶθῃ ἀφοῦ τὴν ἔξερει.— ἀλλὰ διὰ νὰ ⁷⁸⁸ Α μᾶθῃς σὺ πόσον ὀφειλὴν σοῦ χαρίζει. Θέλει δὲ νὰ μᾶθῃς ἐσὺ τὸ μέγεθος τῆς χάριτος διὰ νὰ εὐκαριστῇ συνεχῶς, διὰ νὰ εἶσαι πᾶς ἀπρόσβητος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ προθυμότερος πρὸς τὴν ἀρετὴν. Ἄν δὲν εἴπῃς τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς, δὲν ἀναγνωρίζεις πόσον ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ χάρις. Δὲν σὲ ὑποκρέανται, λέγει, νὰ ἐλθῇς εἰς τὴν μέσσην τοῦ θεάτρου καὶ νὰ σταθῇς μεταξὺ πολλῶν μαρτύρων. Εἰς ἐμένα ἰδιαιτέρως εἶπε μόνον τὸ ἁμάρτημα, διὰ νὰ σοῦ θεραπεύσω τὴν πληγὴν καὶ νὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὸν πόνον. Διὰ τοῦτο μὲ στοργὴν μεγαλυτέραν καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα ἐτοποθέτησεν ἐντὸς ἡμῶν τὴν συνειδήσιν. Διότι ὁ πατέρας μία ἢ δύο ἢ τρεῖς καὶ B δέκα φορὰς, ἀφοῦ ἐμπλήξῃ τὸ παιδί, ὅταν ἴδῃ ὅτι παραμένει ἀδιόρθωτος, τότε τὸ ἀποκλινάει καὶ τὸ ἐκώσκει ἀπὸ τὸ στήν, καὶ τὸ ἐκχωρίζει ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν. Ἡ συνειδήσις ὅμως δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἐὰν μία ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ χιλιάδας φορὰς τὸ εἴπῃ καὶ σὺ παρακούσῃς, πάλιν θὰ τὸ εἴπῃ, καὶ δὲν σταματᾷ μέχρι τὴν τελευταίαν ἀναπνοήν. Καὶ εἰς τὸ στήν καὶ εἰς τὴν γειτονίαν, καὶ εἰς τὸ τρα-

πέρι, και εις την άγοράν, και εις τους δρόμους, πολλές φορές δὲ και εις αὐτὰ τὰ όνειρα, φέρνει εμπρός μας τὰς εικόνας τῶν ἁμαρτιῶν μας.

5. Καὶ πρόσθε εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ! Δὲν ἔκανε ἀδιάκοπον τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως (διότι δὲν θὰ Ἐμπορούσαμεν νὰ ὑποφέρωμεν τὸ βάρος ἐὰν μὴς ἔκατηγοροῦσε συνεχῶς), οὔτε ἡμῶς καὶ ἴσους ἑλαφρόν, ὥστε νὰ σταματᾷ μετὰ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν συμβουλὴν. Διότι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ μὴς ἔνοχλη κάθε ἡμέραν καὶ ὥραν θὰ ἐπιγνώμεθα ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν. Ἐὰν πάλιν μίαν ἢ δύο φορές μὴς ὑπενθώμεε καὶ μετὰ ἐσταματοῦσε τὴν ἐπιπληξίν, δὲν θὰ ἔφαμε μεγάλην ὠφέλειαν. Διὰ τοῦτο ἔκαμε παντοῖον αὐτὸν τὸν ἔλεγχον ἕξι ἡμέρας συνεχῆ. Παντοῖον μὲν διὰ νὰ μὴ πέφτωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ νὰ ἀγρυπνοῦμεν ἀπὸ τὴν διαρκῆ μέχρι θανάτου ὑπόμνησιν. Δὲν τὸν ἔκαμε πάλιν συνεχῆ οὔτε διαδοχικόν διὰ νὰ μὴ ἀπαγορευθῆμεθα, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν καὶ κάποιαν ἀνάπαυσιν καὶ παρηγορίαν, ὥστε νὰ ἀναιένωμεν. **Δ** Διότι ὅπως τὸ νὰ μὴ στενοχωρούμεθα καθόλου διὰ τὰ ἁμαρτήματα εἶναι ἀλέθριον καὶ φέρει εἰς ἡμᾶς τὴν χειρότεραν ἀνάσθησιν, ἔτσι καὶ τὸ νὰ ὑποφέρωμεν συνεχῶς καὶ ὑπερμέτρως εἶναι βλαβερόν.

Διότι ἡ ὑπερβολικὴ στενοχωρία, ποὺ πολλές φορές ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον ἔξω ἀπὸ τὰ λογικά του, εἶναι ἰκανὴ νὰ καταπνίξῃ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ ἀκρῆστον διὰ κάθε καλόν. Διὰ τοῦτο ἔκαμεν ἔτσι ὥστε ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως νὰ μὴς ἐπιτίθεται κατὰ διαλείμματα, διότι εἶναι παλὺ ἀπίστος καὶ συνήθως τρυπᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν χειρότερον ἀπὸ κάθε ἀγκάθι. Διότι ἕξι μόνον ὄταν ἁμαρτάνωμεν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ καὶ ὄταν **Ε** οἱ ἄλλοι κάνουν τὰς ἰδίας μὲ ἡμᾶς ἁμαρτίας, ξεσπῶνεται ἀγρίως καὶ μὴς κατηγορεῖ μὲ μεγάλην σκληρότητα. Διότι καὶ ὁ πόρνος καὶ ὁ μοιχὸς καὶ ὁ κλέπτης, ἕξι μόνον ὄταν κατηγορηθῶν ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ ὄταν ἀκούσῃ ἄλλους νὰ κατηγοροῦνται ὅτι διέπραξαν ὅμοια ἁμαρτήματα, νομίζει ὅτι ὁ ἴδιος μαστιγώνεται, διότι ἐνθυμεῖται τὰς ἰδικὰς του ἁμαρτίας, ὄταν οἱ ἄλλοι ἐλάττωνται. Καὶ ἄλλος θεσπᾷ εἶναι ὁ κατηγορούμενος, πληγνύεται ὅμως καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν κατηγορεῖται ὄταν ἔχη διαπράξῃ τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνον. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰς καλὰς πράξεις, ἐνῶ ἄλλοι στεφάνωνονται καὶ ἐπαινοῦνται, αὐτοὶ ποὺ ἐπέτυχαν τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνους χαίρονται καὶ ἀγάλλονται, ὡπὸν νὰ ἐπαινοῦνται αὐτὰ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνους. **79** **Α** Τὴν ἀθλιώτερον θὰ ἡμιρῶσε λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἔχει ἁμαρτήσῃ ὄταν, ἐνῶ κατηγοροῦνται ἄλλοι, αὐτὸς ἀφανίζεται; Τὴν δὲ εὐτυχέστερον ἀπὸ τὸν ἐνῶτερον, ποὺ ἐνῶ ἄλλοι ἐπαινοῦν-

ται, αὐτὸς καίρεται καὶ ἐνθουσιάζεται, ἐπειδὴ μὲ τοὺς ἐπαίνους πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνθυμεῖται τὰς ἰδικὰς του καλὰς πράξεις; Αὐτὰ εἶναι τὰ ἔργα τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ εἶναι αἱ ἀποδείξεις τῆς μεγίστης προνοίας του. Ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως εἶναι ὡπὸν κάποια ἱερὰ ἄγκυρα, ἢ ἠτοιμὰ δὲν μὴς ἄφινει νὰ πνιγῶμεν τελείως εἰς τὸν θυτὸν τῆς ἁμαρτίας. Διότι ἔφρει ἕξι μόνον τότε ποὺ διαπράττωνται τὰ ἁμαρτήματα ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ πάροδον πολλῶν ἐπιπὸν νὰ μὴς ὑπενθυμίσῃ πολλές φορές **Β** παλαιὰς ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ σοῦ φέρω ἀπόδειξιν καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τὰς Γραφάς.

Ἐπάλθην κάποτε τὸν Ἰωσήφ οἱ ἀδελφοὶ του κυριεὶ νὰ ἔχουν τίποτε νὰ τὸν κατηγορήσουν, ἀλλὰ μόνον διότι ἔβλεπεν όνειρα, ποὺ προέλεγον τὴν μελλουτικὴν του δόξαν. Διότι, λέγει, «εἶδον τὰ πράγματα ὁμῶν προσκυνήσαντα τὸ ἐμὸν δράγμα» (Γεν. 37, 7). Καὶ ὅμως δι' αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὸν προστατεύσουν διότι ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ στέφανος ἄλλος τῆς οἰκογενείας καὶ δόξα δι' ἅλον τὸ γένος. Ἀλλὰ τέτοια εἶναι ἡ ζηλοφθονία. Ὁ ζηλοφθόνος καταπολεμεῖ τὸ ἴδικόν του καλὰ καὶ θὰ προετίμη περισσότερον νὰ ὑποφέρῃ κρίσιμ βάσανα ὁ ἴδιος παρὰ νὰ ἴδῃ τὸν πλησίον του νὰ προσδεύῃ, ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται ἡ τιμὴ **С** νὰ μεταβῇ εἰς αὐτόν. Τὴν ἀθλιώτερον ἡμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ ἀπ' αὐτό; Πράγμα τὸ ὅποιον ἔπαθεν καὶ ἐκεῖνοι, καὶ ὄταν τὸν εἶδον νὰ ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ φαγητόν, ἔλεγον μετὰ ἑαυτῶν «ἔδετε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτοῦ» (Γεν. 37, 20). Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐσεβάσθη τὸν ἀδελφόν, καὶ δὲν ἀνεγνώρισεν τὴν συγγένειον; ἔπρεπε ὅμως νὰ ἐντραπίσῃ τὸ γέσθη, καὶ τὸν τρόπον ποὺ αὐτὸν ὑπηρετοῦσε, διότι ἦλθε διὰ νὰ σοῦ φέρῃ τροφήν. Ἀλλὰ πρόσθε πῶς καὶ κυριεὶ νὰ τὸ θέλων προστατεύουν. Λέγουσιν «ἔδετε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτοῦ τὰ ἐν ὄψει», διότι ἐὰν δὲν ἐλάμβανον αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν καὶ δὲν ἐξώρῃσαν αὐτὸν τὸν δόλον καὶ δὲν ἐπραγματοποιούσαν αὐτὴν τὴν ἀνιδίαντροπον ἀπόφασιν **Δ** δὲν θὰ ἐγνώριζον τὴν δύναμιν ἐκείνων τῶν ὁραμάτων. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸν ὄρον τῆς Αἰγύπτου κυριεὶ νὰ πάθῃ κανένα κακὸν μὲ τὸ νὰ τύχῃ τῆς ἰδίας λαμπρότητος μὲσθ τῶσων προσκομιμάτων καὶ ἐμποδίων. Διότι ἐὰν δὲν ἀπεφάσιον τὸ κακὸν δὲν θὰ τὸν ἐπώλουν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Καὶ ἂν δὲν τὸν ἐπώλουν εἰς τὴν Αἴγυπτον, δὲν θὰ τὸν ἐριστεύετο ἢ ἀρκάνοσα, δὲν θὰ ἐρριετο εἰς τὴν φυλακὴν, δὲν θὰ ἐρμάνευσεν τὰ όνειρα, δὲν θὰ ἐπετύγχανεν τὴν βασιλείαν. Καὶ ἂν δὲν ἐπετύγχανεν τὴν βασιλείαν ἐκείνην, δὲν θὰ ἦρχαντο οἱ ἀδελφοὶ του διὰ νὰ ἀγοράσουν αὐτόν καὶ δὲν θὰ τὸν ἐπροσκυνούσαν. Ὡστε ἐπειδὴ θὰ τὸν ἐσκότωνον διὰ τοῦτο

εκατόλαβαν τὸ ὄνειρό του. Τί λοιπόν; Ἐ αὐτοὶ ἔγιναν αἴτιοι διὰ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ του καὶ διὰ τὴν λαμπρότητα ἐκείνην: "Ὅχι καθόλου, ἀλλ' αὐτοὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν δουλείαν καὶ εἰς τὰ χειρότερα βάσανα, ὁ πάνσοφος ὁμοῦ Θεὸς ἐκρημοποίησε τὴν πονηρίαν τῶν κακοποιῶν διὰ τὴν προκοπὴν τοῦ πωληθέντος καὶ κακοπωθέντος.

β. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ὅλα ἔγιναν ἀπὸ συμπτῶσιν ἢ τυχαίαν μεταβολήν, ὁ Θεὸς μὲ τὰ τελείως ἀντίθετα, μὲ αὐτὸ ποῦ ἐμποδίζουσι, ⁷⁶⁰ Ἄ ἐπιτυχάνει ὅσα ἐμποδίζονται, καὶ χρησιμοποιοῖ ὡς ὄργανα διὰ τὴν πρόσδον τοὺς ἀντικαλοῦς. Καὶ ὅλον τοῦτο διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτὸ ποῦ ἔχει ἀποφασίσει ὁ Θεός, δὲν θὰ ἡμιπέσει κανεὶς νὰ τὸ ἀνατρέψῃ οὔτε νὰ ἀντιταθῇ εἰς τὸ κέρι του τὸ δυνατόν. Ὅταν λοιπὸν κάποιος σκέπτεται τὸ κακὸν σου, μὴ δευλιάς, οὔτε νὰ στενοχωρῆσαι, ἀλλὰ νὰ γνωρίζῃς ὅτι ἡ κακία του ὀδηγεῖ εἰς καλὸν ἀποτέλεσμα, μόνον ὁμοῦ ἐάν νὰ τιμητικῶς μὲ ὑπομονὴν τὰ γεγονότα.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἔδω ὁ φθόνος ἐγέννησε τὴν βασιλείαν, ἡ ζήλεια προεκάλεσε τὸ διάδημα καὶ ἔφερε θρόνον, καὶ αὐτοὶ ποῦ ἐσκέφθησαν τὸ κακὸν του, οἱ ἴδιοι τὸν ἐσπρωξαν πρὸς τὸ τέλος ἐκείνης τῆς ἔξουσίας. Καὶ αὐτοὶ μὲν, διὰ τὸν ὅποιον ἐσκέφθησαν κακὸν, ἔγινε βασιλεὺς, ἐκεῖνοι δὲ ἔγιναν δούλοι. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐπροσκυνεῖτο αὐτοὶ ὁμοῦ ἐπροσκυνούσαν. Ὅταν β λοιπὸν σοῦ τόκουσι συναχῆ κακὰ καὶ τὸ ἔνα κατὰ τὸν ἄλλου, νὰ μὴ ἀνησυχῆς οὔτε νὰ στενοχωρῆσαι, ἀλλὰ περίμενε τὸ ἀποτέλεσμα, διότι ὅπουδὴποτε θὰ ἀξιωθῆς τὴν χάριν τῆς μεγαλοδωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, μόνον ὁμοῦ ἐάν ὑποφέρῃς μὲ εὐχαρίστησιν τὰ ἐνδιάρεσα κτυπήματα. Ἄφου καὶ ἐκεῖνος, ὅταν μετὰ ἀπὸ ἐκείνα τὰ ὄνειρα ἐκινδύνευσε μέχρι θανάτου καὶ ἐπωλήθη ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του καὶ ἐσκαφαντήθη ἀπὸ τὴν ἀρχόντισσαν, καὶ ἐφυλακίσθη πάλιν, δὲν εἶπεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, τί εἶναι πάλιν αὐτὸ; Ἀπατηλὰ ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὄνειρα, ἔκαστα τὴν πατρίδα, ἔκαστα τὴν ἐλευθερίαν. Φοβούμενος τὸν Θεὸν δὲν ἦλθα πρὸς τὴν ἀρχόντισσαν, C ἡ ὁποία μὲ ἐπαρακαλοῦσε διὰ μοικεῖαν. Πρωροῦμαι διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν. Οὐδέλλως ἀντέδρασαν, οὔτε τὸ κέρι ἐπλακων, ἀλλ' ἄφησε νὰ παραδοθῇ εἰς διαρκῆ φυλάκισιν καὶ ἀδιακόπους συμφορὰς. Διότι μετὰ τὸν λάκκον ἦλθεν ἡ δουλεία, μετὰ τὴν δουλείαν ἡ προσοδία, μετὰ τὴν προσοδίαν ἡ συκοφαντία, μετὰ τὴν συκοφαντίαν ἡ φυλακὴ. Τίποτε ὁμοῦ ἀπ' αὐτὰ δὲν τὸν ἀνησικοῦσεν, ἀλλ' ἐξακολουθοῦσε νὰ στηρίζεται εἰς τὴν ἐλπίδα, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι οὐδέποτε θὰ ματαιωθῶν ὅσα εἶπεν ὁ Θεός.

Ἦμποροῦσε λοιπὸν ὁ Θεός νὰ ἐκληρώσῃ αὐτὰ τὴν ἰδί-

αν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃ καὶ τὴν δυνάμιν του, καὶ τὴν πίστιν τῶν δούλων του, ἀφήνει νὰ περῶσῃ πολὺς καιρὸς, D καὶ νὰ μεσολαβῶσιν πολλὰ ἐμπόδια, διὰ νὰ πληροφορηθῆς καὶ τὴν δυνάμιν αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκπληρώνει τὰς ὑποσχέσεις τότε, ὅταν φθίσῃς εἰς ἀπελπίσιν, καὶ ἴδῃς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν πίστιν τῶν δούλων, οἱ ὁποῖοι δὲν κάνουν τὴν καλὴν ἐλπίδα μὲ τίποτε ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν ἐν τῷ μεταξῷ. Ἀλλ' ὅμοῦ ἔλεγα, ἐπανήλθαν αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῆς πείνης, ἡ ὁποία ὡσαν κάποιος στρατιώτης τοὺς ἐσπρωκνε καὶ τοὺς ὠδηγοῦσεν ἔμπρὸς εἰς τὸν ἄρχοντα Ἰωσήφ, καὶ ἤθειον νὰ ἀγοράσῃσιν σπύρι. Αὐτὸς δὲ πὶ τοὺς εἶπε: «Κατάσκοποι ἔστε» (Γεν. 42, 9). Αὐτοὶ δὲ ἐσυλλογίσθησαν τί εἶναι πάλιν τοῦτο: "Ἦλθομεν νὰ ἀγοράσωμεν τρόφιμα Ἐ καὶ κινδυνεύει ἡ ζωὴ μας; Φυσικὰ, ἄφου καὶ ἐκεῖνος μᾶς ἔφερε τροφήν καὶ ὁμοῦ ἐκινδύνευσεν ἡ ζωὴ του. Αὐτὸς ὁμοῦ τὸ ἔπαθε πραγματικά, ἐσεῖς ὁμοῦ τὸ παθαίνετε ὑποκριτικά, διότι δὲν ἦταν ἐχθρός, ἀλλὰ παρέστησε τὸν ἐχθρόν, διὰ νὰ μάθῃ μὲ ἀκριβείαν τὰ περὶ τῆς οἰκογενείας του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ συμπεριεφέρθησαν εἰς αὐτὸν μὲ πονηρίαν καὶ ἀκαρισίαν, καὶ ὅν εἶδε μὲτ' αὐτοὺς τὸν Βενιαμίν, ἐφοδίσθη διὰ τὸ παιδί, μήπως καὶ ἐκεῖνος ἔπαθε τὰ παρόμοια μὲ αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἐντολήν νὰ δεθῇ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ ⁷⁶¹ A νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ. Ἐπειτα νὰ πάρουν τὸ σπύρι καὶ νὰ φύγουν ὅλοι, ἀφου τοὺς ἠπέλησε μὲ θάνατον ἐάν δὲν ἐπέστρεφαν καὶ ἔσφραζαν τὸν ἀδελφὸν του.

Ὅταν λοιπὸν ἔγιναν αὐτὰ καὶ εἶπεν, ἀφήσατε κάποιον ἐξῆς καὶ φέρετε τὸν ἀδελφόν σας, ἀλλοῦθις θὰ πεθάνετε, πὶ ἔλεγον ἐκεῖνοι μετὰ τῶν; Βεβαίως, εἴθετο ἁμαρτωλοὶ δι' ὅσα ἐπράξαμεν εἰς τὸν ἀδελφόν μας, ὅταν αὐτὸς μᾶς ἐπαρακαλοῦσε θερμῶς. Εἶδες μετὰ ἀπὸ πόσον καιρὸν ἐνεθυμήθησαν ἐκείνην τὴν ἁμαρτίαν; Καὶ εἰς τὸν ποτέρω των δεδαίκα ἔλεγον: «Θηρίον πονηρὸν κατέφαγε τὸν Ἰωσήφ» (Γεν. 37, 35). Ἐδῶ ὁμοῦ ποῦ ἦτο παρῶν ὁ Ἰωσήφ καὶ ἤκουε, παρεδέκνυτο τὴν ἁμαρτίαν. Πὶ ποῦ παραδόσαν ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἡμποροῦσε νὰ γίνῃ; B Ἐδῶ γίνεται δικαστήριον χωρὶς ἀνάγκην, καὶ ἀπολογία χωρὶς κατηγορίαν, καὶ ἀπόδειξις χωρὶς μάρτυρας, διότι οἱ ἴδιοι ποῦ προσέθησαν εἰς τὴν πρῶτην κατηγορίαν τοὺς ἑαυτοὺς των, καὶ αὐτὸ ποῦ ἔπραξαν κρυφίως, νῦρα τὸ διαλαλοῦν. Ποῖος τοὺς ἐπίεισεν ἢ τοὺς ἐξηγάκασε νὰ φανερώσων αὐτὰ ποῦ διεπραξαν πρὶν τόσον καιρὸν; Δὲν εἶναι καταφανές ὅτι ἡ συνείδησις, ὁ ἀλόγητος αὐτὸς δικαστῆς τοὺς συνεκλόνησε τὴν σκέψιν καὶ τοὺς ἔταραξε τὴν ψυχάν;

Καὶ ἐκεῖνος ποῦ εἶχε φανευθῆ ἄλλοτε ἐκάθητο τώρα

καὶ τοὺς ἐδίκασε σιωπηρῶς, καὶ ἐνθὺ δὲν εἶπε λιπρῆ καρμὰ ἀπόφασις κατ' αὐτῶν. αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διετίποναν τὴν καταδικαστικὴν δι' αὐτοὺς κρίσιν. C Καὶ ἐνθὺ αὐτοὶ ἔλεγον αὐτὰ, κάποιος ἀπ' αὐτοὺς ἀπελογεῖτο καὶ ἔλεγε: «Ὁὐκ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, οὕτω λέγων· μὴ ἀδικήσητε τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσητε αὐτὸν μηδὲν κακόν, ὅτι ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστὶ· καὶ Ἰεσοῦ νῦν τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκχέεται ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν.» (Γεν. 42, 22). Ἄν καὶ αὐτὸς ποῦ ἔλεγε τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀνέφερε τίποτε περὶ τοῦ φόνου καὶ τῆς σφαγῆς ἐκεῖνης, ὁ Ἰωάννης ἐκάθητο καὶ δὲν ἐλητούσε κατὰ τέτοιο, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ ζητῇ τὸν ἄλλον ἀδελφὸν του. Ἡ συνείδησίς των ὅμως εὐρεν εὐκαιρίαν νὰ ἐπαναστατήσῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ τὴν σκέψιν των, καὶ τοὺς ὑπεκρέωσε καιρὸς νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ κανεὶς νὰ ἀπολογήσων ὅσα διέπραξαν. Αὐτὰ ποθαίνονεν καὶ ἡμεῖς πολλὰς φορές, D ὅπου παρέλθουν αἱ ἁμαρτίαι. Ὅταν ὁπλοδὴ δοκιμαζώμεθα ἀπὸ τὰ ἴσανα καὶ τὰς περιστάσεις τότε ἐνθωρούμεθα τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα.

7. Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζομεν ὅλα αὐτὰ, δεῖν διαπράξωμεν κάποιον κακόν, μὴ περιμένωμεν συμφορὰς καὶ περιστάσεις, οὔτε κινδύνους καὶ δεσυῖα, ἀλλὰ κόθε ὥραν καὶ ἡμέραν νὰ ἀνακινῶμεν μόνον μας τὸ δικαστήριον αὐτὸ, καὶ νὰ διατυπώνωμεν ἐναντίον μας τὰς κρίσεις, καὶ νὰ προσποθῶμεν νὰ ἀπολογηθῶμεν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ δε μὴ ἀμφιβάλλωμεν διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν, οὔτε νὰ ἀνεχώμεθα νὰ ὁμιλοῦν ἄλλοι εἶσι, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποστορώνωμεν μετὰ κόθε τρόπον. Διότι δὲν θὰ ἐγκαθιστοῦσεν ὁ Θεὸς ἐδῶ ἐντὸς μας τέτοιο δικαστήριον, ἐάν δὲν ἐπρόκειτο νὰ δώσωμεν τότε λόγον δι' ὅσα κακὰ ἐπράξαμεν. E Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξις τῆς φιλοφρονήσεως του. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τότε πρόκειται νὰ μᾶς ζητήσῃ λόγον διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας, ἐγκατέστησεν αὐτὸν τὸν δικαῖον κριτὴν, διὰ νὰ μᾶς δικάσῃ ἐδῶ διὰ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ νὰ μᾶς κἀνὴ φρονιμωτέρους, ὥστε νὰ μᾶς γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ἐκεῖ κρίσιν. Τοῦτο λοιπὸν λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου» (Α' Κορ. 11, 31).

Διὰ νὰ μὴ τιμωρούμεθα λοιπὸν τότε καὶ μᾶς ζητοῦν εὐθόνας, δε στραφῆ ὁ καθένας εἰς τὴν συνείδησίν του, καὶ ἀφοῦ ἐκτυλῆ τὴν ζωὴν του, καὶ ἀνασκοπήσῃ μετὰ προσοκῆν ὅλα τὰ ἁμαρτήματά του, δε τὰ καταλογίσῃ εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια τὰ διέπραξεν, 762 A δε τιμωρήσῃ τοὺς λογιζομένους, δε θλιβῆ, δε στενοχωρήσῃ τὴν σκέψιν του, δε καταδικάσῃ τὸν

16. Ἦτο ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, ὁ Ρουβῆμ. ὁ ἄποστολος δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς του νὰ φωνάζων τὸν Ἰωάννη.

ἑαυτὸν του μετὰ τὴν εὐλακρινῆ ὁμολογίαν τῶν ἁμαρτημάτων, μετὰ τὴν εὐλακρινῆ μετάνοιαν, μετὰ δόκρυα, μετὰ ἐξομολόγησιν, μετὰ νηστείαν καὶ ἐλεηροσύνην, μετὰ ἐγκράτειαν καὶ ἀγάπην, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν μετὰ κόθε τρόπον νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ μετὰ μεγάλην παρηρησίαν, ὅπου ἀφήσωμεν ἐδῶ τὰ ἁμαρτήματά μας. Τὴν παρηρησίαν αὐτὴν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι, μετὰ τὴν κἀριν καὶ τὴν φιλοφρονήσιαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον μαζί μετὰ τὸν πατέρα καὶ συγκρότως τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνάκει ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ· ΠΕΡΙ ΔΕ ΤΩΝ ΚΕΚΟΙΜΗΜΕΝΩΝ
ΟΥ ΘΕΛΩ ΥΜΑΣ ΑΓΝΟΕΙΝ, ΑΔΕΛΦΟΙ, ΙΝΑ ΜΗ ΑΥΤΗΣΘΕ· ΚΑΙ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΙΩΒ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΒΡΑΑΜ.

1. Τέσσαρες ημέρας αφιερώσαμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς παραβολῆς τοῦ Λαζάρου διὰ τὴν ἐξανιληθούμεν τὸν θησαυρὸν ποῦ εὗρηκαμεν εἰς τὸ πληγμένον σῶμα. Θησαυρὸν ὁ ἀπίστος δὲν περιείχε χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν καὶ πολυτελεῖς λίθους, ἀλλὰ φιλοσοφίαν καὶ ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν καὶ πολλὴν καρτερίαν. Ὁ Διάκ' ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς αἰσθητοὺς αὐτοὺς θησαυροὺς ποῦ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι παλὸ ἀνώμαλη καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀγκάθια καὶ τριβόλους καὶ γενικῶς κῶμα ποῦ σκληρὸν, ἂν ὄμως σκάψη κανεὶς βαθύτερα ὑπάρχει πολλὸς πλοῦτος, ἔτσι συνέβαινε καὶ μὲ τὸν Λάζαρον. Ἀπὸ πάνω πληγαὶ καὶ ἀπὸ κάτω ἀπερίγραπτος πλοῦτος· παραλελυμένον τὸ σῶμα, ἀλλὰ γενναῖα καὶ ἀγρυπνος ἡ ψυχὴ· καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἴσῃ κανεὶς νὰ ἐπιτηδώνεται ἐδῶ τὸ ἀποσταλικὸν ἐκεῖνο: «Ὅσον ὁ θεὸς ἀνθρώπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἐντὸς ἀνακαινοῦται» (Β' Κορ. 4, 16).

Καὶ ἡμπορούσα θέβασα καὶ σήμερον νὰ ἀσκοληθῶ μὲ τὴν ἴδιαν παραβολὴν καὶ νὰ ἀγωνισθῶ κατὰ τῶν αἰρετικῶν ποῦ ἀμφισβητοῦν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ⁷⁶³ Α καὶ κατηγοροῦν τοὺς πατριάρχας καὶ ἔχουν ἀκονίσει τὴν γλῶσσαν των κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὄλων.

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταστῇ διὰ ὅσας θαρετὸς ὁ λόγος ἀπὸ τὸν κόρον ἀφοῦ φυλάξωμεν τοὺς ἀνῶνας αὐτοὺς δι' εὐθετίτερον χρόνον, ἐμπρός, διὰ στρέψωμεν τὴν ὄμλιαν πρὸς ἄλλο θέμα. Διότι καὶ τὸ τραπέζι ὅταν ἔχη τὰ ἴδια φαγητὰ διαρκῶς, προκαλεῖ κορεσμόν, ὅταν ὅμως ἔχη ποικιλίαν, ἀνοίγει τὴν ἀρετήν. Διὰ τὴν ἐπιτευσθῆ λοιπὸν τὸ θεῖο καὶ διὰ τὴν ἀκρόασιν, διὰ ἐπανελθεῖμεν σήμερον, ἔπειτα ἀπὸ πολλὸν καιρὸν, εἰς τὸν μακάριον Παῦλον. Διότι μᾶς δίδει καλὴν ἀφορμὴν σήμερον τὸ ἀποσταλικὸν ἀνάγνωσμα, καὶ ὅσα θὰ λεχθῶν θὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς ὅσα ἐλέαθσαν εἰς τὰς προηγουμένας ὁμιλίαις. Ἠκούσατε Β λοιπὸν σήμερον τὸν Παῦλον νὰ σοῦ καὶ νὰ λέγῃ, «Περὶ δὲ πάντων κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἵνα

μη λυπήσθε, ὡς και οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α΄ Θεο. 4, 13). Ἐκείνη ἡ παραβολὴ δηλαδὴ τοῦ Λαζάρου εἶναι ἡ εὐαγγελικὴ κορδὴ, αὐτὸς τώρα ὁ φθόγγος εἶναι ἀποστολικός, ἀλλὰ ἡ ἀρμονία εἶναι μία. Πράγματι εἰς ἐκείνην τὴν παραβολὴν ἐπιλοσοφήσαμεν πολλὰ διὰ τὴν ἀνάστασιν και διὰ τὰ ἔκει δικάστηρια, και τώρα μᾶς ὁδηγεῖ πάλιν ὁ λόγος εἰς τὸ ἴδιον θέμα.

Ἦτοτε ἂν και ἐρευνοῦμεν ἀποστολικὸν καρφίον, ἄμας τὸν ἴδιον Ἐρωταῦρον θὰ εὐρωμεν και ἐδῶ. Διότι και τότε οἱ λόγοι μου ἀπέβλεπον νὰ διδῶσκον τοὺς ἀκροατὰς νὰ μὴ θεωροῦν ὡσὸν κάτι οπουδαῖον τὰ λοιμρὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, C ἀλλὰ νὰ προχωροῦν με ἐλπίδας εἰς τὸ μέλλον και νὰ σκέπτονται κάθε ἡμέραν τὰς ἔκει ἀποφάσεις και τὸ φοβερὸν δικάστηριον και τὸν ἀλάνθιστον δικαστὴν. Τὰ ἴδια μᾶς συμβουλεύει και ὁ Παῦλος σήμερον με ὅσα ἀνεγνώσθησαν. Ἄλλα προσέχετε: «Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ λυπήσθε, ὡς και οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε και ἠνέστη, οὕτως και ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ» (Α΄ Θεο. 4, 13-14).

Αὐτὸ ἀξίζει πρῶτα νὰ ἐξετάσωμεν, διὰτὶ τάχα θταν μὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ ὀνομάζει θάνατον τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, θταν δὲ D ὁμιλεῖ διὰ τὸ τέλος, τὸ ἴδιόν μας ὀνομάζει τοῦτο κοιμηθῆναι και ἔχει θάνατον. Δὲν εἶπε δηλαδὴ ἐπερὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων, ἀλλὰ ἐπερὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων. Καὶ παρακάτω: «Οὕτως ὁ Θεὸς και τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ» και ἔχει εἰς τὸς ἀποθανόντας. Καὶ πάλιν: «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπούμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας» (Α΄ Θεο. 4, 14). Καὶ οὕτε ἐδῶ εἶπε τοὺς ἀποθανόντας, ἀλλὰ και τρίτην φορὰν ποὺ τοὺς ἀναφέρει διὰ τρίτην φορὰν πάλιν ὀνομάζει κοιμηθῆναι τὸν θάνατον αὐτῶν. Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἄμας δὲν ὁμιλεῖ με τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ πᾶς; εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε. Καὶ δὲν εἶπε «κοιμήθη», ἀλλὰ «ἀπέθανε».

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸν μὲν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ὀνόμασε θάνατον, τὸν δὲ ἴδιόν μας κοιμηθῆναι; Δὲν ἐκρημασίησε βέβαια τὴν διαφορὰν τῶν λέξεων E ἀκόσμως και χωρὶς σημασίας, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδόσῃ κάτι σοφὸν και σπουδαῖον. Διὰ τὸν Χριστὸν λοιπὸν ὁμιλεῖ περὶ θανάτου διὰ νὰ διαβεβαιώσῃ περὶ τοῦ πάθους του, δι' ἡμᾶς ἄμας ὁμιλεῖ περὶ κοιμήσεως διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν πόνον. Ἐκεῖ δηλαδὴ οὕτω εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ ἀνάστασις με θάρρος ὁμιλεῖ περὶ θανάτου, ὅπου ἄμας ἡ ἀνάστασις εὐρίσκειται ἀκόμη εἰς τὸ σῶ-

σον τῶν ἐλπίδων, ὁμιλεῖ περὶ κοιμήσεως, και παρηγορεῖ εἶτοι και με τὴν ὀνομασίαν ἀκόμη και τὸνώνει τὰς καλὰς ἐλπίδας. Διότι αὐτὸς ποὺ κοιμᾶται θὰ ζυτηθῆσῃ ὀπωροῦν, ὅπου θάνατος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο 764 A παρὰ μακρὸς ὄπτος.

Μὴ μοῦ εἴπῃς ἄμας ὅτι αὐτὸς ποὺ ἀπέθανε οὕτε ἀκούει, οὕτε ὁμιλεῖ, οὕτε θέλει, οὕτε αἰσθάνεται, διότι οὕτε κι' αὐτὸς ποὺ κοιμᾶται τὰ ἔχει αὐτά. Καὶ ἂν πρέπει νὰ εἴπω κάτι τὸ παρόδοξον, λέγω ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ποὺ κοιμᾶται κοιμᾶται κάπως, ἐνῶ τοῦ ἀποθανόντος δὲν κοιμᾶται, ἀλλὰ παραμένει ἀγρυπνῶν. Ἄλλα θὰ μοῦ εἴπῃς ὅτι αὐτὸς ποὺ ἀπέθανε σπάζει και καταστρέφεται και γίνεται σκόνη και στάκτη. Καὶ τί σημαίνει αὐτό, ἀγαπητέ; Καὶ δι' αὐτό πρέπει νὰ χαίρεται κανεὶς περισσότερο. Διότι θταν πρῶτα και κάποιος νὰ οἰκοδομηθῆσῃ σπῆτι ποὺ ἔχει παλαιώσει και καταστῆ εἰσιμόρροπον, πρῶτον θγάξει ἔξω τοὺς ἐνοίκους και εἰπειτα γκρεμίζει τὸ σπῆτι και τὸ ξανακτίζει καλύτερα. Καὶ τὸ γεγονός δὲν δυσωρεστεῖ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐκελεθῆ ἔξω ἀλλὰ περισσότερο τοὺς εὐχαριστεῖ, διότι δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει τὸ γκρέμισμα B ποὺ βλέπουν, ἀλλὰ φαντάζονται τὴν οἰκοδομὴν ποὺ πρόκειται νὰ κτισθῆ και δὲν τὴν βλέπουν ἀκόμη. Ἔτσι λοιπὸν και ὁ Θεὸς ἐπειδὴ πρόκειται νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον, διαλύει τὸ σῶμα μας και κατ' ἀρχὴν ἐξάγει ἀπ' αὐτὸ τὴν ἔνοικον εἰς αὐτὸ ψυχὴν ὡσὸν ἀπὸ κάποιου σπῆτι, διὰ νὰ τὸ ξανακτίσῃ λαμπρότερον και εἶτοι νὰ τὴν εἰσαγάγῃ πάλιν με περισσότερο δόξαν. Μὴ ἐνδιαφερέθητε λοιπὸν διὰ τὸ γκρέμισμα, ἀλλὰ διὰ τὴν μελλοντικὴν δόξαν.

2. Ὅταν πάλιν κάποιος ἔχη ἓνα ἀγαθὸν κατεστραμμένον ἀπὸ τὴν σκουριὰν και τὸν χρόνον και με σπασμένα πολλὰ ἀπὸ τὰ μέλη του, ὅπου τὸ συντρίψῃ, τὸ ρίπτει εἰς τὸ καμῖνι, και ὅπου τὸ λυώσῃ ἐντελὸς τὸ ξανακατασκευάζει εἶτοι ὤραιότερον. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἡ διάλυσις τοῦ ἀγάλματος εἰς τὸ καμῖνι δὲν εἶναι ἐξαφάνισις C ἀλλὰ ἀνακαινισις αὐτοῦ, εἶτοι και ὁ θάνατος τῶν σημάτων μας δὲν εἶναι ἐκηδένισις, ἀλλὰ ἀνανέωσις αὐτῶν. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς νὰ λυώνῃ τὸ σῶμα μας ὡσὸν εἰς τὸ καμῖνι, και νὰ σπῆξῃ, μὴ μένῃς με αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ περιμένῃς τὴν ἀνακατασκευὴν και νὰ μὴ ἀρκεσθῆς εἰς τὰ μέτρα αὐτοῦ τοῦ παραβεβηγματος, ἀλλὰ ἀναλογίσου και τὴν προηγουμένην κατάστασιν. Ὁ ἀγαλιματοποιὸς δηλαδὴ θταν βάλῃ εἰς τὴν φωστὴν κάλκιον σῶμα, δὲν οὐ κατασκευάζει χρυσὸν ἢ ἀθάνατον ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ κάνει πάλιν κάλκιον. Ὁ Θεὸς ἄμας δὲν κάμνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ D ἐνῶ λυώνῃ πῆλινον και θνητὸν σῶμα, οὐ ἀποδίδει χρυσὸν και ἀθάνατον ἀγαθὸν, διότι ἡ γῆ δέκεται φθαρτὸν και εὐθραυστον σῶμα και οὐ τὸ ἀποδίδει ἄφθαρτον και ἀθάνατον.

Μὴ βλέπεις λοιπὸν ἐκεῖνον ποὺ ἔκλεισε τὰ μάτια, ποὺ καίτοι ἄφαντος, ἀλλὰ σκέψου αὐτὸν ποὺ ἀνίσταται, ποὺ ἀπολαμβάνει ἀπερίγραπτον καὶ τρομερὰν καὶ θαυμαστὴν δόξαν καὶ στρέψε τοὺς λογισμοὺς σου ἀπὸ τοῦ θέαμα αὐτοῦ πρὸς τὴν μελλοντικὴν ἑλπίδα. Ἀλλὰ ἀκολουθεῖς τὴν συνήθειαν καὶ δι' αὐτὸ κλαίεις καὶ θρηνεῖς; Καὶ πῶς δὲν εἶναι ἄσπονον, ἐὰν εἰδίδες τὴν θυγατέρα σου εἰς γαμβρὸν κα' αὐτὸς τὴν ἔπαυσε καὶ ἐφευγεν εἰς μακρὴν κώραν καὶ ἔξουσαν ἐκεῖ εὐτυχημένοι. Ἐ νὰ μὴ θεωρῆς καθόλου κακὸν τὸ γεγονός, μὲ τὴν ψῆμν δὲ τῆς εὐτυχίας νὰ παρηγορῆς τὴν λύπην σου διὰ τὴν ἀποδημίαν, ἐδῶ δὲ, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἐπῆρε τὸν συγγενῆ σου δὲν εἶναι κάποιος ἄνθρωπος, οὔτε κάποιος σύνδουλός σου, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Θεοπότης, νὰ πονῆς καὶ νὰ θρηνῆς;

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, νὰ μὴ ὑποφέρῃς διὰν εἶσαι ἄνθρωπος; Ἐγὼ ὄμως δὲν σοὺ λέγω αὐτὸ, οὔτε τὴν θλίψιν ἀντιπροῦς, ἀλλὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θλίψεως. Διότι τὸ νὰ λυπῆται κανεὶς εἶναι φυσικόν, τὸ νὰ ὑπερβαίῃ ὄμως κανεὶς τὸ μέτρον τῆς λύπης εἶναι ἴδιον παραλογοῦστος καὶ ἄνανδρος ψυχῆς. Πόνεσε, ⁷⁶⁵ Α δάκρυσε, ἀλλὰ μὴ ἀπελευθερῆς, οὔτε νὰ γογγύσῃς, οὔτε νὰ ἀνανακτήσῃς. Εὐχαρίστησε αὐτὸν ποὺ τὸν παίρνει, διὰ τὸ στολισθῆς εἶσι αὐτὸν ποὺ ἀπέθανε καὶ νὰ τοῦ στείλῃς εἶσι λαμπρὰ ἐντάφια δῶρα. Ἄν λοιπὸν γογγύσῃς, καὶ τὸν νεκρὸν θὰ προσβάλλῃς καὶ αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπῆρε θὰ ἐξοργίσῃς καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θὰ θλάψῃς ἂν ὄμως εὐχαριστήσῃς, καὶ ἐκεῖνον στολιζέις, καὶ αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπῆρε δοξάζεις καὶ τὸν ἑαυτὸν σου ἠφελεῖς. Δάκρυσε ὄμως, ὁ Κύριός σου ἐδάκρυσε διὰ τὸν Λάζαρον καὶ ἔθεσε εἶσι δι' ἡμᾶς μέτρα καὶ κανόνες καὶ ὅρους τῆς λύπης, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνωμεν. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος εἶπε: «Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων, οὐ θέλω ἡμᾶς ἠγνοεῖν, ἵνα μὴ λυπηθῆτε, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α' Θεσ. 4, 12). Νὰ λυπῶσαι, λέγει, ἀλλὰ ὄχι ὄχι Β ὁ εἰδωλολάτρης ποὺ δὲν πιστεύει εἰς τὴν ἀνάστασιν οὔτε ἐλπίζει εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Ἐντρέπομαι, πιστεύσατέ με, καὶ κοκκινίξαι διὰν βλέπω νὰ διέρχονται ἀπὸ τὴν ἀγορὰν ὄμαδες γυναικῶν ποὺ ἄσχημονοῦν, ποὺ μαδοῦν τὰ μαλλιά των, ποὺ πληγνύουν τὰ χέρια των καὶ γδέρνουν τὰ μάγουλά των, κα' ὅλα αὐτὰ νὰ γίνονται ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια τῶν εἰδωλολατρῶν. Τί λοιπὸν δὲν θὰ σκεφθῶν καὶ δὲν θὰ εἶπουν δι' ἡμᾶς; Αὐτοὶ εἶναι ποὺ πιστεύουσιν εἰς τὴν ἀνάστασιν; Ποιὸ ὄρα! Διότι δὲν συμφωνοῦν αἱ πράξεις μὲ τὴν πίστην. Μὲ τὰ λόγια πιστεύουσιν εἰς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ εἰς τὴν πράξιν κάνουν αὐτὰ ποὺ κάνουν καὶ οἱ ἄπιστοι. Ἄν αὐτοὶ εἶχαν θάρρος καὶ πεποιθῆσαν

ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις δὲν θὰ τὰ ἔκαναν αὐτά. Ἐὰν εἶχαν πέσει τοὺς ἑαυτοὺς των ἐπὶ ὁ ἄνθρωπος των C ἐφυγε διὰ καλύτερον τόπον δὲν θὰ ἐθρηνοῦσαν. Αὐτὰ καὶ περισσότερα ἄκορη λέγουν οἱ ἄπιστοι ὅταν ἀκούουν ἐκεῖνα τὰ κλάματα.

Ἄς ἐντρέπώμεθα λοιπὸν καὶ ὡς σκεπτόμεθα ὠριμότερα, καὶ μὴ προκαλοῦμεν τὴν βλάβην καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ μᾶς βλέπουν. Εἶπέ μου λοιπὸν διὰ πῶσον λόγον θαυμάζεις τόσο πολὺ διὰ τὸν νεκρὸν; Μήπως ἐπειδὴ ἦταν κακός; Λοιπὸν διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εὐχαριστήσῃς, διότι τώρα ἐσταμάτησε ἡ συνέχεια τῆς κακίας του. Μήπως ἐπειδὴ ἦταν καλὸς καὶ δίκαιος; Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καίρῃσαι, διότι γρήγορα - γρήγορα ἔφυγε πρὶν ἀλλάξῃ νοσοτρόπιαν ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ μετέβη εἰς τόπον, ὅπου ζῆ με ἀσφάλειαν πλέον καὶ δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ὑποστῇ καμμίαν μεταβολήν. Μήπως θρηνεῖς ἐπειδὴ ἦταν νέος; Καὶ δι' ὁ αὐτὸ νὰ δοξάζῃς τὸν Θεὸν ποὺ τὸν ἐπῆρε ἐνωρὶς καὶ τὸν ἐκάλεσε πρὸς μίαν καλύτεραν ζωὴν. Ἀλλὰ μήπως ἐπειδὴ ἦταν γηραστομένος; Καὶ διὰ τοῦτο εὐχαρίστησε καὶ δόξασε πάλιν αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπῆρε. Σεβάσαι τὸν τρόπον τῆς κηδείας. Αἱ ψαλμῳδίαί καὶ αἱ προσευχαί, καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν πατέρων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀδελφῶν εἶναι τόσο πολὺ, ὅχι διὰ νὰ κλαίῃς καὶ νὰ θρηνῆς καὶ νὰ ἀπεληύσῃσαι, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχαριστῆς αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπῆρε. Ὅπως ἀκρόθως λοιπὸν αὐτοὺς ποὺ καλοῦνται διὰ νὰ ἀναλόβουν κάποιοι ἐξουσίαν τοὺς προπέμπουν πολλοὶ μὲ ἐπευφημίας εἶσι καὶ τοὺς δικαίους ποὺ φεύγουν ἐπειδὴ ἔχουν κληθῆ πρὸς μεγαλιτέραν τιμὴν, ὅσοι τοὺς προπέμπουν μὲ πολλὰς εὐλογίας.

Ὁ θάνατος εἶναι ἀνάπαυσις καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς ἰσχυρῶτας Ε καὶ τῆς φροντίδας τῆς ζωῆς. Ὅταν ἴδῃς λοιπὸν κάποιον συγγενῆ σου νὰ ἀναχωρῆ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν, μὴ γογγύσῃς, ἀλλὰ νὰ αἰσθανθῆς κατάνυξιν, νὰ στραφῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ ἐξετάσῃς τὴν συνείδησίν σου, νὰ σκεφθῆς ὅτι καὶ ἐσένα ὀλίγον ἀργότερον σὲ περιμένει τὸ ἴδιο τέλος. Γίνε φρονιμώτερος καὶ λάβε φόβον Θεοῦ ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ ἄλλου καὶ σταμάτησε τὴν ἀμέλειαν, ἀναλόγισου τὰς πράξεις σου, διόρθωσε τὰ σφάλματά σου καὶ κάμε τὴν ἀρίστην μεταβολήν. Κατὰ τοῦτο διαφέρωμεν ἀπὸ τοὺς ἄπιστους, ὅτι κρίνομεν τὰ πράγματα μὲ ἄλλον τρόπον. Ὁ ἄπιστος βλέπει τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν προσκυλεῖ, ὅστις τὸν θεωρεῖ Θεόν. Βλέπει τὴν γῆν ⁷⁶⁶ Α καὶ τὴν λατρεύει καὶ μένει μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα εἰς τὰ ἀίσθητά. Ἡμεῖς ὄμως δὲν κάνομεν τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ὅταν βλέπωμεν τὸν οὐρανὸν θαυμάζομεν τὸν δημιουργόν του, διότι δὲν θεωροῦμεν αὐτὸν Θεόν, ἀλλὰ πιστεύομεν ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Βλέπω ὅλην τὴν δημιουργίαν

και δι' αὐτῆς ἀγγελοῦμαι πρὸς τὸν δημιουργόν.

Ὁ ἄπιστος βλέπει τὸν πλοῦτον καὶ θαυμάζει καὶ ἐκαλιέται, ἐγὼ βλέπω τὸν πλοῦτον καὶ τὸν κοροϊδεύω. Βλέπει ἕκείνος, τὴν πτωχείαν καὶ θρηνεί, ἐγὼ τὴν βλέπω καὶ κἀρῶμαι. Κατ' ἄλλον τρόπον βλέπει τὰ πράγματα ἕκείνος, κατ' ἄλλον ἐγὼ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὸν θάνατον. Αὐτὸς βλέπει τὸν νεκρὸν καὶ τὸν θεωρεῖ νεκρὸν. Βλέπω ἐγὼ νεκρὸν καὶ βλέπω ὄντιον καὶ δι' αὐτὸν θάνατον. Ἐ καὶ ὅπως συμβαίνει μετὰ τὰ γράμματα ποῦ ἔστιν τὰ βλέπομεν μετὰ τὰ ἴδια μάτια, καὶ ὅσοι ξέρουν καὶ ὅσοι δὲν ξέρουν γράμματα, ὅχι ὅπως μετὰ τὸν ἴδιον νοῦν, ἀλλὰ αὐτοὶ ποῦ δὲν ξέρουν τὰ βλέπουν ἀπλῶς ὡς γράμματα, αὐτοὶ ὅπως ποῦ ξέρουν μετὰ πολλὴν τέχνην συλλέγουσιν τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτὰ νοήματα, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ πράγματα· ὅλοι βλέπομεν μετὰ τὰ ἴδια μάτια ὅσα συμβαίνουν, ὅχι ὅπως καὶ μετὰ τὸν ἴδιον νοῦν καὶ σκέψιν. Ἀφοῦ λοιπὸν διαφέρομεν ἐπὶ ὅλων τῶν πραγμάτων εἶναι δυνατόν νὰ συμφωνήσωμεν περὶ τοῦ θανάτου.

3. Σκέψου πρὸς ποῖον ἀνεχώρησος καὶ παρηγορήσου. Ἐπιῆγε ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται ὁ Παῦλος, ὁ Πέτρος C καὶ ὁ δῆλος ὁ χορὸς τῶν ἁγίων. Φαντάσου πῶς θὰ ἀνοστήθῃ, μετὰ πᾶσαν δόξαν καὶ λαμπρότητα. Σκέψου ὅτι μετὰ τὸ νὰ πενήθῃ καὶ νὰ θρηνηθῇ δὲν θὰ ἠμπορέσῃς μετὰ τὰ κλάματα νὰ διορθώσῃς τὸ γεγονός καὶ ἐπὶ πλέον θὰ θλάψῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸ ἔπακρον. Ἀναλογίσου ποῖους μπεῖσαι μετὰ τὸ νὰ κἀνῃς αὐτὸ καὶ ἀπόφωγε νὰ πληρώσῃς τὴν ἁμαρτίαν. Ποῖους λοιπὸν μπεῖσαι καὶ ξεπερνᾷς; Τοῦς ἀπίστους ποῦ δὲν ἔχουν ἐλπίδα, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Παῦλος· «Ἴνα μὴ λυπήσῃς ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδας. Καὶ πρόσεξε ἐδῶ τὴν ἀκρίθειαν τοῦ λόγου. Δὲν εἶπε δηλαδὴ, «οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ἀναστάσεως» ἀλλὰ μόνον «οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Διότι αὐτοὶ ποῦ δὲν ἐλπίζει εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχει, οὔτε ἔχει πῶς ὑπάρχει Θεός, οὔτε ὅτι φροντίζει. Διὰ τὰ παρόντα πράγματα, οὔτε ὅτι ἡ θεία δικαιοσύνη ἐπιβλέπει τὰ πάντα. Ὅσοις λοιπὸν δὲν τὰ ἔχει αὐτὰ οὔτε τὰ πιστεύει, εἶναι πᾶσι ἄλογος ἀπὸ ὅλα τὰ θρησθεῖα καὶ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν του καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς θεσμούς καὶ γενικῶς ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Διότι αὐτοὶ ποῦ δὲν περιμένει ὅτι θὰ δώσει λόγον διὰ τὰς πράξεις του ἀποφεύγει κάθε εἶδους ἀρετὴν καὶ ἀσπένει εἰς κάθε εἶδους κακίαν.

Ἀφοῦ λοιπὸν σκεφθῶμεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἀναλογισθῶμεν τὴν ἀνοσίαν καὶ τὴν παραφροσύνην τῶν εἰδωλολατρῶν, μετὰ τοὺς ὁποῖους ὁμοιάζομεν διὰ τὸ θρηνηθῆναι, νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν συμφωνίαν μετὰ αὐτοῖς. Διότι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοὺς ἐνεθυμήθη ὁ Παῦλος, διὰ νὰ καταλάβῃς καλὰ τὸ αἴσχος. Ἐ

εἰς τὸ ὅποιον καταπίπτεις καὶ νὰ συνέλθῃς ἀπὸ τὴν συμφωνίαν μετὰ αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπανέλθῃς πρὸς τὴν ἀρμόζουσαν εὐγένειαν. Καὶ δὲν τὸ κάνει ὁ μακάριος Παῦλος μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ διαρκῶς καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα. Ὅταν δηλαδὴ θέλῃ νὰ μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, μᾶς δεῖκνει μετὰ ποῖους ὁμοιάζομεν διὰ τὸ διαπράττωμεν ἁμαρτήματα, διὰ νὰ προσέλθῃς ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ ἀποφύγῃς εἶτι νὰ τοὺς ὁμοιάζῃς. Ὅταν λοιπὸν ἔγραψε πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἔλεγεν· «Ἐκαστος τὸ ἑαυτοῦ σῶμα κτήσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἀτιμίας, καθὼς ἐβόη τὰ μὴ εἰδότες 797 Α Θεόν» (Α' Θεσ. 4, 4-5). Καὶ πάλιν «Μὴ καθὼς τὰ λοιπὰ ἔβη περιπατεῖτε ἐν μετακότητι τοῦ νοῦ αὐτῶν» (Ἐφεσ. 4, 17). Τὸ ἴδιο λοιπὸν καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο· «Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἄγνωσιν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπήσῃτε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Διότι δὲν μᾶς προξενεῖ τὴν λύπην ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συνήθως ἡ διάθεσις μας· ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῖς ποῦ ἔφυγε, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία αὐτῶν ποῦ θρηνοῦν.

Τὸν πιστὸν λοιπὸν δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν λυπήσῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν ἐδῶ, ἀλλὰ ἐνώπιον τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διαφέρει καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, καὶ εἶτι ἀπολαμβάνει σπουδαῖα ἀγαθὰ διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ γέυεται ἐκ τούτου πολὺ μεγάλην εὐχαρίστησιν ἢ καὶ ἀδιάκοπον χαρὰν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἔρω, καί-
μετα».

Ἦστε καὶ πρὶν ὅπῃ τὴν ἀνάστασιν λαμβάνομεν μεγάλην ἁμοιβήν, καὶ αὕτη εἶναι τὸ νὰ μὴ λυγίζωμεν εἰς κανένα ἀπὸ τὰ κακὰ ποῦ συμβαίνουν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν νὰ ἀπολαμβάνωμεν πολλὴν παρηγορίαν. Ὅπως λοιπὸν ἡμεῖς κερδίζομεν καὶ ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην περιπτώσιν, εἶτι ὁ ἄπιστος ζημιώνεται καὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ μετὰ τὸ νὰ τιμωρῆται εἰς τὸ τέλος διὰ τὴν ἀπιστίαν εἰς τὴν ἀνάστασιν, καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπελπίζεται διὰ τὰ παρόντα πράγματα, ἀφοῦ δὲν περιμένει τίποτε καλύτερον μετὰ ἀπ' αὐτὰ. Ὅχι λοιπὸν μόνον διὰ τὴν ἀνάστασιν ἀφείλομεν νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα C τῆς ἀναστάσεως, ἡ ὅποια ἠμπορεῖ καὶ τὴν ταλαιπωρημένην ψυχὴν νὰ ἀνακουφίσῃ καὶ νὰ τὴν πείθῃ νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι θὰ ἀνοστήθῃ οἱ ἀπελθόντες πάλιν καὶ θὰ ξαναεὐρεθῶν μαζί μας.

Ἐάν λοιπὸν πρέπει νὰ λυπούμεθα καὶ νὰ πονοῦμεν, αὐτὸ πρέπει νὰ γίνεται δι' αὐτοῦς ποῦ ζοῦν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι δι' αὐτοῦ ἀπέθαναν μετὰ ἀρετῆν. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ Παῦ-

λος, ὁ ὁποῖος ὅταν γράφῃ εἰς τοὺς Κορινθίους λέγει: «Μήπως ἐλθόντα με πρὸς ὑμᾶς ταπεινώσῃ ὁ Θεός, καὶ πενήθω πολλοὺς» (Β' Κορ. 12, 21). Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε διὰ τοὺς ἀποθανόντας, ἀλλὰ δι' ὅσους εἶχαν ἀραρτήσῃ πρὶν καὶ δὲν μετενόησαν διὰ τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν ποῦ διέπραξαν. Αὐτοὺς πρέπει κανεὶς νὰ πενήθῃ. Τὸ ἴδιο προερέπει καὶ ἄλλος ὅταν λέγῃ: «Κλαῦσον ἐπὶ νεκρῷ, ἐξέλιπε γὰρ φῶς καὶ ἐπὶ μοῦφ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ σύνεσις» (Σοφ. Σειρ. 22, 11). Διὰ τὸν νεκρὸν νὰ κλαύσῃς ὀλίγον διότι ἔχει ἀναπαύσῃ, **Δ** τοῦ ἀνοήτου ὅμως ἡ ζωὴ εἶναι χειρότερα καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἐὰν δὲ αὐτὸς ποῦ ἔχει χάσει τὰ μυαλά του ἀΐξῃ καὶ θρηνητῆται συνεχῶς, πολλὸ περισσότερο ὁ ἄδικος καὶ αὐτὸς ποῦ δὲν ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν. Αὐτοὺς λοιπὸν νὰ πενήθωμεν ἡμεῖς, διότι αὐτὸ τὸ πένθος ἔχει κέρδος. Παλιὰς φορὰς μὲ τὸ νὰ τοὺς θρηνοῦμεν τοὺς ἔχομεν διαρῥάσει.

Τὸ νὰ πενήθωμεν ὅμως δι' αὐτοὺς ποῦ ἔφυγαν εἶναι καὶ ἀνίμπελον καὶ βλαβερὸν μαζὶ. Μὴ ἀντιστρέφωμεν λοιπὸν τὴν τάξιν, ἀλλὰ νὰ θρηνοῦμεν μόνον διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα, εἴτε πτωχεύειν, εἴτε ἀρρώστιαν, εἴτε πρόωρον θάνατον, εἴτε προσβολήν, εἴτε συκοφαντίαν, **Ε** ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο κακὸν μᾶς συμβαίνει, νὰ τὰ ὑποφέρωμεν μὲ γενναϊότητα. Διότι αὐτὰ τὰ βεβαίως, ἐὰν προσέχωμεν, εἶναι εὐκαιρία διὰ περισσότερα θραυεῖα.

4. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ πονῆς, λέγει, ἀφοῦ εἶσαι ἄνθρωπος; Ἐγὼ ὅμως σοῦ λέγω τὸ ἀντίθετον. Πῶς εἶναι πρέπον, ἐσὺ ποῦ εἶσαι ἄνθρωπος καὶ ἔχεις τιμῆν μὲ λογικὸν καὶ σκέψιν καὶ μὲ τὰς ἐλπίδας τῶν μελόντων νὰ πονῆς; Καὶ ποῖός εἶναι, λέγει αὐτὸς ποῦ δὲν ἐκυριεύθῃ ἀπ' αὐτῆν τὴν ἀδυναμίαν; Πολλοὶ καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων μας. Ὁ Ἰωβ λοιπὸν, ὅταν ἀπέθαναν ὅλα τὰ παιδιὰ του, ἄκουσε τί λέγει: «Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ⁷⁶⁸ ἄφειλετο ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὐκ ἔπαυ καὶ ἐγένετο» (Ἰωβ 1, 21). Αὐτὰ λοιπὸν προξέουον τὸν θαυμασμὸν καὶ μόνον νὰ τὸ ἀκούῃ κανεὶς, ἐὰν ὅμως τὸ ἐξετάσῃ καὶ μὲ προσοκῆν, τότε θὰ ἴδῃς καλύτερα τὸ θαῦμα. Διότι σκέψου ὅτι ὁ διάβολος δὲν ἐπῆρε τοὺς μισοὺς καὶ ἀφῆκε τοὺς ἄλλους μισοὺς, οὔτε περισσότερους καὶ ἀφῆκε τοὺς ὀλιγωτέρους, ἀλλὰ ἐτιμῶμεν ὅλον τὸν καρπὸν καὶ ὅμως δὲν ἔρριξε κάτω τὸ δένδρον· ὅλα τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ἐξεσήκωσε καὶ ὅμως δὲν ἐθόθη τὸ πλοῖον· ἔδειξεν ὀλην τὴν δύναμιν καὶ δὲν ἐκίνησε τὸν πόργον.

Ἀλλὰ ἔσπεκε καὶ τὸν ἐκτιποῦσαν ἀπὸ παντοῦ, καὶ ὅμως ἔβρεγεν ἀλόγιστος νεφὸδες ἀπὸ βέλη ἐσπεφταν ἐπάνω του **Β** καὶ ὅμως δὲν τὸν ἐπλήγησαν· ἢ καλύτερα ἐστῆλνοντο

τὰ βέλη, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐκτιποῦσαν. Σκέψου πόσον μεγάλο κτόσημα εἶναι νὰ ἴδῃς φονευμένα τόσα παιδιὰ. Λοιπὸν δὲν ἦσαν ἀρκετὸν διὰ νὰ τὸν πληγώσῃ αὐτό; Τὸ ὅτι ἀραρτήσαν ὅλα, καὶ μάλιστα ὅλα μαζὶ καὶ εἰς μίαν ἡμέραν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας τῶν, τὸ ὅτι εἶχαν ἐπιδείξει μεγάλην ἀρετὴν, τὸ ὅτι ἀπέθαναν μὲ τέτοιον τιμωρητικὸν τρόπον, τὸ ὅτι ἔπαιον ἐπάνω του μετὰ τόσας ἄλλας πληγὰς αὐτὴ ἡ τελευταία, τὸ ὅτι ἦσαν τόσοσιν φιλόστοργος πατέρας καὶ τὸ ὅτι ἀγαποῦσε τόσοσιν πολλὰ τὰ παιδιὰ του ποῦ ἀπέθαναν; Διότι ὅταν χάσῃ κανεὶς κακὰ παιδιὰ πληγώνεται θόβωσι, ἀλλ' ὅχι μὲ τέτοιον ἀγριότητα, ἐπειδὴ ἡ κακία τῶν ἀποθανόντων δὲν ἐπιτρέπει νὰ γίνῃ σφοδρότερος ὁ πένθος. **Σ** Ὅταν ὅμως αὐτὰ εἶναι καὶ ἐνάρετα, ἢ πληγὴ μένει παντοπιῆ, ἀξέχαστη ἢ μνήμη, ἀπαρηγόρητον τὸ κακὸν, διπλοῦν τὸ κέντησμα, τὸ ἔνα ἀπὸ τὴν φῶσιν, τὸ ἄλλο λόγῳ τῆς ἀρετῆς τῶν ἀποθανόντων. Καὶ ὅτι ἦσαν ἐνάρετα τὰ παιδιὰ φαίνεται ἀπὸ ταῦτα. Ὅτι ὁ πατέρας τὰ ἐφρόντιζε πολλὰ καὶ καθημερινῶς προσέφερε θυσιὰς δι' αὐτὰ καὶ ἐροθεῖτο μήπως ἀμαρτήσουσιν κρυφίως καὶ δὲν ἐπροτιμοῦσε τίποτε περισσότερο ἀπ' αὐτὰ. Καὶ αὐτὸ δὲν δείκνει μόνον τὴν ἀρετὴν τῶν παιδιῶν ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατρός. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ πατέρας ἦσαν καὶ μάλιστα τόσοσιν φιλόστοργος μὲ τὸ νὰ ἐπιδεικνύῃ ὅχι μόνον τὸν φυσικὸν πόθον ἀλλὰ καὶ τὸν πόθον τῆς εὐσεβείας τῶν καὶ ἐπειδὴ τὰ παιδιὰ ποῦ ἀπέθαναν **Δ** ἦσαν τόσοσιν ἐνάρετα, διὰ τοῦτο ἡ φωνὴ τῆς στενοχωρίας γίνεται τριπλῆ.

Ὅταν πάλιν δὲν ἀραρτίζονται ὅλα μαζὶ, ἀλλὰ ἕνα-ἕνα ἔχει κάποια παρηγορίαν ἢ συμφορὰ, διότι αὐτὰ ποῦ παραμένον ἀπαλύνουν τὴν στενοχωρίαν δι' αὐτὰ ποῦ φεύγουν. Ὅταν ὅμως ὅλα μαζὶ φύγουν, εἰς ποῖαν ἡμπορεῖ νὰ προσάλησῃ διὰ παρηγορίαν αὐτὰς ποῦ ἀπὸ παύστεκνος ἐγινεν αὐτομάτως ἀπεκνος; Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ πέμπτην πληγὴν. Τὸ ὅτι ἀνηράγησαν ὅλα μαζὶ. Διότι ἐάν, ὅταν μερικὸι πεθάνουν εἰς τρεῖς ἢ πέντε ἡμέρας, αἱ γυναῖκες καὶ ἄλλοι οἱ συγγενεῖς διὰ τοῦτο κλαῖον περισσότερο διότι ἀνηράγη τόσο γρήγορα καὶ ἑσφιτικὰ ἀπὸ τὰ μάτια τῶν αὐτῶν ποῦ ἀπέθανε, πολλὸ περισσότερον θὰ ἐπόνεσεν αὐτὸς ποῦ ἔχασεν ὅλα τὰ παιδιὰ του **Ε** ὅτι εἰς τρεῖς ἢ δύο ἢ μίαν ἡμέραν ἀλλὰ εἰς μίαν στιγμὴν. Διότι τὸ κακὸν ποῦ δοῦναι κανεὶς σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸν χρόνον εἰς τὸν νοῦν του, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι τελείως ἀνυπόφορον, ἴσως εὐκολώτερα θὰ ἐγίνετο ἐλαφρόν μὲ τὴν ἀναμονήν. Αὐτὸ ὅμως ποῦ γίνεται χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς καὶ αἰφνιδίως, εἶναι ἀφόρητον. Ὅταν ὅμως κάτι εἶναι ἀπὸ μόνον του θάρῶ καὶ προστίθεται εἰς αὐτὸ καὶ τὸ ὅτι συμβαίνει χωρὶς

νά τὸ περιμένει, σκέψου πόσον γίνεται ἀφόρητον καὶ ὑπερβαίνει κάθε περιγραφήν.

Θέλεις νὰ ἀκούσης καὶ ἑκτιν πληγῆν; Ὅλα τὰ παιδιὰ ἰά ἔχασε εἰς τὸ θάνατον τῆς ἡλικίας των. Καὶ ξέρετε πόσον πληγῶνουν οἱ πρόωγοι θάνατοι καὶ πόσο πολυειδῆς καθιστοῦν τὸ πένθος. Αὐτὸς δὲ ὁ θάνατος δὲν ἦταν μόνον πρόωρος, 769 Α ἄλλὰ καὶ βίσιος, ὥστε τοῦτα νὰ εἶναι ἐβδόμη πληγὴ. Διότι δὲν εἶθε τὰ παιδιὰ του νὰ ἐκπνέουν ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ νὰ φυκορραγοῦν ἄλλὰ ὅλα τὰ κοτεπλάκωσε τὸ σπῆν. Σκέψου λοιπὸν τὴν θέσιν του, διὰν ἔσκαπτε ἐκεῖνα τὰ ἔρπειμα καὶ ἄλλοτε μὲν ἐσῆκωνε πέτρα, ἄλλοτε δὲ ἀνέουρε μέλος παιδιοῦ του, καὶ ἔδλεπε κέρι ποῦ ἐκρατοῦσε ἀκόμη τὸ ποτήρι, ἢ τοῦ ἄλλου τὸ δεξι κέρι νὰ εἶναι ἀκόμη ἀπλωμένο πρὸς τὸ πᾶτο, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ σῆμα τοῦ σώματος παραμορφωμένο, μὲ σπασμένην τὴν μύτην, ἢ θρυμματισμένην τὴν κεφαλὴν, μὲ καμένα τὰ μάτια, ἢ σκορπισμένο τὸ μυαλό, καὶ γενικῶς στραπατοσαρισμένην τὴν μορφήν, ὥστε ἀπὸ τὰ πολλαπλὰ τραύματα νὰ μὴ ἠμπορῆ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ πρόσωπα τῶν ἀγαπημένων παιδιῶν του.

Β Ἐταράχθητε μὲ αὐτὰ ποῦ ἀκούετε καὶ δακρύζετε. Σκεφθῆτε λοιπὸν πῶς ἠσθάνετο αὐτὸς ποῦ τὰ ἔδλεπεν αὐτὰ. Διότι ἂν ἡμεῖς, μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὑποφέρωμεν χωρὶς δάκρυα τὴν διήγησιν ἐκείνης τῆς τραγωδίας, καὶ μάλιστα ποῦ ἀκούομεν διὰ ξένας συμφοράς, τί εἶδους διαμάντι ἦταν αὐτὸς ποῦ τὰ ἔδλεπε μὲ τὰ μάτια του, καὶ ἐφιλοσοφοῦσεν ὅχι εἰς ξένας ἀλλὰ εἰς ἰδικὰς του συμφοράς; Καὶ ὅμως οὐτε ἀπηλπίσθη, οὐτε εἶπε κάτι τέτοιο: Τί εἶναι πάλιν τοῦτο; Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν μου; Διὰ τοῦτο ἔκω ἀνοικτὸ τὸ σπῆν μου εἰς τοὺς ξένους, διὰ νὰ τὸ ἰδῶ νὰ γίνεται τάφος διὰ τὰ παιδιὰ μου; Διὰ τοῦτο ἔκαμα τόσα καλὰ εἰς αὐτὰ διὰ νὰ τὰ εὕρῃ τέτοιος θάνατος; Τίποτε τέτοιο δὲν εἶπεν, C οὐτε καὶ ἐσκέφθη, ἀλλὰ ὅλα τὰ ὑπέφερε μὲ γενναϊότητα ἂν καὶ ἐστερήθη τὰ παιδιὰ του ποῦ ἰσάν ἐμπέλειαν εἰς εἰς δεῖξαι δι' αὐτὰ.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄριστος γλύπτης ποῦ κατασκευάζει χρυσοῦ ἀγάλματα, τὰ καλλωπίζει μὲ μεγάλην προσοχήν, ἔτσι καὶ αὐτὸς κατιμήθη τὰς ψυχὰς των καὶ τὰς διέπλωσε καὶ τὰς ἐστόλιζε. Καὶ ὅπως ὁ ἐργατικὸς γεωργὸς ποτίζει τὰ φυτὰ τῶν φοινίκων ἢ τῶν ἐλαιῶν, καὶ ἰὰ προστατεύει, τὰ περιφρονεῖ καὶ συνεχῶς τὰ περιποιεῖται μὲ κάθε τρόπον, ἔτσι καὶ αὐτὸς δὲν ἔλασε νὰ καλλιεργῆ τὴν ψυχὴν τοῦ καθ' ἑνὸς πρὸς μεγαλύτερον ἀρετήν. Ὡσὸν κάποιαν ἐλασίον ποῦ εἶναι φορτωμένη μὲ καρπῶν. Εἶδεν ὅμως τὰ φυτὰ σπασμένα καὶ πεσμένα εἰς τὴν γῆν ὅσο τὸ δυναιὸν φρούμημα τοῦ οὐρα

νικοῦ πνεύματος, D καὶ νὰ ἔκωρον ὑποσπῆ κατὰ τρόπον τῶσον ἐλσεινὸν τὸν θάνατον, καὶ δὲν ἐπρόφερε καρμίον βλασφημίαν, ἀλλὰ καὶ εὐχαρίστησε καὶ ἔδωσε ἔτσι εἰς τὸν διάβολον θανάσιμον κτύπημα.

5. Ἐὰν δὲ μοῦ ἔλεγες ὅτι εἶχε πολλοὺς υἱούς, ἐνῶ ἄλλος πολλὰς φορές ἔχει ἕνα μοναχικὸν καὶ τὸν κάνει καὶ ὅτι δὲν εἶναι ὅμοιον τὸ πένθος, ὁρθῶς λέγεις. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον τὸ πένθος, ἀλλὰ ὅτι εἶναι πολὺ μεγαλύτερον ἐκεῖνο τοῦ Ἰωβ. Διότι τί ὄφελος εἶχε μὲ τὸ ὅτι εἶχε πολλὰ παιδιὰ ἀφοῦ αὐτὸ τοῦτο τοῦ ἐπρόξενησε μεγαλύτεραν συμφορὰν καὶ μικρότερον τὸν πόνον μὲ τὸ νὰ δεχθῆ τὴν πληγὴν εἰς περισσότερα σώματα;

Ἄν ὅμως θέλης νὰ ἰδῆς E καὶ ἄλλον ἄγιον ποῦ εἶχεν ἕνα μόνον παιδί καὶ ἔδειξε τὴν ἰδίαν ἢ καὶ μεγαλύτερον ἀνδρείαν, θυμήσου τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ. Αὐτὸς δὲν εἶδε τὸν Ἰσαάκ πεθαμένον, ἀλλὰ τὸ πλεόν μικρότερον καὶ ἀδυνήστερον, διετάχθη νὰ τὸν σφάξῃ ὁ ἴδιος καὶ δὲν ἀντέδρασεν εἰς τὴν ἐντολήν, οὐτε ἐγγύγισσε, οὐτε ἐπρόφερε κανένα λόγον ὡσὸν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο μὲ ἔκαμε πατέρα διὰ νὰ μὲ κάμῃς παιδοκτόνον; 770 Α Ἦταν καλύτερον νὰ μὴ μοῦ δώσης παιδί ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, παρὰ νὰ μοῦ τὸ δώσης καὶ ἔπειτα νὰ μοῦ τὸ ἀφαιρήσῃ μὲ τέτοιον τρόπον. Θέλεις νὰ μοῦ τὸ πάρῃς; Διὰ ποῖον λόγον μὲ διατάσσεις νὰ τὸ κατασφάξω ὁ ἴδιος καὶ νὰ μολύνω ἔτσι τὴν δεξιάν μου; Δὲν μοῦ ὑπεσκέθης πῶς μὲ αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γεμίσης ἔλκον τὸν κόσμον μὲ ἀπογόνους; Πῶς λοιπὸν δίδεις καρποὺς ἀφοῦ ἐξαφανίζεις τὴν ρίζαν; Πῶς ὑπόσκασι ἀπογόνους ἀφοῦ μὲ διατάσσεις νὰ κατασφάξω τὸν υἱόν μου; Ποῖος εἶδεν ἢ ἠκούσεν αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἐγελᾶσθηκα, ἔκασο τὴν λογικὴν μου.

Τίποτε τέτοιο δὲν εἶπεν, οὐτε ἐσκέφθη, οὐτε ἀντιμίλησεν εἰς αὐτὸν ποῦ τοῦ ἔδωσε τὴν διαταγὴν, οὐτε τὸν λόγον ἐξήτησεν, ἀλλὰ μόλις ἤκουσε: Ἐλαθὲ τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας τὸν Ἰσαάκ, καὶ ἀνάγαγε αὐτὸν ἐφ' ἐν τῶν ὄρεων ἂν ἂν σοι εἶπω (Γεν. 22, 2), B μὲ τὴσιν προθυμίαν ἐξετέλεσε τὴν ἐντολήν, ὥστε ἔκαμε καὶ περισσότερα ἀπὸ ὅσα διετάχθη. Διότι καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα του τὸ ἔκρυψε καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τὸ ἐκράτησε μυστικὸν καὶ τοὺς ἄφησε κῶμα καμηλὰ νὰ περιμένουν καὶ ἀνέβη εἰς τὸ βουνὸν ἀφοῦ ἔπῃρε μόνον τὸ σφάγιον πρὸς θυσίαν. Ἐτσι ἐξετέλεσε τὴν ἐντολήν ὅχι ἀκουσικῶς, ἀλλὰ μὲ μεγάλην προθυμίαν.

Σκέψου λοιπὸν πόσον δύσκολον ἦταν νὰ ἰμῶν μόνος του μὲ μόνον τὸ παιδί του, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς παρών.

όποτε τὰ σπλάγχνα καίνονται περισσότερο και ἡ πατρική σφοργή γίνεται μεγαλύτερα, και τοῦτο ἔχει μίαν ἢ δύο, ἀλλά διά πολλὰς ἡμέρας. Διότι τὸ νὰ ἐκτελέσῃ ἀμέσως τὴν ἐντολήν εἶναι θαυμαστόν και σπουδαῖον, ἀλλ' ἔχει τὸσον θαυμαστόν, ὅσον τὸ νὰ C βασανίζεται και νὰ γυμνάζεται ἡ ψυχὴ του ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας και νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ εἰς κομμίαν ἀνθρωπίνην ἰσχυρομένη ἐμπρός εἰς τὸ παιδί. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτὸν ὁ Θεὸς ἔγραψε δι' αὐτὸν μεγαλύτερους στίβους και ἐμεγάλωσε τὸ στάδιον, διὰ νὰ προσέξῃς καλύτερα τὸν ἀθλητὴν. Διότι ἦταν πραγματικὸς ἀθλητὴς ποὺ δὲν ἤγινετο ὅμως πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἰδίαν τὴν δύναμιν τῆς φύσεως. Μὲ ποῖα λόγια εἶναι δυνατόν νὰ περιγράψωμεν τὴν ἀνδρείαν; Ἀνέβασε τὸ παιδί εἰς τὸ θουνά, τὸ ἔδρασε ἀπὸ τὰ πόδια, τὸ ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τὰ ἔξλα, ἔπαυσε τὸ μαχαίρι και ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἐπιφέρῃ τὸ κτύπημα. Πῶς θὰ τὸ ἐκτιμῶσε και μὲ ποῖον τρόπον δὲν ἠμποροῦ νὰ τὸ περιγράψω μόνος αὐτὸς ἔσθῃ, αὐτὸς ποὺ ἔκαμεν αὐτά. Διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ D λόγος ἀνθρώπινος πῶς δὲν ἔκοκκώλωσε τὸ κέρι του, πῶς δὲν ἔσπασαν τὰ νεῦρα του, πῶς δὲν τὸν συνεκλόνησεν ἡ ποθητὴ θυσία τοῦ παιδιοῦ.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν και τὸν Ἰσαάκ. Διότι ὅπως ὁ Ἀβραὰμ ὑπέμικεν εἰς τὸν Θεόν, ἔτσι και αὐτὸς εἰς τὸν πατέρα του. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὅταν τὸν διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ τὸν θυσιάσῃ, δὲν ἐζητήσεν ἐξηγήσεις, ἔτσι και αὐτὸς, ὅταν τὸν ἔδρασε ὁ πατέρας του και τὸν ἀνέβασεν εἰς τὸν θουνά, δὲν τὸν ἠρώτησε διὰ ποῖον λόγον κάνει αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ ἔσκυψε κάτω ἀπὸ τὸ πατρικὸν κέρι. Και ἦταν δυνατόν ἐκεῖ νὰ ἰδῆς νὰ γίνεται πατέρας και ἱερέας ὁ ἴδιος και νὰ προσφέρεται θυσία χωρὶς αἵμα, ὀλοκαύτωμα χωρὶς φωτιά, νὰ γίνεται τίπος τοῦ θανάτου και τῆς ἀνοστήσεως ἐπάνω εἰς τὸν θουνά. Διότι θωραξε τὸν υἱὸν του E ὁ Ἀβραὰμ χωρὶς νὰ τὸν σφάζῃ. Δὲν τὸν θωραξε μὲ τὸ κέρι, ἀλλὰ μὲ τὴν προθυμίαν του. Ἐπειδὴ και ὁ Θεὸς δὲν ἔδρασε αὐτὴν τὴν ἐντολήν ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἰδῆ τὸ αἷμα νὰ κύνεται, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ εἰς ἑσένα τὴν διάθεσίν του, και διὰ νὰ δοξάσῃ ἐκεῖνον τὸν γενναῖον εἰς ἄλην τὴν οἰκουμένην, και διὰ νὰ διδάξῃ ἄλλους τοὺς μεταγενεστέρους διὰ πρῆπει νὰ θέτουν ὑψηλότερα τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ και ἀπὸ τὰ παιδιά ἀκόμη και ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς δεσμοὺς και ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα και ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν. Κατέβαινε λοιπὸν ἀπὸ τὸ θουνά μὲ ζωντανὸν μάρτυρα τὸν Ἰσαάκ.

Εἰπέ μου λοιπὸν, ποῖαν συγγνώμην θὰ λάβωμεν και ποῖαν ἀπαλογίαν θὰ ἔκαμεν, ἐάν ἐνῶ εἶδαμεν αὐτὸν τὸν γενναῖον νὰ πεθεῖται εἰς τὸν Θεόν μὲ τὴσιν προθυμίαν και νὰ

τὰ παραχωρῆ ὅλα εἰς αὐτόν, 771 A ἡμεῖς γαγγύζωμεν: Μὴ μοῦ προβάλλῃς λοιπὸν τὸ πένθος και τὴν ἀνυπόφορον συμφορὰν, ἀλλὰ νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου διὰ αὐτὸς ἐστὶν ἀνώτερος μολονότι τὸ πένθος ἦταν βαρῦ. Ἦταν ἀρετὴν τὸ πρόσταγμα διὰ νὰ ταραξῇ τὰ λογικά του και νὰ τὸν ρίξῃ εἰς ἀδιέκοτον και νὰ κλονίσῃ τὴν πίστιν του διὰ τὰ περασμένα. Διότι ποῖος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς δὲν θὰ ἐθωροῦσεν διὰ εἶναι ἀπάτη τὰ ὅσα εἶχεν εἰπεῖ ὁ Θεὸς σχετικά μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀπογόνων ποῦ τοῦ ὑποκέθη; Ὅχι ὅμως ὁ Ἀβραὰμ δὲν ἐκατέφη ἔτσι.

Και τὸν Ἰαὼβ ἐπίσης πρῆπει νὰ θαυμάζωμεν διὰ ὀλιγότερον διὰ τὴν φιλοσοφίαν του εἰς τὴν συμφορὰν, και μάλιστα διὰ τοῦτο πρῆπει νὰ τὸν θαυμάζωμεν, διότι βατερά ἀπὸ τὴσιν ἀρετῆν και ἐλεημοσύνας και φιλανθρωπίας, ὅστερα ἀπὸ τὴν κοθαρὰν συνείδησιν ποὺ εἶχε γιὰ τὰ παιδιά του, ἂν και τοῦ ἔτυχε B τόσο πρωτοφανὲς και παράδοξον πένθος, ποὺ δὲν εἶχε Ἰουδαϊσμοῦ οὔτε εἰς κανένα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἀπολαμῆσει τὰ πὸ χειρότερα κακά, δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ παθαίνουν οἱ περισσότεροι, οὔτε ἐθεώρησεν ἀνώφελον τὴν ἀρετὴν, οὔτε ἐσκέφθη κακῶς διὰ τὴν περασμένην ζωὴν του. Ὅποτε ὅχι μόνον πρῆπει νὰ θαυμάζωμεν αὐτοὺς και διὰ τὰ δύο αὐτὰ περιστατικά, ἀλλὰ νὰ ζηλεύωμεν και νὰ μιμούμεθα τὴν ἀρετὴν των. Και ἂς μὴ εἴπῃ κανεὶς διὰ ἐκεῖνοι ἦσαν μερικοὶ θαυμαστοὶ ἄνδρες. Αὐτοὶ θέβαι ἦσαν θαυμαστοὶ και πηουδαῖοι, ἀλλὰ ἀπὸ ἡμᾶς σήμερον ἀπαιτεῖται ὑψηλότερα φιλοσοφία παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἔζησαν εἰς τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. «Ἐάν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον των γραμματέων και Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν των οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 20).

Ἀφοῦ λοιπὸν σφραγισθῶμεν ἀπὸ κάθε πλευρὰν C και ἀφοῦ συγκεντρώσωμεν ὅλα αὐτά, ὅσα ἐλέχθησαν περὶ τῆς ἀνοστήσεως και περὶ αὐτῶν των ἀγίων, ἂς τὰ ψιθυρίζωμεν συνεχῶς εἰς τὰς ψυχὰς μας, διὰ μόνον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πένθους, ἀλλὰ και ὅταν εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ πόνον. Διότι, διὰ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον και ἐγὼ ἂν και κανεὶς δὲν εὐρίσκειται εἰς στενοχωρίαν ἕκαστα αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ λεχθέντα, ὅταν μᾶς τύχῃ συμφορὰ και νὰ ἀσθενήσωμεν ἔτσι μεγάλην ἀνακούφισιν. Ὅπως και οἱ στρατιῶται, τὸν καιρὸν τὴν εἰρήνης μελετοῦν τὰ πολεμικὰ ζητήματα διὰ νὰ ἐφαρμόσουν καταλλήλως τὴν τέχνην ποὺ ἔξεμαθον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰρήνης, ὅταν φθάσῃ ἡ μάχη και ἡ περιστάσις ἀπαιτῇ τὴν ἐμπειρίαν.

Και ἡμεῖς λοιπὸν ἂς προετοιμάσωμεν διὰ τοὺς ἐπιπτώσεις μας και ὅπλα και φάρμακα τὴν ἐποχὴν τῆς εἰρήνης. D ὡς:

ἐάν κάποτε ἔλθῃ ὁ πόλεμος τῶν ἀλόγων παθῶν ἢ τοῦ πένθους ἢ τοῦ πόνου ἢ οἰκουμένης ἄλλου ὁμοίου νὰ εἰμεθα ἀπλισμένοι διὰ νὰ ἀποκρούσωμεν τὰς ἐπιθέσεις τοῦ διαβόλου μετὰ τὴν μεγάλην μας ἐμπειρίαν, καὶ νὰ περιφρουρήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας διὰ τῶν ὀρθῶν λογισμῶν, τῶν ἀποφάσεων τοῦ Θεοῦ, τῶν παραδειγμάτων τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ μετὰ κάθε ἄλλον τρόπον. Διότι μόνον ἐστὶ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ διέλθωμεν καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν μετὰ καρὰν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον Ἐμεῖς μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνίκαί ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν

772 Ε Λ Ο Γ Ο Σ Ε Κ Τ Ο Σ

Εἰς τὸν σεισμόν, καὶ εἰς τὸν πλοῦσιον καὶ εἰς τὸν λαζαρόν, καὶ ἀπο τοῦ προηγουμένου ἡ δόξα.

1. Εἶδατε τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, εἶδατε τὴν φιλανθρωπίαν του; Λέγω δύναμιν, διότι ἔσεισε τὸν κόσμον, φιλανθρωπίαν δέ, διότι τὴν στιγμήν ποῦ ἐπεφτε τὸν ἐκράτησε. Μᾶλλον δὲ καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν τὴν δύναμιν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. 772 Α Διότι τὸ νὰ σεισῇ τὴν γῆν εἶναι ἀπόδειξις δυνάμεως, τὸ νὰ τὴν κρατήσῃ ἀπὸ δεξιῆς φιλανθρωπίας. Διότι ἔσεισε τὴν γῆν καὶ διότι ἐστήριξε τὴν οἰκουμένην, διότι ἐνώφ ἔσειετο καὶ ἦτο ἐτοιμη νὰ πέσῃ τὴν ἐσθίκασε. Ἀλλὰ ὁ μὲν σεισμὸς ἐπέρασε, ὁ φόβος ἄλλως ὡς μείνη, ἢ ταραχὴ παρήλαθεν, ἢ εὐλάβεια ἄλλως ὡς μὴ προσπεράσῃ. Τρεῖς ἡμέρας ἱκετεύσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλὰ ὡς μὴ σταματήσωμεν αὐτὴν τὴν προσπάθειαν. Διότι ὁ σεισμὸς ἐγένετο ἀκριβῶς διὰ τὴν ἁδιαφορίαν μας. Ἐδιαφορήσαμεν καὶ ἐκαλέσαμεν τὸν σεισμόν, ἐνδιεφέρθημεν καὶ ἀπεκροῦσαμεν τὴν ὀργὴν. Μὴ ἀδιαφορήσωμεν πάλιν διὰ νὰ μὴ ξαναπροκαλέσωμεν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν τιμωρίαν. «Οὐ γὰρ θούλεται Β ὁ Θεὸς τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (1εζ. 33, 11).

Εἶδατε πόσον ἀνίσχυρον εἶναι τὸ ἀνθρώπων γένος; Τὴν ἄραν τοῦ σειμοῦ ἐσυλλογίζομαι καὶ ἔλεγα: Ποῦ εἶναι τῶρα αἱ κλοπαί, ποῦ αἱ πλεονεξίαι, ποῦ αἱ κατατυραννήσεις, ποῦ αἱ παραλογισμοί, ποῦ αἱ ἐξουσίαι, ποῦ αἱ καταπίσεις, ποῦ αἱ λεηλασίαι τῶν πτωχῶν, ποῦ ἡ ἀλαζονεία τῶν πλουσίων, ποῦ αἱ ἐξουσίαι τῶν ἀρχόντων, ποῦ αἱ ἀπειλαί, ποῦ αἱ φόβοι. Μετὰ ἓνα φύσημα τοῦ ἀνέμου διελύθησαν ὅλα, ὡς ἂν νὰ ἦσαν πῶ ἀνίσχυρα καὶ ἀπὸ τὴν ἀράκην. Ὅλα ἐκρημνίσθησαν καὶ ἀπλάσθησαν ἕνας βῆθος εἰς τὴν πόλιν καὶ ὅλοι ἐτρέχαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Φαντασθῆτε C τί θὰ ἐποθαίναμεν ἂν ἀπεφασίζεν ὁ Θεὸς νὰ τὰ διαλύσῃ ὅλα.

Αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ ἔχετε συνεχῶς μέσα σας τὸν φόβον δι' ὅσα συνέβησαν καὶ νὰ στηρίζεσθε ἐπὶ τὴν ἀκρίβειαν ὅλων. Ἐκαμε σεισμόν, ἀλλὰ δὲν ἐκρέμισε, διότι ἐάν ἤθελε νὰ κρημίσῃ, δὲν θὰ ἔκανε σεισμόν. Ἀλλ' ὅπειδ' ἂν ἤθελε νὰ

γκρεμίση, προειδοποίησεν δλους ὁ σεισμός, ὡσὺν ἀπεισταλμένος, διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ γίνωμεν καλύτεροι μὲ τὸν φόβον, καὶ νὰ ἀποκρούσωμεν ἔτσι τὴν πραγματικὴν τρωμαρίαν. Τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ μὲ τοὺς βαρβάρους. «Ἐπι τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται» (Ἰων. 3, 4). Καὶ διατί δὲν καταστρέφεις; Ἀπειλεῖς, ὦ Θεέ, νὰ κατασκάψης, καὶ διατί δὲν κατασκάπτεις; Ἐπειδὴ δὲν θέλω νὰ κατασκάψω δι' αὐτὸ ἁπείλω.

Τὶ λοιπὸν λέγεις; Διὰ νὰ **Δ** μὴ πραγματοποιήσῃ τὰς ἀπειλάς, προλαμβάνω μὲ τὸν λόγον, καὶ ἐμποδίζω τὴν τρωμαρίαν. «Ἐπι τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται» ἔλεγε τότε ὁ προφήτης, ἐνῶ σήμερον ἠμιλοῦν οἱ τοῖχοι. Αὐτὰ τὰ λέγω, καὶ δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ τὰ ἐπαναλαμβάνω, καὶ πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ πρὸς τοὺς πλουσίους. Σκεφθῆτε πόση εἶναι ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ πόσον εὐκόλα καὶ δυνατὰ τοῦ εἶναι ὄλα, καὶ ἄς σταματήσωμεν πλέον τὴν ἀμαρτίαν. Εἰς ἔλαττον μόνον χρονικὸν διάστημα παρέλθει τόσον πολὺ καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὸν νοῦν τοῦ καθενός, καὶ ἔσπειε τὰ θεμέλια τῆς καρδίης.

Ἄς σκεφθῶμεν τί θὰ πρόβλημα τότε κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, ἀπὸτε διὰ μία χρονικὴ στιγμή ἄλλ' ἀπελειῶται αἰῶνες, πόρινοι ποταμοὶ, καὶ Ἐ ἄγριοι θυμοὶ, καὶ δυνάμεις ποὺ θὰ μάς σφύρου πρὸς τὴν κρίσιν, καὶ θρόνος φοβρός, καὶ ἀλόγητον δικαστήριον, καὶ δίπυ αἱ πράξεις τοῦ καθενός θὰ εἶναι ἐνώπιόν του, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη ἐκεῖ κανεὶς διὰ νὰ μάς βοηθήσῃ οὔτε γείτονας, οὔτε ἠμιλητῆς, οὔτε συγγενῆς, οὔτε ἀδελφός, οὔτε πατέρας, οὔτε μητέρα, οὔτε ξένος, οὔτε ἄλλος κανεὶς. Φοβερίζω διὰ νὰ σὰς σώσω. Ἐκαμα τὴν διδασκαλίαν πὸ κωφερῆ καὶ ἀπὸ τὸ μαχαίρι, ὡστε καθένας σας ποὺ ἔχει κάποιον μόνονον νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Δὲν οὐκ ἔλεγα πάντοτε, καὶ οὐκ λέγω καὶ τώρα, καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ οὐκ λέγω, μέχρι πότε θὰ εἰσθε κολλημένοι εἰς τὰ παρόντα πράγματα; **774 Α** Πρὸς ὄλους θεβαίως ἀπευθύνομαι, ἰδιαίτερος ὅμως πρὸς τοὺς ἄσθενεις καὶ αὐτοὺς ποὺ δὲν προσέχουν αὐτὰ ποὺ λέγω. Ἡ καλύτερα, ὁ λόγος εἶναι κρήσιμος διὰ τὸν καθέναν δι' αὐτοὺς, διὰ τὸν ἄσθενῆ μὲν διὰ νὰ θεραπευθῆ καὶ διὰ τὸν ὀγιῆ διὰ νὰ μὴ ἄσθενήσῃ.

Μέχρι πότε θὰ διαρκέσουν τὰ κρήματα καὶ ὁ πλοῦτος; Μέχρι πότε ἡ λαμπρότης τῶν οἰκοδομῶν; Μέχρι πότε ἡ λάσσα διὰ τὴν ἀφυκτὴν φιληδονίαν; Νά, ἦλθεν ὁ σεισμός; εἰς τί ἀπέλησεν ὁ πλοῦτος; Ὁ κόπος δι' ὄλα ἐκάθη, τὸ κτήμα καταστράφη μαζί μὲ τὸν ἰδιοκτήτην, καὶ τὸ σπίτι μαζί μὲ τὸν ποὺ τὸ κατασκεύασεν. Ἡ πόλις ἔγινε κοινὸς τάφος διὰ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, τάφος σχεδιασμένος μὲ χέρια **Β**

διὰ τεχνιτῶν, ἀλλὰ κατασκευασμένος μὲ τὴν συμφορὰν. Ποῦ εἶναι τώρα ὁ πλοῦτος καὶ αἱ πλεονεξίαι; Βλέπιετε δι' ὄλα ἦσαν πὸ ἀδύνατα καὶ ἀπὸ τὴν ἀράκνην;

2. Ἀλλὰ θὰ μὲ ἐρωτήσης, εἰς τί ἀφελῶ μὲ τὰ λόγια; Ὀφελῶ δὲν κανεὶς μὲ προσέχει. Ἐγὼ κάνω δι' ἐξαρτίται ἀπὸ ἑμένα. Ὁ γεωργός σπέρνει. Ἐξῆλθεν ὁ σιείριον τοῦ πείραι καὶ τὰ μὲν ἔπεισε παρὰ τὴν ὄδον, τὰ δὲ ἐπὶ τὴν πέτραν, τὰ δὲ ἐπὶ τὰς ἀκάθους, τὰ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν (Ματθ. 13, 8). Τρία μέρη ἐκάθησαν καὶ ἕνα ἐσώθη, καὶ δὲν ὀσταμάτησε τὴν γεωργίαν, ἀλλ' ἔπειδὴ ἕνα ἐκαρποφόρησε δὲν ἔπαισε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

3. Καὶ τώρα πάλιν εἶναι ἀδύνατον νὰ πέφτῃ σπόρος μέσα πὸ τόσον πλῆθος καὶ νὰ μὴ μοῦ ἀποφέρῃ καρπὸν. Καὶ ἂν δὲν ἀκούσουν ὄλοι, οἱ μισοὶ θὰ ἀκούσουν. Κι' ἂν ὄλοι οἱ μισοὶ, τὸ ἕνα τρίτον, κι' ἂν ὄλοι τὸ ἕνα τρίτον, τὸ ἕνα δέκατον, κι' ἂν ὄλοι καὶ τοῦτο καὶ μόνον ἕνας ἂν ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἄς ἀκούσῃ. Διὰ τὸ δὲν εἶναι μικρὸν πράγμα τὸ νὰ σωθῆ καὶ ἕνα μόνον πρόβατον; ἀφοῦ καὶ ὁ ποιητὴν ἐκείνος ὄρησε τὰ ἐνενήνα ἑννεὰ πρόβατα καὶ ἔτρεξε διὰ τὸ ἕνα ποὺ ἐκάθη.

Δὲν περιφρονῶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ μόνον ἕνας ἂν εἶναι, εἶναι ἄνθρωπος, τὸ πὸ ἀγαπῆτον ζῶον τοῦ Θεοῦ. Καὶ δοῦλος ἂν εἶναι δὲν εἶναι ἄξιος περιφρονήσεως δι' ἑμένα, διὰ τὸ δὲν (ἡμῶ ἀξίωμα, ἀλλὰ ἀρετὴν, οὔτε κυριότητα, **Δ** οὔτε δουλείαν, ἀλλὰ ψυχὴν. Καὶ ἕνας ἂν εἶναι, ἄνθρωπος εἶναι, διὰ τὸν ὄποιον ἀπλώθησεν ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ ἥλιος φωτίζει καὶ τρέχει ἡ σελήνη καὶ φυσᾷ ὁ ἀέρας καὶ ἀνοσβάζουν αἱ πηγαὶ καὶ ἀπλώθησεν ἡ θάλασσα καὶ ἐστάλησαν οἱ προφῆται καὶ ἐδόθη ἡ νομοθεσία. Καὶ διατί νὰ τὰ ἀναφέρω ὄλα αὐτὰ, ἀφοῦ δι' αὐτὸν ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ μονογενῆς υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ὁ Κύριος μοῦ ἐσφάχθηκε καὶ ἔκυσε τὸ αἷμα του διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐγὼ θὰ τὸν καταφρονήσω; Καὶ πῶς θὰ συγκληρῶ; Δὲν ἀκούετε δι' ὁ Κύριος συναμιλοῦσε μὲ τὴν Σαμαρείτιδα καὶ εἶπε πᾶρα πολλὰ λόγια; **Ε** Καὶ δὲν τὴν καταφρόνησεν ἐπειδὴ ἦταν Σαμαρείτιδα, ἀλλὰ ἐφρόνησε τόσον πολὺ δι' αὐτήν, ἐπειδὴ εἶχε κι' αὐτὴ ψυχὴν; Οὔτε καὶ ἡ πόρνη περιεφρονεῖτο, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ σωθῆ καὶ ἐπέδειξε πίστιν, ἔτυχε μεγάλης φροντίδος.

Ἐγὼ δὲν θὰ σταματήσω νὰ ἠμιλῶ ὀκλήμ κι' ἂν δὲν μὲ ἀκούσῃ κανεὶς. Εἶμαι ἰατρός καὶ ἐπιβάλλω τὰ φάρμακα; εἶμαι διδάσκαλος καὶ ἔχω ἐντολὴν νὰ συμβουλεύω. Διὰ τὸ λέγει: «Σκοπὸν δέδοκα σε γὰρ σῶμα Ἰσραὴλ» (Ἰεζεκ. 3, 17). Δὲν διορθῶνω κανένα; Καὶ τί μ' αὐτό; Ἐγὼ θὰ πάρω τὴν ἀμοιβὴν μου. **775 Α** Αὐτὸ βέβαιον εἶναι ὑπερβολικόν, διὰ τὸ εἶναι ἀδύνατον εἰς τόσον πλῆθος νὰ μὴ διορθωθῆ κανεὶς. Αὐτὰ

δμως αι δικαιολογια και αι προσφορες ειναι δια τους αμαρτανους.

Ακουω, λεγει, καθε ημεραν, αλλα δεν πραττω. Ακουε, εγω και αν δεν πραττω, διατι με το να ακουη ερχεται και η προσχη. Καί αν δεν πραττω, εντροπεσαι δια την αμαρταν, και αν πραττω μεταβαλλεις την σκεψιν σου, και αν δεν πραττω καταδικαζεις τον εαυτον σου, διατι δεν πραττεις. Το να κατηγορησ δε τον εαυτον σου απο που προερχεται; Αυτό ειναι καρπος των λογων μου. Όταν ειπης: αλλοιμονον, ηκουσα αλλα δεν ειπρα, το «αλλοιμονον» ειναι προσημον της προς το καλοτερον μεταβολης. Εάν αμαρτησης και κλαυσης, θαλυεις την αμαρταν. Β «Λεγε γαρ συ πρωτος τας αμαρτας σου, ινα δικαιωθης» (Ψα. 43, 26). Καί αν σκεθραιωσης η θλιθης, η θλιψις παρεχει κάποιαν σωτηριαν, ουκ απο την φωνην της, αλλα λογω της φιλανθρωπιας του Κυριου. Δι' αυτον που εχει αμαρτια ειναι μεγάλη παρηγορια το να λυπηται. Διατι λεγει «Ειδον ου ελυπηθη και εστογνασε, και ιασαμην αυτου τας οδους» (Ψα. 57, 18). «Ω απεριγραπτη φιλανθρωπια και ανεξγηγη αγαθητης! Ελυπηθη, και ιασαμην αυτον». Καί τι το σπουδαιον το ουι ελυπηθη; Δεν ειναι θεβαια σπουδαιον, αλλα εγω ευρηκα αφορμην δια να του θεραπευσω τους πονους του. Ειδετε πως εις μίαν μικραν χρονικην στιγμην ελα τα εουγκεντρασε;

Διαρκως λοιπον C να σκεπτεσθε το θραδν εκεινο του σεισμου. Διατι οι αλλοι μεν εφοβηθησαν δια τον σεισμον, εγω δμως εφοβηθηκα δια την αιτιαν του σεισμου. Εκαταλόθατε τι ειπα; Οι μεν εφοβοντο μηπως πεση η πόλις και αποθα- νουν, εγω δμως εφοβηθηκα, διατι ο Κυριος ρος οργιζεται. Διατι δεν ειναι κακον το να αποθανωμεν, αλλα το να εξοργισωμεν τον Κυριον. Γρατε δεν εφοβουμεν δια τον σεισμον, αλλα δια την αιτιαν του σεισμου, διατι αιτια του σεισμου ηταν η οργη του Θεου, της δε οργης αιτια ησαν αι αμαρτια μας. Μη φοβασι ποτε την κόλασιν, αλλα την αμαρταν που ειναι μητέρα της κόλασεως. D Συνταρασσεται απο σεισμον η πόλις; Καί τι μ' αυτό; Η σκεψις σου δε μη παραχθῃ. Αφου και εις την περιπτωσιν των ασθενειων και των τραυματων δεν θρηνησμεν δι' αυτους που θεραπευονται, αλλα δι' αυτους που ασθενουσι ανεραπειτα. Ο,τι ειναι η ασθενεια και το τραυμα, το ιδιο ειναι και η αμαρτια, και ε,τι ειναι η εγχειρησις και το φαρμακον, το ιδιο ειναι και η τιμωρια.

3. Εκαταλόθατε τι λεγω; Προσεχετε διατι θελω να σας διδάξω μίαν σοφην διδασκαλιον. Διατι να θρηνηουμεν τους τιμωρουμενους και ουκ αυτους που αμαρτανουν; Δεν ειναι τσσον βαρυ πρῆγμα η τιμωρια, δσον η αμαρτια. Διατι

αφορμη δια την τιμωριαν ειναι η αμαρτια. Εάν λοιπον E ιδης κάποιον που να εχη κάποιαν σίψιν και να τρέκουν απο το σωμα σκουλήκια και πύον, αλλα παρὰ ταυτα ημελει δια την πληγην και την σίψιν, και συγχρόνως ιδης και κάποιον άλλον με τας αυτας πληγας, αλλα τον επιμελουνται ιατρικα χερια, που τον καυτηριάζουν και του κανουν εγχειρησιν και πινη πικρα φάρμακα, ειπέ μου, ποιον θα κλαυσης; Αυτον που ειναι ασθενης και δεν θεραπευεται, η αυτον που ειναι ασθενης και θεραπευεται; Οπωσδήποτε θα κλαυσης τον αρρωστον που δεν θεραπευεται. Έτσι σκεψου και δια δύο αμαρτωλους, εκ των οποίων ο ένας τιμωρεται, 77A ο άλλος ουκ. Μη λεγης αυτος ειναι ετυχιωμενος διατι ειναι πλούσιος, διατι αυτος απογυμνῶναι τα ορανα και εστιάζει τας κήρας. Αν και δεν ειναι αρρωστος, να τον κλαιη περισσότερον, διατι ευδοκουμει απο την κλοπήν, και έτσι καιρεται την τιμην και την εξουσιαν και δεν υποφέρει τίποτε ανθρώπων, ουτε τυρετών, ουτε κακουχιαν, ουτε άλλην ασθενειαν και εχει γύρω του πολλὰ παιδιὰ και πλούσια γηράματα. Λοιπον αυτος και ασθενης ειναι και δεν θεραπευεται. Καί θα σου ειπω πως.

Όταν ιδης κάποιον να πάσχη απο υδρωτικιαν¹⁷ και να πρήζεται το σωμα του απο βαρειαν ασθενειαν της σπληνας του και να μη παγαίνη εις τον ιατρον, αλλ' επιμενει να πινη κρύα νερά, να τρώγη καθημερινως απο Συβαρικων τραπέζι¹⁸ και να μεθύη με παρίας και να χειροτερευη έτσι την ασθενειαν του, B ειπέ μου τον καλοτυχικως αυτον η τον λυπασα; Εάν δμως ιδης άλλον να πάσχη απο υδρωτικιαν, να τον φροντίζουν χερια ιατρου, να υποκρεινήη τον εαυτον του εις διαίταν και μεγάλην στέρησιν, να επιμενη να πινη πικρα φάρμακα, που ειναι μεν δυσάρεστα, αλλα φέρουν με την πίκραν των την υγειαν, δεν καλοτυχικως αυτον περισσότερον απο τον προηγούμενον; Διατι ο ένας μεν ασθενει και δεν φροντίζει να θεραπευθῃ, ενώ ο άλλος ασθενει και θεραπευεται. Μα ειναι κομιστικη η θεραπεία. Τα αποτελεσματά της δμως ειναι άφέλιμα. Το ιδιο συμβαίνει και με την ζωην αυτην.

Μετόφερε τώρα τον λόγον απο το σωμα εις τας ψυχας, απο τας ασθενειας εις τα αμαρτηματα. C απο την πα-

17. Εις το παράδειγμα αυτό ο Χρισόστομος αναφέρεται εις τας σωματικώστας της υδρωτικίας, τας σακχάρου και τας διαβήτους.

18. Συβαρις: ήν μια έκ των πόλεων τούστων ετυμικώς ήν κάτω τής κίας. Λόγω τού μεγάλου πλούτου της, οι κίσιον της διακρίνοντο δια τας κληθίσαντας ήν. ήθη, το δε όνομα Συβαρις, κατάσσι, συνήθως τον πλούτου και διαφαιρμένη. Συβαρικόν τραπέζι σημαίνει πλούσιον τας κίας.

κρίαν τῶν φαρμάκων εἰς τὰς τιμωρίας καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι εἶναι δηλαδὴ τὸ φάρμακον ποῦ δίδει ὁ ἰατρός καὶ ἡ ἐγχείρησις καὶ ἡ καυτηρίασις, τὸ ἴδιον εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅπως πολλὰς φορές ὅταν ἐγγίσῃ καίει καὶ ἐμποδίζει τὸ σῶμα καὶ τὸ νιστέρι ἄρραρει τὸ σῶμα μέρους μὲ πόνον θάλασσα, ἀλλὰ παρέχει ὑφέλειαν, ἔτσι καὶ ἡ πείνα καὶ οἱ ἀσθένειαι καὶ ὅσα φαίνονται πῶς εἶναι κακά, ἐγγίζουν τὴν ψυχὴν ὡσάν καυτηρίον καὶ νιστέρι διὰ τὸ ἐμποδίσουσαν τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὴν κάνουν καλυτέραν συμφώνως πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν σαμάριτων. **D** Ἄς ὑποθέσωμεν πάλιν πῶς ὑπάρχουν δύο πόρνοι (ὁμιλῶ μὲ εἰκόνα), δύο πόρνοι ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἓνας εἶναι πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος πτωχός. Ποῖος ἔχει περισσότερας ἐλπίδας σωτηρίας; θεθαίως ὁ πτωχότερος ὁ πτωχός. Μὴ εἴπῃς λοιπὸν ὅτι ὁ πλούσιος πορευθεὶς καὶ εἶναι καὶ πλούσιος καὶ διὰ τοῦτο πὸν μακαρίζω. Θὰ ἔπρεπε καλυτέρα νὰ τὸν μακαρίσῃς ἐὰν ἐντὶ ἐπάρνευεν ἢ το πτωχός ἢ ἐπεινοῦσε. Διότι ὑποκειμενικῶς ἔχει ἔτσι κάποιον διδάσκαλον διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, τὴν πτωχείαν.

Ὅταν ἰδῆς κακὸν νὰ εὐτυχῇ, δάκρυσε, διότι ἔχει δύο κακά, τὴν ἁρρώστιαν καὶ τὸ ἀθεράπευτον. Ὅταν ἰδῆς κακὸν νὰ ὑποφέρῃ, παρηγορήσου. **E** ὅχι μόνον διότι καλυτερεύει, ἀλλὰ διότι πολλὰ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά του συγχωροῦνται ἐδῶ. Δώσε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὸν ἐξῆς λόγον. Πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἐδῶ συγχωροῦνται καὶ ἐκεῖ κρίνονται. Ἄλλοι πάλιν μόνον ἐδῶ ἢ μόνον ἐκεῖ. Κράτησε καλὰ τὴν διδασκαλίαν. Διότι ὅταν ξεκοθαρισθῶν αὐτὰ τὰ λόγια θὰ διώξουν πολλὰς ἀνηουσίας ἀπὸ τὸν λογισμόν.

Ἄλλ' ἂν θέλετε ὡς ἐνθυμηθῶμεν πρῶτον ἐκεῖνον ποῦ ἐδῶ ἔζησε μὲ πολυτέλειαν καὶ τώρα τιμωρεῖται ἐκεῖ. Ἄς προσέξουν καὶ πλούσιοι καὶ πτωχοὶ αὐτὸ ποῦ λέγω, διότι εἰς τὸν καθένα εἶναι κρήσιμος ἡ διδασκαλία αὐτῆ. **777 A** Διὰ τὸ ὅτι δηλαδὴ πολλοὶ κρίνονται καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἄκουε τί λέγει ὁ Χριστός. «Εἰς ἣν ὁ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν εἰσέλθῃτε, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν, ἀπαύσαθε αὐτήν, λέγοντες: Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. Κἂν μὲν ἢ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἢ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' ἡμᾶς ἐπιστραφήτω. Καὶ ὅς ἂν μὴ θέξητε ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ξερχόμενοι ἔξω τῆς πόλεως, ἐκτινάξτε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γὰρ Σοδὸμων καὶ Γομόρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῆ πόλει ἐκεῖνῃ. Εἰς ἣν ὁ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατε **B** τίς ἐν αὐτῇ ἔδειξ' ἔσται, κάκει μείνατε, ἕως ἂν ἐξέλθῃτε» (Ματθ. 10, 11-15). Ἀπ' αὐτὰ εἶναι φανερόν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Σοδὸμων καὶ τῶν Γομόρων καὶ ἐδῶ κατακρίθησαν καὶ

ἐκεῖ τιμωροῦνται. Ὅταν δηλαδὴ λέγῃ ὅτι ἀνεκτότερον ἔσται Σοδὸμοις παρὰ δι' αὐτούς, δείκνει ὅτι τιμωροῦνται μὲν οἱ Σοδομίται, ἀλλ' ὅχι ὅπως αὐτοὶ ἐδῶ.

4. Ὑπάρχουν πάλιν πολλοὶ ποῦ τιμωροῦνται μόνον ἐδῶ, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἐπάρνευσε. Διότι ὁ μακάριος Παῦλος γράφει εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Καρινθίους: «Ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. Καὶ ὑμεῖς πεφουσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐπενήθησατε. **C** Ἴνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸ τῆς σῶματι, παρὰν δὲ τῆς πνεύματι, ἤδη κέκρικα, ὡς παρῶν τὸν οὐρανὸν τοῦτο κατεργασμένον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συναθεῖναι ὑμῶν καὶ τοῦ ἔμου πνεύματος, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ἀλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ» (Α' Κορ. 5, 1). Εἶδες ὅτι αὐτὸς ἐδῶ τιμωρεῖται καὶ ἐκεῖ δὲν τιμωρεῖται; Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπιμωρήθη τὸ σῶμα του ἐδῶ, ἐκεῖ δὲν τιμωρεῖται.

Θέλω λοιπὸν νὰ σὺς παρουσιάσω αὐτὸν ποῦ ἔζησεν ἐδῶ μὲ πολυτέλειαν καὶ τώρα τιμωρεῖται ἐκεῖ. «Ἦν τις πλούσιος». Ἀλλὰ ἂν καὶ γνωρίζετε ἐκ τῶν προτέρων τὴν διήγησιν, περιμένετε τὸ τέλος τοῦ λόγου. **D** Αὐτὸ θεθαίως εἶναι ἐγκώμιον δι' ἐμένα καὶ ἐπαινος διὰ σὺς, μάλιστα δηλαδὴ ἀκούσατε τὸ προεῖπον, ἀμέσως νὰ θερίζετε τοὺς καρπούς. Ἦ συνεκὴς ἀπόλαυσις τῶν ὀμυλῶν ὡς ἔκαμε διδασκάλους. Ἐπειδὴ ὅμως ἀνάμεσά σου εὐρίσκονται καὶ μερικοὶ ξένοι,¹⁹ μὴ διάξασθε, ἀλλὰ περιμένετε καὶ τοὺς θραυποροῦντας. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἓνα σῶμα, ποῦ ἔχει μάτι καὶ κεφαλὴν. Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ἐὰν κάποιο ἀγκάθι κερφόσῃ εἰς τὴν πτέρναν, τὸ μάτι ἀκούθει κάτω, ἀφοῦ εἶναι κι' αὐτὸ ἓνα μέλος τοῦ σώματος, καὶ δὲν λέγει ἀφοῦ εὐρίσκονται ἐδῶ ὕψηλά περιφρονῶ τὸ μέλος ποῦ εὐρίσκεται καμηλά, ἀλλὰ σκίθει καμηλά καὶ ἀφίνει τὸ ὕψος, ὅπου εὐρίσκεται. Καὶ ὅπως τὶ πῶ εὐτελέα ἀπὸ τὴν πτέρναν καὶ τὶ **E** πῶ εὐγενικὸν ἀπὸ τὸ μάτι ὑπάρχει; Ἄλλ' ὁ κοινὸς πόνος διαρθώνει τὴν βλάβην καὶ ἡ ἀγάπη ἐνώνει τὰ πάντα.

Τὸ ἴδιο νὰ κάνῃς καὶ σὺ. Ἄν εἶσαι γρηγορός, ἢ ἔτοιμος διὰ νὰ ἐκούσῃς τὴν ὀμυλίαν, ἀλλὰ ὁ ἀδελφός σου δὲν ἔμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὰ ποῦ διδάσκωμεν, νὰ καμηλώσῃς τὸ μάτι σου πρὸς τὴν πτέρναν καὶ νὰ συμπονέσῃς τὸ μέλος

¹⁹ Οἱ ξένοι αὐτοὶ ἦσαν νέοι ἀσρακαῖ, οἱ ὁποῖοι ἀποθήκησαν ἐκ τοῦ σωματοῦ καὶ ἐτρέξαν κι' αὐτοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Χρυσόστομος δὲν χάνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς προσελθῇ.

πού κωλαίνει διὰ νὰ μὴ μείνῃ αὐτὸς χωρὶς ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ἰδιαίτης σου ταχύτητος καὶ τῆς ἰδικῆς του βραδύτητος. 778 **A** Μὴ χρησιμοποίησῃς τὴν ἐξυμνήδα σου διὰ τὴν καταστροφὴν του. Ἔσοι πλούσιος; Χαίρω καὶ ἐκφραίνομαι, ἐκεῖνος ὅμως εἶναι ἀκόμη πτωχὸς. Μὴ μείνῃ πτωχὸς ἐξ αἰτίας τοῦ πλοῦτου σου. Αὐτὸς ἔχει ἀγάθῃ, ἔχει γαργαγμένον λογιζόμεν' σκέψε πρὸς αὐτὸν καὶ θγάλε τὸ ἀγάθῃ του. Τί λέγει λοιπὸν; Ἦταν κάποιος πλούσιος κατ' ὄνομα μόνον καὶ ὄχι εἰς τὴν πραγματικότητά. Ἦταν κόποιος πλούσιος πού ἐνεδύετο μὲ πορφύραν, ἔτρωγεν ἀπὸ πολυτελὲς τραπέζι, εἶχε πάντοτε τὰ ποτήρια ξεχειλισμένα ἀπὸ κρασί καὶ ἔκανε κάθε ἡμέραν φαγοπότια. Ὑπῆρχε δὲ καὶ κάποιος ἄλλος πτωχὸς, ὀνομαζόμενος Λάζαρος.

Καὶ ποῦ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ πλοῦτου; Πουθενά· εἶναι χωρὶς ὄνομα. **B** Πόσον πλούσιον εἶχε! Καὶ ὅμως ὄνομα δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει. Τί εἶδους πλούσιον εἶχε; Δένδρον μὲ φύλλα καὶ χωρὶς καρπὸν, θαλανιδίῳ ὑψηλῇ πού παράγει τὸ θαλανιδί ὡς τροφήν διὰ τὰ ζῷα, ἄνθρωπος χωρὶς ἀνθρώπινον καρπὸν Διότι οὗτος ὑπάρκων πλούσιος καὶ κλισαὶ ἐκεῖ αὐτὸς πού διακρίνεται εἶναι λύκος καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Ὅπου ὑπάρχει πλούσιος καὶ θηριωδὲς ἄλεπτος λιοντάρι καὶ ὄχι ἄνθρωπον. Ἐκασὸς τὴν εὐγένειαν μὲ τὴν ἀγένειαν τῆς κακίας. Ἦταν κάποιος πλούσιος πού ἐνεδύετο κάθε ἡμέραν μὲ πορφύραν, καὶ εἶκεν δρακινιασμένην ψυχὴν, πού ἐρύριζε μύρα, ἀλλὰ ἦταν γεμάτος βρωμιᾶ, παρέθετε πολυτελὲς τραπέζι καὶ ἔτρωφε παρασίτους **C** καὶ κόλλακας, ἐπάχαινε τὴν δούλην ἀσκα, τὴν κυρίαν δὲ, τὴν ψυχὴν, ἄφηγε νὰ φθείρεται ἀπὸ πείναν. Τὸ σπῆτι του ἦταν καταστολισμένον καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἀμαρτίας ὀσπρισμένον καλὰ. Εἶχε τὴν ψυχὴν του θουτηγμένην εἰς τὸ κρασί. Ὁ πλούσιος λοιπὸν αὐτὸς εἶχε πολυτελὲς τραπέζι καὶ ποτήρια γεμάτα κρασί, ἔτρωφε παρασίτους καὶ κόλλακας, πού ἀποτελοῦσαν τὸ πονηρὸν θέατρον τοῦ διαβόλου, καὶ λύκους πού αἰκματωρίζουν πολλοὺς πλουσίους καὶ πού ἐπιτυγχάνουν τὸ γέμισμα τῆς κοιλίας των μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν πλουσίων νὰ ἀφανίζων τὸν πλούσιον μὲ τὰς πολλὰς τῆρας καὶ κολακείας.

Δὲν θὰ ἔκανε λάθος εἰάν τις ἐνόμαζε κανεὶς αὐτοὺς λύκους. **D** οἱ ὅσοι ἔβαλαν τὸν πλούσιον εἰς τὸ μέσον ὡσὺν τὸ πρόβατον, καὶ τὸν φουσκᾶνουν μὲ τοὺς ἐπίνοιους, καὶ τὸν ξεμαρτίζουν μὲ ἐγκώμια, καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ ἰδῇ ὅτι τὴν πληγὴν, ἀλλὰ τοῦ τυφλώνουν τὸν νοῦν καὶ τοῦ μεταλλάτουν τὴν οὐσῆν. Ἐπειτα, διὰ τὴν φθόση ἢ ὡρα τῆς ἀλλαγῆς, ἀφανίζονται οἱ φίλοι καὶ παραμένοντες συμπαρασῆται μόνον ἡμεῖς πού ὡρα τὸν κατακρίνομεν. Κρηθόνται τὸ πρῶτον

πεία των, πρῶτα πού καὶ τώρα συνήθως γίνεται.

5. Ὁ πλούσιος λοιπὸν ἐκεῖνος ἔτρωφε παρασίτους, ἔκανε τὸ σπῆτι του θέατρον, ἀκροῦσθε τοὺς πάντας μὲ τὸ κρασί καὶ ἐξοῦσε εἰς μεγάλην εὐμερίαν. Καὶ κάποιος ἄλλος, ὁ Λάζαρος, γεμάτος τραύματα, ἐκάθητο δίπλα ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ πλοῦτου **E** καὶ ἐπαθροῦσε τὰ ψίχουλα. Ἐνῶ ἦταν πλησίον εἰς τὴν πηγὴν ἐδίψουσε, καὶ ἐνῶ ἦταν μέσῃ εἰς τὴν καλοπέρασιν ἐπεινοῦσε. Καὶ ποῦ ἦταν πεταγμένος; Δὲν ἦταν ριγμένος εἰς παράμορην γεγονιάν, οὔτε δρομάκι ἢ στενὸν, οὔτε εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ἀλλὰ εἰς τὴν πόρταν τοῦ πλοῦτου, διου κατ' ἀνάγκην εἰσῆρχετο καὶ ἐξῆρχετο ὁ πλούσιος. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ λέγῃ δὲν τὸν εἶδα, ἐπροσπέρασα, δὲν τὸν εἶδαν τὰ μάτια μου. Εἰς τὴν εἰσοδὸν σου εὐρίσκειται, μέσῃ εἰς τόσον ὄροβρον ἕνα μαργαριτάρι, καὶ δὲν τὸ βλέπεις; Ὁ ἰατρός εἶναι. 779 **A** εἰς τὴν πόρταν σου καὶ δὲν θεραπεύεσαι; Ὁ κυβερνήτης εἰς τὸ λιμάνι καὶ σὺ ναυαγεῖς; Τρέφεις τοὺς παρασίτους καὶ δὲν τρέφεις τοὺς φτωχοὺς; Αὐτὰ συνθέσθαιεν τότε, ἀλλὰ συμβαίνουν καὶ σήμερον. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐγράφθησαν αὐτὰ, διὰ νὰ διδαχθῶν ἕκ τῶν πραγμάτων οἱ μεταγενέστεροι, ὥστε νὰ μὴ πάθουν ὅσα ἔπαθεν αὐτὸς ὁ πλούσιος.

Ὁ πτωχὸς λοιπὸν ἦταν περὶ τὸν πλοῦτον πτωχὸς θέσθαι ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ πλούσιος ἐσωτερικὰ. Ἦταν περὶ τὸν πλοῦτον καὶ γεμάτος τραύματα εἰς τὸ σῶμα ἦταν ἕνας θεραυρὸς πού ἀπὸ πάνω εἶκεν ἀγάθῃ, ἐνῶ ἀπὸ κάτω μαργαριτάρια. Διότι ποῦ ἦταν ἡ ζημία ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν τοῦ σώματος, ἀφοῦ ἡ ψυχὴ του ἦταν ὑγιής; Ἄς τὰ ἀκούουν αὐτὰ οἱ πτωχοὶ καὶ ἄς μὴ πνίγονται ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν. Ἄς τὰ ἀκούουν **B** καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ἄς μετανοήσουν διὰ τὴν πονηρίαν. Διότι ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔχομεν ἐμπρὸς μας αὐτὰς τὰς δύο εἰκόνας, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πτωχείας, τῆς σκληρότητος καὶ τῆς καρτερίας, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς πλεονεξίας, ὥστε, διὰ τὴν ἰδίαν πτωχὸν νὰ εἶναι γεμάτος πληγὰς καὶ νὰ περιφρονῆται, μὴ τὸν κακοτυχίσῃ, διὰ δὲ ἰδίαν πλούσιον σταλιμένον, μὴ τὸν μακαρίσῃ. Ἀλλὰ στρέψε τὸν νοῦν σου εἰς τὴν παραβολὴν, καὶ εἰάν σὲ ἀνηραχθῇ τὸ ὅτι ναυαγοῦν οἱ λογιζομὲς τρέξε εἰς τὸ λιμάνι καὶ ἀνακουφίσου ἀπὸ τὴν διήγησιν, σκέψου τὸν Λάζαρον πού τὸν ἐπεριφρονοῦσαν, σκέψου τὸν πλούσιον πού ἐκαλοπερνοῦσε καὶ εἶχε πολυτέλειαν, καὶ μὴ σὲ ἀνηραχθῇ τίποτε ἀπ' ὅσα συμβαίνουν εἰς τὴν ζωὴν. Ἐάν λοιπὸν ἔκῃς καθαρὸν τὸν λογισμὸν **C** δὲν σὲ σκεπάζουν τὰ κόμματα, οὔτε θυθίζεται τὸ πλοῦτον, εἰάν ἡμπορῆς νὰ ξεχωρίζῃς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων μὲ τὴν ὁρῆν κρίσιν τοῦ νοῦ.

Διὰ τί μοῦ λέγεις στενοχωρεῖται τὸ σῶμα μου; Πρόσθε:

μη ζημιωθῆ ἢ ψυχῆ σου. Ὅ τῶδε εἶναι πλοῦσιος καὶ ποιη-
ρός. Καὶ τί μ' αὐτό; Ἡ καρδιά δὲν φαίνεται. Μὴ κρίνης τὸν
ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ἀπ' ἔξω, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀπὸ μέσα. Ὅταν
ἰδῆς κάποιο δένδρον προσέκεις τὰ φύλλα ἢ τὸν καρπὸν;
Ἔτσι λοιπὸν κίμε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου.
Ὅταν ἰδῆς κάποιον ἄνθρωπον, ἐξέτασέ τον ὄχι ἐξωτερικά,
ἀλλὰ ἐσωτερικά. Πρόσεκε καλὰ τὸν καρπὸν καὶ ὄχι τὰ φύλ-
λα. Μὴ τυκὸν καρμίαν φορὰν ἢ ἀγριελεία θεωρήθῃ ὡς ἐ-
λαία D ἢ ὁ λύκος ὡς ἄνθρωπος. Μὴ λοιπὸν ἐξετάσῃς τὰ πρά-
γματα ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν, ὄχι ἀπὸ τὸ
πρόσωπον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν γνώ-
μην, ἀλλὰ ἐξέταζε καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του. Ἐάν ὁ ἄν-
θρωπος εἶναι φιλόπταικος εἶναι ἄνθρωπος, ἔάν καταγίνεται
μὲ τὸ ἑμπορίον ὁμοιάζει μὲ θαλανιδιάν. Ἐάν ὅταν θυμῶν
ἀγριεύει, εἶναι λιοντάρι. Ἐάν εἶναι ἄρπαξ, εἶναι λύκος. Ἐάν
εἶναι ὑπουλος, εἶναι ὄφις. Ἐγὼ ζητῶ ἄνθρωπον, διατί σὸ μὸς
ἔδειξες θηρίον ἀντὶ ἀνθρώπου; Μάθε τέλος πάντων τί ση-
μαίνει ἀρετὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ μὴ θορυβεῖσαι.

Ὁ Λάζαρος λοιπὸν ἔκειτο εἰς τὴν πόρταν τοῦ πλοῦσιου
γεωτῆτος τραύματα καὶ ἔλυονε ἀπὸ τὴν πείναν καὶ ἐπιησία-
ζαν τὰ σκυλιὰ καὶ ἐγλυφαν τὰ τραύματά του. E Τὰ σκυλιὰ
ἦσαν μὲ φιλόκνημα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ δι' αὐτὸ ἐγλυ-
φαν τὰ τραύματά του καὶ ἐράζονε τὸ σάπωμα καὶ τὸ ἐκαθά-
ριζαν. Κι' αὐτὸς, ὡσάν τὸ κρυσάρι εἰς τὸ καινὴν παρεκκλήσιον
ἐκεῖ καὶ ἐγένετο λαμπρότερος. Καὶ δὲν εἶπε αὐτὸ ποῦ λέγουν
πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς. Εἶναι αὐτὰ ἔργα προνοίας; Ἄρα
γε ἐπιβλέπει ὁ Θεὸς τὰ ἀνθρώπινα; Ἐγὼ ποῦ ζῶ μὲ δικαιο-
σύνην εἶμαι πτωχὸς κι' αὐτὸς ποῦ ζῆ μὲ δίκιαν πλουτίζει;
Τίποτα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐσκέπθη, ἀλλὰ ἄφηγε τὸν ἑαυτὸν του εἰς
τὴν ὑπεῖρον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐκαθάρριζε τὴν ψυχὴν
του, 740 A ὑπέφερε μὲ καρτερίαν, εἰδεικνε ὑπομονήν, τὸ σῶ-
μα του ἦταν κατάκοιτον, ἀλλ' ἡ σκέψις του ἔτρεκεν, εἶπε
περὶ εἰς τὴν θέλησιν, ἔπαρνε τὸ θραβεῖον, ἀνῆρχετο μέσα
ἀπὸ τὰ θάνατα καὶ ἐγένετο θεατῆς τῶν ἀγαθῶν. Δὲν εἶπεν
οἱ παράσται ἀπολαμβάνουν μὲ ἀφθονίαν, ἐνθ' ἐγὼ οὕτε τὰ
ψικουλα δὲν καταξάνομαι νὰ ἔχω. Ἀλλὰ τί ἔκανε; Εὐκα-
ριστοῦσε καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν.
Καὶ κάποτε ἀπέθανεν. Ὁ πλοῦσιος ἀπέθανε καὶ ἐτόρη.
Ἐφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ ὁ Λάζαρος δὲν θά ἤμπο-
ροῦσα νὰ εἴπω ὅτι ἀπέθανε. Διότι τοῦ πλοῦσιου ὁ θάνατος
ἦταν θάνατος καὶ τάφος, ἐνθ' τοῦ πτωχοῦ ὁ θάνατος ἦταν
ἀποδημία καὶ μετάβασις πρὸς τὸ καλότερον, B καὶ δρόμος
ἀπὸ τὸ στάδιον τῶν ἀγώνων πρὸς τὰ βραβεῖα, ἀπὸ τὸ πέλα-
γος πρὸς τὸ λιμάνι, ἀπὸ τὴν παράταξιν τῆς μάχης πρὸς τὴν

θρίκαμβον, ἀπὸ τοὺς ἰεράτας πρὸς τὸν στέφανον. Ἐφυγεν
καὶ οἱ δύο ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ πραγματικότης. Ἐτελέωσαν ἡ
θεατρικὴ παράστασις καὶ ἐρανεράθησαν τὰ προσώπεια.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ θέατρον τοποθετοῦνται τὰ
σκηνικά κατὰ τὴν μεσομέριαν καὶ ἐμφανίζονται πολλοὶ ἴθο-
ποιοὶ μὲ προσώπεια εἰς τὰ πρόσωπά των καὶ ἀπαγγέλλουν
κάποιον παλαιὸν ρῦθον καὶ δηγοῦνται τὰ πράγματα καὶ πα-
ριστάνουν ἄλλος τὸν φιλόσοφον, χωρὶς θέβια νὰ εἶναι φι-
λόσοφος, ἄλλος τὸν βασιλέα, χωρὶς νὰ εἶναι βασιλεὺς, ἀλλὰ
διότι ἔχει αὐτὸν τὸν ρόλον εἰς τὴν παράστασιν C ἄλλος πάλιν
παρουσιάζεται ὡς ἱατρός, φορεῖ ρούχα ἱατροῦ ἐνθ' ἔχει
ἐξέρι νὰ μεταχειρισθῆ ὅσπερ ἔξλον, ἄλλος φαίνεται ὡς δο-
λος ἐνθ' εἶναι ἐλεύθερος, ἄλλος γίνεται δάσκαλος χωρὶς κα-
θόλου νὰ ἔξρη γράμματα. Καὶ ὅλοι δὲν εἶναι ὅτι φαίνονται,
ὅσπερ φαίνονται τί εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα. Διότι φαίνε-
ται ἱατρός χωρὶς νὰ εἶναι, καὶ φαίνεται φιλόσοφος μὲ τὸ νὰ
ἔχει μόνον μαλλιὰ φιλοσοφου εἰς τὸ προσώπειον, καὶ φαίνε-
ται στρατιώτης, ἐπειδὴ φορεῖ στυλὴν στρατιώτου. Καὶ ἡ ἐμ-
φάνισις τοῦ προσώπειου ἐξαπατᾷ, ἀλλὰ δὲν μετατρέπει τὴν
φύσιν, τῆς ὁποίας ἀλλάσσει τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τὰ προσώπεια
παρμένουν μέχρις ὅτου κόθονται ἐκεῖ οἱ διασκεδάζοντες
θεαταί, ὅταν ὅμως θραυδύσῃ καὶ τελειώσῃ ἡ παράστασις καὶ
φύγουν ὅλοι, τότε ἀφανίζονται τὰ προσώπεια καὶ αὐτὸς ποῦ
ἦταν εἰς τὴν σκηνὴν D βασιλεὺς, τώρα εἰς τὴν πραγματικό-
τητα εἶναι καλκούργος. Ἀφῆρέθησαν τὰ προσώπεια, ἐστα-
μάτησεν ἡ ἀπάτη, ὁφάνη ἡ ἀλήθεια. Καὶ οὕτως ποῦ εἰς τὴν
σκηνὴν ἦταν ἐλεύθερος τώρα εἶναι δόλος; αὐτὸ δηλαδὴ ἀ-
κριβῶς ποῦ ὅς εἶπα, εἰς τὴν σκηνὴν τὸ ψεύδος, ἔξω ἡ пра-
γματικότης. Ἐθράδυσαν, διελύθη τὸ θέατρον, ἐρανεράθη
ἡ πραγματικότης.

Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ζωὴν καὶ μὲ τὸ τέλος τῆς.
Ἡ παρούσα κατάστασις εἶναι ἕνα θέατρον, τὰ πράγματα εἶ-
ναι ὑπόκρισις, δηλαδὴ ὁ πλοῦσιος καὶ ἡ πτωχεία, καὶ ὁ ἄρ-
κων καὶ ὁ ἀρχόμενος καὶ τὰ ἄρμα. Ὅταν ὅμως περῶσιν αὐτὴ
ἡ ἡμέρα καὶ ἔλθῃ ἐκεῖνη ἡ νύκτα ἢ φοβερά, ἢ καλότερα ἢ
ἡμέρα ἐκεῖνη, διότι αὐτὴ θά εἶναι νύκτα διὰ τοὺς ἀπορω-
λοῦς E καὶ ἡμέρα διὰ τοὺς δικαίους; ὅταν τελειώσῃ τὸ θέα-
τρον καὶ πέσουν τὰ προσώπεια, ὅταν θὰ κρίνεται ὁ καθένας
καὶ τὰ ἔργα του, ὄχι ὁ καθένας μὲ τὸν πλοῦτον του, ἢ μὲ
τὴν δύναμίν του, ἢ μὲ τὴν φήμην του, ἢ μὲ τὴν ἐξουσίαν
του, ἀλλὰ καθένας καὶ τὰ ἔργα του, καὶ ὁ ἄρκων καὶ ὁ βασι-
λεὺς καὶ ἡ γυναῖκα καὶ ὁ ἄνδρας, τότε θὰ πᾶς ζητηθῶσιν κα-
λὴ ζωὴ καὶ καλὰ πράξεις, ὄχι μεγάλα ὀξυώματα, ὅσπερ ὑπερ-
βολικὴ πτωχεία ἢ περιφρόνησις. Δεῖξε μου ἔργα, 741 A καὶ

ἂν εἶσαι δοῦλος γίνε καλύτερος ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον, κ' ἂν εἶσαι γυναῖκα γίνε γενναιότερη ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Διότι ὅταν πέσουν τὰ προσώπια τότε φανερώνεται καὶ ὁ πλοῦσιος καὶ ὁ πτωχός. Καὶ ὅπως ἐδῶ, διὰ τὴν τελειώσῃ τὸ θέατρον καὶ κάποιος ἀπὸ ἡμῶς ποῦ κἀθεταῖ ὑψηλὰ ἰδίῃ τὸν ἐπὶ τῆς οὐκηνῆς φιλόσοφον νὰ εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα καλκοουργός, λέγει ἄλοφον, αὐτὸς δὲν ἦταν φιλόσοφος; Τώρα τὸν βλέπω καλκοουργόν· αὐτὸς δὲν ἦταν βασιλεὺς; Τώρα βλέπω ὅτι εἶναι κάποιος ἀσχηματιστός· αὐτὸς δὲν ἦταν πλοῦσιος; Τώρα τὸν βλέπω πτωχόν. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ ἐκεῖ.

β. Διὰ τοῦτο δὲν μακρολογῶ, διὰ νὰ μὴ συγχέω τὸν ἀκροατὴν μὲ τὰ πολλὰ λόγια, ἀλλὰ θέλω νὰ παρουσιάσω μὲ δύο προσώπια τὴν ἄλλην ὑπόθεσιν τοῦ θεάτρου. Μετακλιζομαι μόνον δύο προσώπια **B** καὶ μὲ τὰ δύο αὐτὰ προσώπια οὕτως χαράσω τὸν δρόμον καὶ οὕτως δίδω ἀφορμὴν. Ἐταλαιπώρησα τὴν οὐκείνην οὐρανὸν μετὰ τὴν παρουσίαν τῆς παρουσίας διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ καθένας καλὰ τὴν διακορὴν τῶν πραγμάτων. Δύο προσώπια λοιπὸν, ὁ ἕνας μὲ τὸ προσώπιον τοῦ πλοῦσιου, ὁ ἄλλος μὲ τὸ προσώπιον τοῦ πτωχοῦ. Ὁ Λάζαρος εἶχε τὸ προσώπιον τοῦ πτωχοῦ, ὁ πλοῦσιος τὸ προσώπιον τοῦ πλοῦσιου. Αὐτὰ ποῦ βλέπομεν εἶναι προσώπια, οὐκ ἢ πραγματικῶς. Ἐφύγαν καὶ οἱ δύο πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ ὁ πλοῦσιος καὶ ὁ πτωχός. Τὸν Λάζαρον παρέλαβαν οἱ ἄγγελοι μετὰ τοὺς σκόλους οἱ ἄγγελοι, μετὰ τὴν πόρταν τοῦ πλοῦσιου ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ, μετὰ τὴν πείναν ἢ ἀτελείαντες ἀφθονία, μετὰ τὴν θλίψιν ἢ ἀφθαρτος ἀπόλαυσις. Ἐκείνον τὸν πλοῦσιον ἐπεριμεναν **C** μετὰ τὸν πλοῦτον ἢ πτωχεῖα, μετὰ τὸ πλοῦσιον τραπέζι, ἢ καταδικαί καὶ ἢ τιμωρία, μετὰ τὴν ἀπώλαιον οἱ ἀνυπόφοροι πόνου.

Καὶ πρόσθετε τί συμβαίνει. Ἐπύθων ἐκεῖ καὶ διελύθη τὸ θέατρον, ἐξεσκεπάζθησαν τὰ προσώπια καὶ φαίνονται τώρα πλεόν τὰ πρόσωπα. Ἐπύθων ἐκεῖ καὶ ὁ πλοῦσιος ποῦ τώρα ἐκάθετο βλέπει τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ νὰ εὐτυχῆ, νὰ καίρεται, νὰ καλοπερνᾷ, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ· Πάτερ Ἀβραάμ, πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἴκωμαι τῷ δασκάλῳ αὐτοῦ ἐπιστάτῃ μου τῆ γλῶσση, ὅτι ἀποτηγανίζομαι (Λουκ. 16, 24). Καὶ ὁ Ἀβραάμ τί τοῦ λέγει; «Τέκνον, ἀπέλασες τὰ ἀγαθὰ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ· καὶ νῦν οὕτως παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνῶσαι. Ἄλλως δὲ καὶ χάος μετὰ τῶν ἡμῶν καὶ ἡμῶν **D** ἐστήρικται, ἵνα, ἐάν τις δοῦληται ἐντεῦθεν ἐκεῖ διαβῆναι πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνῃται».

Πρόσθετε, διότι ὁ λόγος ποῦ ἀναφέρεται εἰς αὐτὰ εἶναι χρήσιμος μὲ τὸ νὰ φοβῆται καὶ νὰ καθαρῆται, μὲ τὸ νὰ στενοχωρῆ καὶ νὰ διορθῶνται. Νὰ παραδέχεται αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐνῶ

λοιπὸν ὁ πλοῦσιος εὐρίσκειτο εἰς τὰ βασάνα, ἐνοῶσε τὰ μάτια του καὶ εἶδε τὸν Λάζαρον, εἶδε καινούργια πράγματα. Κάθε ἡμέραν ἦταν εἰς τὴν πόρταν σου, ὅπου εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν καὶ δὲν τὸν εἶδεν, καὶ τώρα ποῦ τηγανίζονται τὸν βλέπει ἐξ ἀποστάσεως; Ὅταν εἶδεν εἰς τὸν πλοῦτον, διὰ τὴν πόρταν σου εἶδεν τὸν εἶδες, καὶ τώρα ποῦ τηγανίζονται τὸν βλέπει ἐξ ἀποστάσεως; Ὅταν ἦταν εἰς τὴν πόρταν σου, εἶδεν τὸν εἶδες, καὶ τώρα ποῦ τηγανίζονται τὸν βλέπει ἐξ ἀποστάσεως καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶσον κόπος ποῦ οὐκ ἐκέρχεται; Καὶ τί κάνει ὁ πλοῦσιος; Φωνάζει πατέρα τὸν Ἀβραάμ. Διὰ τί λέγει πατέρα αὐτὸν ποῦ δὲν ἐμμήθη εἰς τὴν φιλοξενίαν; Αὐτὸς τὸν ὀνομάζει πατέρα, ἐκείνος τὸν λέγει τέκνον. Τὰ ὀνόματα βέβαια εἶναι ὀνόματα συγγενείας, ἀλλὰ ἡ βοήθεια δὲν ὑπάρχει πούθεν. 72 A Ἄνωφέρει ὅμως τὰ ὀνόματα διὰ νὰ μάθετε ὅτι ἡ φυλετικὴ συγγένεια δὲν ἰσχυρῆται εἰς τίποτε.

Διότι εὐγένεια δι' ἐσένα δὲν εἶναι ἡ προγονικὴ ὑπερηφάνεια, ἀλλὰ ἡ ἐνάρετος συμπεριφορά. Μὴ μοῦ λέγῃς ἕνα πατέρα ὑπάταν. Αὐτὸ δὲν μὲ ἐνδιαφέρει. Δὲν ζητῶ αὐτό. Μὴ μοῦ λέγῃς ἕνα πατέρα ὑπάταν. Καὶ τὸν Παῦλον τὸν ἀπόστολον ἀκόμη ἂν ἔκχε πατέρα καὶ ἀδελφοὺς τοὺς μάρτυρας, ἀλλὰ δὲν μμῆται τὴν ἀρετὴν των, κανένα ἄρελος δὲν θὰ ἔκχε ἀπὸ τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ περισσότερο θὰ σὲ θλάσῃ καὶ θὰ σὲ καταδικάσῃ. Ἡ μητέρα μου, λέγει εἶναι φιλόφρωνος. Καὶ τί οὐκείνη εἶχε αὐτὸ μὲ ἐσένα τὸν ἀνάνθρωπον; Διότι ἡ φιλοφροσύνη της θὰ προστεθῆ ὡς κατηγορία διὰ τὴν κακίαν σου συμπεριφοράν. Τί λέγει λοιπὸν Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς πρὸς **B** τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν; «Ποιῆσατε καρπὸν ἔργου τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ» (Ματθ. 3, 8). Ἐκεῖ ἐνδοξον πρόγονον; Ἐάν τοῦ ὁμοίωσης ἐκέρχισες, ἐάν δὲ οὐκ, ὁ ἐνδοξος γίνεται κατήγορος, διότι ἀπὸ δικαίαν ῥίζαν ἐγγήκες σὺ μακρὸς καρπός. Μὴ καλοτυχίσης ποτέ ἄνθρωπον ποῦ εἶχε δικαίον συγγενῆ, ἐάν δὲν μμῆται τοὺς τρόπους του. Ἐκεῖς μητέρα ἄγιαν; Αὐτὸ δὲν ἔχει καμμὴν σημασίαν. Ἐκεῖς μητέρα πονηράν; Αὐτὸ εἶναι ἀσκετο μὲ ἐσένα. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀρετὴ της δὲν σὲ ἀφελεί, ἐάν δὲν τὴν μμῆται, τὸ ἴδιον οὕτε ἡ κακία της δὲν ἄλλοιται ἐάν ἀρνηθῆς τὴν πονηρίαν. Ἄλλ' ὅπως ἀκριβῶς τὸ σφάλμα εἶναι μεγαλύτερον ἐκεῖ, **C** διότι ἐνῶ ἔχεις τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τὸ σπῆτι σου δὲν τὸ ἐμμήθης, οὕτως καὶ ἐδῶ ὁ ἔσενος εἶναι μεγαλύτερος, διότι ἐνῶ ἔχει κάποιον πονηρὸν μητέρα δὲν ἐμμήθη τὴν πονηρίαν της, ἀλλὰ προήλθε καλὸς καρπός ἀπὸ μακρὰν ῥίζαν. Δὲν μᾶς ζητοῦν λοιπὸν προγονικὴν

καύχησιν, ἀλλὰ ἐνάρετον συμπεριφορᾶν.

Ἐγὼ καὶ τὸν δοῦλον τὸν ἀποκαλιῶ εὐγενῆ καὶ τὸν κύριόν του κρίνω ὅσον δεσμιτηρίου, ἐὰν ζήρω κατὰ τὴν συμπεριφορᾶν του. Δι' ἐμένα καὶ αὐτὸς ποῦ κατέχει τὸ ἀξίωμα εἶναι ἀσήμενος, ἐὰν ἔχη τὴν ψυχὴν του ὑποδουλωμένην. Διότι ποῖος εἶναι δοῦλος παρὰ αὐτὸς ποῦ ἁμαρτάνει; Αὐτῆ ὁμοίᾳ ἡ δουλεία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν θέλησιν, δι' αὐτὴ καὶ ἡ δουλεία ἐξ ἀρχῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου δι' αὐτῆς τῆς οὐσίας.

7. Δ Τὸν παλαιὸν καιρὸν δὲν ὑπῆρχε δοῦλος. Διότι ὁ Θεὸς ὅταν ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον δὲν τὸν ἔκαμε δοῦλον, ἀλλ' ἐλευθέρου. Ἐκαμε τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Ἐθῶν καὶ ἦσαν καὶ οἱ δύο ἐλεύθεροι. Ἀπὸ ποῦ προήλθε λοιπὸν ἡ δουλεία; Τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπαρυστράτισε καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξεπέρασον τὰ μέτρα τῆς ἐπιθυμίας των καὶ ἐβωθήθησαν εἰς τὴν ἀκολασίαν. Καὶ ἔθηκε πᾶς.

Ἐγινε κατακλισηὶς καὶ ἐπνίγη ὅλη ἡ οἰκουμένη, ἀνοήθησαν οἱ καταρράκται καὶ αἱ ὄβυσσοι ἐξεχειλίσθησαν, καὶ τὰ πάντα ἐπλημύρισαν, καὶ τὰ βλεπόμενα διεδόσαντο εἰς τὰ στοιχεῖα των καὶ κατεστέφοντο, καὶ ἡ γῆ δὲν ἐφαίνετο, Ἐ ἀλλὰ τὰ πάντα εἶχαν μεταβληθῆ εἰς πέλαγος, καὶ αἷτια ποῦ ὅλα ἐγιναν θάλασσα καὶ πέλαγος ἦταν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ὑπῆρχαν ὑψηλὰ βουνά, ἀλλὰ τὰ ἐσκέπαζε τὸ πέλαγος καὶ δὲν ὑπῆρχε τίποτα παρὰ πέλαγος καὶ οὐρανὸς μόνον. Καὶ ἐξηρανίσθη τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ παρέμεινε μόνον ὁ σπινθήρας τοῦ γένους μας, ὁ Νῶε, σπινθήρας εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους κυρίως νὰ σβῆσῃ. Αὐτὸς ὁ σπινθήρας εἶχε μέσα του τὰς ρίζας τοῦ γένους μας, γυναῖκα καὶ παιδιὰ, περισσότερὸν καὶ κόρακα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. ⁷⁸³ Α Καὶ ἦσαν ὅλοι μέσα καὶ ἡ καθυπερβολὴ ἔπλεε ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ εἰς τὸ μέσον τῆς τρικυμίας καὶ δὲν ἐναυαγοῦσε, διότι εἶχε κυβερνήτην τὸν Κύριον τοῦ παντός. Δὲν τὸν διεσκόων αἱ σανίδες, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν κέρι τοῦ Θεοῦ. Καὶ κίπταζε θαῦμα. Ὅταν πλέον κατεκλύσθη ἀπὸ τὸ νερὸ ἡ γῆ, δὲν ἐξηρανίσθησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ, δὲν ἐκόπησαν ἡ καταίγδα καὶ ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων, ἡ κιβωτὸς ἐκόσθη καὶ ὁ Νῶε ἐστείλει τὴν περιστερᾶν.

Ὅσα λέγονται διὰ τὸν κατακλισηὶν εἶναι μυστήρια, καὶ ὅσα ἐγιναν εἶναι τύπος τῶν μελλόντων νὰ συμβῶν. Δηλαδή ἡ κιβωτὸς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὁ Νῶε ὁ Χριστὸς, ἡ περιστερὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας ἡ φιλανθρωπία Β τοῦ Θεοῦ. Ἐστῆλη τὸ ἡμέρον ζῶον καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Ἀλλὰ ἐκεῖνα ἦσαν τύπος, αὐτὰ ὁμοίως τῶρα εἶναι ἡ ἀλήθεια. Κίπταζε τὸ μέγεθος τῆς ἀληθείας. Ὅπως ἄκριτῶς ἡ κι-

βωτὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ πελάγους διέσκαζε αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκοντο ἐντὸς αὐτῆς, εἶποι καὶ ἡ Ἐκκλησία διασκόζει ὅλους τοὺς παραπλανημένους. Ἀλλὰ ἡ μὲν καθυπερβολὴ εὐαγγελισμῶν, ἡ Ἐκκλησία ὁμοίως κάνει κατὰ περισσώτερον, Ἐνοῦ ὁμοίως ὅτι ἡ κιβωτὸς παρέλαβεν ὅλα ζῶα καὶ εὐαγγελισμῶν ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει ἄλλοιους ἀνθρώπους καὶ δὲν τοὺς σώζει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεταβάλλει. Ἡ κιβωτὸς παρέλαβε κόρακα καὶ ἐστείλει κόρακα ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει C κόρακα καὶ τὸν ἐξαποστέλλει ὡς περισσώτερον παραλαμβάνει λύκον καὶ τὸν ἐξαποστέλλει ὡς πρόβατον. Ὅταν δηλαδή εἰσέλθῃ ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄνθρωπος, κλέπτῃς ἢ πλεονέκτης καὶ ἀκούσῃ τὰ θεὰ λόγια τῆς διδασκαλίας, μεταβάλλει τὴν σκεψίν του καὶ ἀντὶ λύκος γίνεται πρόβατον. Διότι ὁ μὲν λύκος ἀρνιάζει καὶ τὰ ζῆνα, ἐνῶ τὸ πρόβατον κορῆζει καὶ τὸ μαλλὶ του.

Ἐκόσθη ἡ κιβωτὸς καὶ ἀνοίσθησαν αἱ θύραι καὶ ἐξῆλθεν ὁ Νῶε ποῦ διεσώθη ἀπὸ τὸν πνιγμὸν. Ἐλέπει ἐρημαμένη τὴν γῆν, ἐλέπει τὴν λάσπην νὰ ἔχη γίνῃ τάφος κοινὸς καὶ διὰ τὰ ζῶα καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὅλα σκεπασμένα μαζὶ τὰ σώματα ἵππων, ἀνθρώπων καὶ ἄλλων ζῶων. Εἶδεν ὁ Νῶε ἐκείνην τὴν τραγῳδίαν, εἶδε τὴν γῆν Δ γεμάτην πικρίαν καὶ ἐστενοκωρήθη πολὺ, διότι ὅλοι ἐκόσθησαν. Οὐδὲν διεσώθη, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε ζῶον οὔτε τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Ἐβλέπε μόνον οὐρανόν, κατετρέχετο ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἐνοιῶσε πόνον, ἤμπε κρασί καὶ ἐκοιμήθη διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν πληγὴν τῆς στενοκωρίας. Ἐκοιμήθη ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ εἶχε παραδοθῆ εἰς τὸν ὕπνον ὡσάν εἰς κληρὸν, καὶ ἐπροσποθῆσε νὰ ἐρχῆσθ ὅσα συνέβησαν, ὅμοια συμβαίνει μὲ τὸν γερασμένον ἄνθρωπον ποῦ πίνει κρασί καὶ κοιμᾶται. Ε Πρέπει λοιπὸν νὰ δικαιολογήσωμεν αὐτὸν τὸν δίκαιον, διότι αὐτὸ ποῦ ἔκαμε, δὲν τὸ ἔκαμε διὰ τὴν μέθην, οὔτε ἀπὸ ἐπιθυμίαν κάποιου πάθους, ἀλλὰ μὲ τὸ κρασί καὶ τὸν ὕπνον ἐθεράπευε τὴν πληγὴν. Διότι αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Σολομὸν· Ἐδοτε οἶνον τοῖς ἐν λύπῃ, καὶ μέθην τοῖς ἐν ὀδύνας (Παροιμ. 31, 6).

Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα εἰς τὰς κηδεύσεις, δὲν κάποιος κἀσθ τὸ παιδί ἢ τὴν γυναῖκα του, ἐπειδὴ καταπιρρῶνται ἀπὸ τὸν πόνον, ἐπειδὴ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὸ γεγονός καλεῖ φίλους εἰς τὸ σπιτὶ του, καὶ κάνει πλούσιον τραπέζι, καὶ δίδεται εἰς τὸν πένθουσαν ἀγνὸν κρασί διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὴν στενοκωρίαν. Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν γέροντα. ⁷⁸⁴ Α Ἐπειδὴ ὁμοίως τὸν ἐτυραννοῦσεν ἡ θλίψις, ἐχρησιμοποίησεν ὡσάν φάρμακον τὸ κρασί, καὶ μὲ τὸ κρασί ἐκοιμήθη.

Διὰ τὴν πληροφορηθῆτε λοιπὸν τῶρα ἀπὸ ποῦ προήλθεν

ή δουλεία, ύστερα από άλλών εισήλθεν ό υιός του εκείνος ό καταραμένος, υιός²⁰ βέβαια κατά την φύσιν, αλλά όσα και κατά τό φρόνημα (έννοιά πάλιν εύγένειαν, όχι την δόξαν των προγόνων, αλλά την ένάρητον συμπεριφοράν), εισήλθε λοιπόν ό υιός και είδε την γυμνάτητα του πατρός του. Έπρεπε λοιπόν να τον συμμάζωμη, έπρεπε να τον ακεπάση διότι ήταν γέροντας, διότι ήταν στενοχωρημένος από την συμφοράν, διότι ήταν πατέρας του. Αυτός όμως έζηθή και τον έντρόπασε και τον διεκωμάδησε. Οι άλλοι δε άδελφοί έπύραν ένα σκέπασμα Β και με γυρισμένα τά όπισθιά των, διά να μη ίσοόν αυτά που εκείνος εκαρώδευεν, επλησίωσαν και έσκέπασαν τον πατέρα τους. Όταν έζώσθησε λοιπόν ό πατέρας έμαθεν όλα τά συμβάντα και ήρξασε να λέγη: «Επικατάρατος Χανανάς παίς» οίκέτης έσται τοίς άδελφοίς αυτού» (Γεν. 9, 25). Αυτό που λέγει σημαίνει τό έξής: Θά γίνης δοϋλος διότι διεκωμάδησε την γυμνάτητα του πατέρα σου. Βλέπεις ότι ή δουλεία προέρχεται από την άμαρτίαν, και ότι ή πονηρία επροκάλεσε την δουλείαν;

Θέλεις τώρα να σου δείξω έλευθερίαν που να προέρχεται από την δουλείαν; Ήταν κάποιος δοϋλος που άνομάζετο Όνήσιμος, έντροπισμένος δραπέτης. Αυτός έφυγε και έπήγε εις τον Παύλον και έβαπίσθη και έξέπλυσε τάς άμαρτίας του, παρέμενε δε πλησίον του. Ο Παύλος τότε έγραψε προς τον κύριόν του: «Όνήσιμον, τον ποτέ σοι άκριστον, νύν δε και σοί και έμοί εύκρηστον, προσλαθού αυτόν ως έμέ» (Φιλίπ. 10-12). Τί συνέβη δηλαδή; «Όν εγώ ένγέννησα έν τοίς δεσμείοίς μου».

8. Είδες εύγενυσήν καταγωγήν, είδες συμπεριφοράν που δίδει την έλευθερίαν; Δοϋλος δηλαδή και έλευθερος είναι άπλδ όνόματα. Τί είναι δοϋλος; Άπλδ όνομα. Πόσοι κύριοι είναι ζαλωμένοι από μέτην, και πόσοι δοϋλοι εύρίσκονται δίπλα άπ' αυτούς νηφάλιοι! Ποίον να όνομάσω δοϋλον, τον νηφάλιον ή τον μέθυσον; Τον δοϋλον του άνθρώπου ή των αίχμάλιων του πάθους; Εκείνος είναι δοϋλος έξωτερικώς, ένψ ό μέθυσος έχει έσωτερικην δουλείαν. Δ Αύτά τά λέγω και δέν θά σταματήσω να τά επαναλαμβάνω, διά να έχετε γνώστην σύμφωνον προς την πραγματικότητα, και διά να μη σάς κυριεύη ή πλάνη των πολλών, αλλά να ζέρετε τί είναι δοϋλος, τί πτωκός, τί άσχημος, τί εύτυχής, τί άδυναμία. Διότι εάν μάθετε να ξεχωρίζετε αυτά δέν θά ταρχήτε ποτέ.

20. Πρόκειται διά τον Χάμ, ό οποίος ήτα ό πατέρας του Χανανά, που αναφέρεται παρακάτω εις τά λόγια του Νάμ.

Άλλά διά να μη πάρη τον λόγον ή μεγάλη παρέκδοσις ός επανέλαθον εις τό θέμα. Αυτός λοιπόν ό πλούσιος ήταν πλέον πτωκός. Ή καλύτερα όταν έπλουτίζεν ήταν πτωκός. Διότι ποία είναι ή ύφέλεια εις τον άνθρωπον όταν έχη τό ζένα και δέν έχη τά ιδικά του. Ποία είναι ή ύφέλεια εις τον άνθρωπον όταν έχη χρήματα Ε και δέν έχη άρετήν; Διότι παίρνεις όσα άνήκουν εις τους άλλους και χάνεις τά ιδικά σου; Έκω, λέγει, εφόρα χωράφια. Και τί μ' αυτό; Δέν έχεις όμως εφόρον ψυχάν. Έκω δοϋλους, δέν έχεις όμως άρετήν. Έκω ρούχα. Δέν έχεις όμως εύλάβειαν. Έκεις τά ζένα, αλλά δέν έχεις τά ιδικά σου. Εάν σου δώση κανείς μικράν παρακαταθήκην, ήμαρών να σέ ειπω πλούσιον; Όχι. Διότι; Διότι κατέχεις τό ζένα. Διότι αυτό σημαίνει παρακαταθήκη και μακάρι να ήταν μόνον παρακαταθήκη και να μη σου έγένετο προσθήκη εις την πτωρίαν. Όταν λοιπόν είδεν ό πλούσιος τον Λάζαρον λέγει «Πάτερ Άβραάμ, έλέησόν με» (Λουκ. 16, 24). Αυτά είναι λόγια πεινασμένου, ζητιάνου, 785 Α πτωκού. «Πάτερ Άβραάμ, έλέησόν με». Τί θέλεις; «Πέμψον Λάζαρον». Αυτόν που έπεφρόνησες, αυτόν που δέν ήθέλησες ούτε να τον ίσως, αυτόν ζητάς τώρα να σου στείλω διά να σέ σώση; «Πέμψον Λάζαρον». Και που είναι τώρα οι κερασαι του κρασιού; Που είναι τά καλά, οι παράσιτοι, οι κόλακες, ό εγκωσιμός, ή παραφροσύνη; Που είναι τό κρυμμένο κρουσίφι, τά σκαμφοραγμένα ρούχα, τό άσημν που έπιρούσες, ή επίδειξις και ή απόλαυσις; Όλα ήσαν φύλλα. Ήλθεν ό χειμώνας κι' όλα έξηράνθησαν. Όνειρον ήσαν, και μόλις έξημέρωσαν έφυγε. Σικά ήσαν, ήλθεν ή άλήθεια και διελύθη ή σικά. «Πέμψον Λάζαρον».

Β Και διότι δέν βλέπει κάποιον άλλον δικαίον; Ούτε τον Νώε, ούτε τον Ίσαάκ, ούτε τον Λάμ, ούτε τον Ίσαάκ, αλλά τον Άβραάμ; Διότι; Επειδή ό Άβραάμ ήταν φιλόξενος και επροσκάλυσε τους δομάρους εις την σκηνήν του. Η φιλοξενία λοιπόν του Άβραάμ γίνεται μεγαλύτερος κατήγορος της άπανθρωπίας του πλούσιου. «Πέμψον Λάζαρον». 786 Ας φοβηθώμεν, άγαπητοί, που άκούομεν αυτά, μήπως και ήμεις ίσοόμεν πτωκούς και τους προπερασώμεν και μάς γίνουν τότε αντί ένός Λαζάρου πολλοί κατηγοροί. «Πέμψον Λάζαρον, ίνα τό άκρον του δακτύλου αυτού ύδατι βάναι, επιστάμη μου τη γλώττη, ότι άποτηγανίζομαι». «Ω γάρ μέμψω μισρείτε, άντιμετρηθήσεται υμίν» (Ματθ. 7, 2). Αφού δέν έδωσες ψίχουλα, C δέν θά πάρη ούτε σταγόνα. Στείλε τον Λάζαρον, διά να μου δροσίση την γλώσσαν με τό άκρον του δακτύλου του, διότι καίγομαι. Και ό Άβραάμ του λέγει: «Έκνον, απέλασες τά αγαθά σου έν τη ζωή σου, και Λάζαρος

ὁμοίως τὰ κακὰ αὐτοῦ καὶ νῦν οὗτος ἄδε παρακαλεῖται, οὐ δὲ δδυνάσαι» (Λουκ. 16, 25).

Ἐδῶ πάλιν δὲν εἶπεν «Ἐλαθεσ», ἀλλ' «Ἀπέλαθεσ». Ἐκεῖ μεγάλην διαφορὰν ἢ προσθήκην τῆς συλλαβῆς. Διότι αὐτῷ ποῦ εἶπα ἐπανεληλυμένως εἰς τὴν ἀγάπην σου, πρέπει νὰ ἐρευνοῦμεν καὶ τὰς συλλαβάς. Ἐρευνῶντες τὰς Γραφὰς λέγει (Ἰου. 5, 39), διότι ἓνα ἴστω ἢ μία κεραία ἀλλάσσει πολλὰς φορές τὸ νόημα. Καὶ διὰ νὰ μῆρθε ὅτι καὶ ἡ προσθήκη ἐνὸς γράμματος D δημιουργεῖ νόημα, ὁ Πατριάρχης Ἀβραῆμ ἀνομάζετο προηγουμένως Ἀβράμ. Καὶ τοῦ εἶπεν ὁ Θεὸς Δὲν θὰ εἶναι πλέον τὸ ὄνομά σου Ἀβράμ, ἀλλὰ Ἀβραῆμ (Γεν. 17, 5). Ἐνα ἄλλα προσέθεσε, καὶ ἔτος τὸν ἔκαμε πατέρα πολλῶν θνῶν. Νὰ λοιπὸν, ὅτι ἡ προσθήκη ἐνὸς γράμματος εἰδεῖε πολλὴν τιμὴν καὶ εὐγένειαν. Μὴ τὰ παρσβλήτης λοιπὸν αὐτὰ μὲ εὐκολίαν. Διότι δὲν εἶπεν, «Ἐλαθεσ τὰ ἀγαθὰ σου», ἀλλὰ «Ἀπέλαθεσ». Αὐτὸς δὲ ποῦ ἀπολαμβάνει ἀπολαμβάνει αὐτὰ ποῦ τοῦ ὠφελοῦντο. Πρόσσεχε τί ἐνοῶν ἄλλο σημαίνει τὸ λαμβάνω καὶ ἄλλο τὸ ἀπολαμβάνω. Ἀπολαμβάνει δηλαδὴ κανεὶς αὐτὰ ποῦ εἶχε, λαμβάνει ὅμως πολλὰς φορές αὐτὰ ποῦ δὲν εἶχεν ἀποκτήσει: «Ἀπέλαθεσ τὰ ἀγαθὰ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ». Ἐ λοιπὸν καὶ ὁ πλοῦσιος ἐπιληρώθη τὰ κατὰ του, καὶ ὁ Λάζαρος ἐπλήρωσε διὰ τὰς ἁμαρτίας του.

Αὐτὰ τὰ εἶπα δι' αὐτοῦ ποῦ τιμωροῦνται ἐδῶ καὶ δεῖ ἐκεῖ, δι' αὐτοῦ ποῦ καλοπερνοῦν ἐδῶ καὶ τιμωροῦνται ἐκεῖ. Πρόσσεχε λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγω. «Ἀπέλαθεσ τὰ ἀγαθὰ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ», αὐτὰ ποῦ τοὺς ἐκρεωτοῦντο, ποῦ τοὺς ὠφελοῦντο. Προσέχετε τὸ ζήτημα, διότι φθάνω ἐκεῖ ποῦ πρέπει νῦν ἐπιτρέψετε μου νὰ ὑψάνω τὸ ὕψωμα. Μὴ ἀνησυχῆτε ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ ὅταν οὐκ λέγω κάτι τέτοιο νὰ περιμένετε τὸ συμπέρασμα. Θέλω λοιπὸν νὰ οὐκ κάνω προσεκτικὸς, 789 Α καὶ οὐκ μόνον νὰ οὐκ γυμνάζω ἐπιφανειακῶς, ἀλλὰ νὰ οὐκ δδηνῶ εἰς τὸ βάθος τῆς θείας Γραφῆς, εἰς τὸν βυθὸν οὗ ποῦ δὲν ὑπάρχει τρικυμία, εἰς βυθὸν ποῦ εἶναι πρὸ ἀκαθαρῆς καὶ ἀπὸ τὴν γαλήνην. Ὅσον λοιπὸν βαθύτερα καταβαίνεις εὐρύοκεις περισσότεραν ἀσφάλειαν. διότι δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἄτακτος κίνησις τῶν ὁδάτων, ἀλλ' ἀρίστη διάταξις τῶν νοσημάτων. «Ἀπέλαθεσ τὰ ἀγαθὰ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ» καὶ νῦν οὗτος παρακαλεῖται, οὐ δὲ δδυνάσαι. Εἶναι μεγάλο ζήτημα. Εἶπα ὅτι ὁ ἀπολαμβάνων, ἀπολαμβάνει αὐτὰ ποῦ τοῦ κρεωτοῦνται. Ἐάν λοιπὸν ἦταν δίκαιος ὁ Λάζαρος, ὅπως πράγματι ἦταν — αὐτὸ δὲ ἀπεδείχθη ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραῆμ, τὸ στεφάνωμα, τὰ θραβεῖα, τὴν ἀνάγκουαν, τὴν ἀπάλαυαν, τὴν ἀντοκίην, τὴν ὑπο-

μονίην —, ὁ πλοῦσιος δὲ ἦταν ἁμαρτωλὸς καὶ παμπόνηρος B καὶ ἀπᾶνθρωπος, διότι ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἀσπιάν καὶ τὴν μέθην καὶ παρέθετε Σουθηρικὸν τραπέζι καὶ ἐξοῦσε μὲ τὸσσην θρωπὸν καὶ ἀκολασίαν, διὰ τὸ λέγει ὅτι «Ἀπέλαθεσ»; Τοῦ ἐκρεωτοῦσαν δηλαδὴ τίποτε αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν πλοῦσιος ἄνθρωπος, δδουκος καὶ ἀπᾶνθρωπος; Τί τοῦ ἐκρεωτοῦσαν λοιπὸν; Διὰ τὸ δὲν εἶπεν «Ἐλαθεσ», ἀλλ' «Ἀπέλαθεσ»;

9. Πρόσσεχε εἰς αὐτὸ ποῦ λέγω. Τοῦ ἐκρεωτοῦντο τιμωρία, καταδίκαι, καὶ δδασα. Διὰ τὸ δὲν εἶπε ὅτι ἔλαθεσ αὐτὰ, ἀλλὰ ἀπέλαθεσ τὰ ἀγαθὰ σου ἐκεῖνα, καὶ ἐνοῦσσε τὴν ἐπίγειον ἐκεῖνην ζωὴν του, καὶ «Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ»; Ἀλλὰ συγκέντρωσε C τὴν σκεπὴν σου, διότι τῶρα ἐμβαθύνω εἰς τὰ νοήματα. Ἀπὸ δδουκος τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ζοῦν, ἄλλοι εἶναι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄλλοι δδικοί. Πρόσσεχε λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει καὶ εἰς τοὺς δδίκαιους διαφορὰ. Ἄλλος εἶναι δδίκαιος, ἄλλος δὲ περισσότερον δδίκαιος, ἄλλος μὲν ὑψηλότερος, ἄλλος δὲ μεγαλύτερος. Καὶ ὅπως ὑπάρχουν πολλὰ ἀστέρια καὶ ἡλιος καὶ σελήνη, ἔτσι ὑπάρχει καὶ διαφορὰ δικαίων. «Ἄλλη γὰρ δδξα ἡλίου, καὶ ἄλλη σελήνης, καὶ ἄλλη δδξα ἀστέρων» (Α' Κορ. 16, 41). Διότι ἄλλα ἀστέρια λαμβοῦν περισσότερον καὶ ἄλλα ὀλιγώτερον καὶ ὅπως ὑπάρχουν σῶματα οὐράνια, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ σῶματα ἐπίγεια. Καὶ ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ σῶματα, ποῦ ἄλλο εἶναι ἐλάφι, ἄλλος ἀκάλος, ἄλλο λέων, ἄλλο θηρίον, ἄλλο ὄφις ἢ κῶμα παρόμοιο, ἔτσι ὑπάρχουν διαφορὰ καὶ εἰς τὰ ἁμαρτήματα. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους D λοιπὸν ἄλλοι εἶναι δδικοί, καὶ ἄλλοι ἁμαρτωλοὶ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς δδίκαιους ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ, εἰς δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς πολλὴ καὶ ἄπειρος.

Ἀλλὰ πρόσσεχε. Κῶ ἂν κάποιος εἶναι δδίκαιος ἔστω καὶ ἂν εἶναι μυριάδες φορές δδίκαιος, καὶ ἔχη φθῶσι εἰς τὴν κορυφὴν, ὥστε νὰ ἔχη ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι τελείως καθαρὸς, διότι ἂν εἶναι δδίκαιος, εἶναι ὅμως ἄνθρωπος. «Τίς γὰρ καυχῆσεται ἀγνήν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρηρησῆσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας;» (Παροιμ. 20, 9). Διὰ τοῦτο ἔκοιμεν ἐντολήν νὰ λέγωμεν κατὰ τὴν προσευχὴν: «Ἄφεσ ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν» (Ματθ. 6, 12), διὰ νὰ ἐνθυμούμεθα μὲ τὴν συνήθειαν τῆς προσευχῆς ὅτι ἐμῶς ὑπεύθυνος διὰ τῆς ἁμαρτίας. Διότι καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸ σκεῖος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ναὸς E τοῦ Θεοῦ, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ λύρα τοῦ Πνεύματος, ὁ δδδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, αὐτὸς ποῦ περιῆλθε τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξερρίξωσε τὰς ἀκάνθους τῶν ἁμαρτιῶν, ποῦ ἔσπειρε τὰ σπέρματα τῆς εὐσεβείας, ὁ πλουσιώτερος τῶν βα-

σιλέειν, ὁ δυνατότερος τῶν πλουσίων, ὁ ισχυρότερος τῶν στρατιωτῶν, ὁ πρῶτος φιλόσοφος ἀπὸ τῶν φιλοσόφων, ὁ γλοφυράτερος ρήτωρ, αὐτὸς ποὺ ἐνῶ δὲν εἶχε τίποτε κατέχευε ὅλα, ποὺ μόνον μὲ τὴν σκάν του διέλυσε τὸν θάνατον, ποὺ μὲ τὰ ἐνδύματα ἔστρεψε εἰς φυγὴν τὰς δόξουσας, ποὺ ἔστρεψε τρόπακα εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτὸς ποὺ ἀνῆλθε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν παράδεισον, αὐτὸς ποὺ ἐκήρυξε παντοῦ τὸν Χριστὸν ὡς Θεόν, αὐτὸς λέγει: 787 A «Οὐδὲν ἑμαυτῷ σύννοδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα» (Α' Κορ. 4, 4). Αὐτὸς ποὺ εἶπε πολὺ καὶ τόσον μεγάλο πλῆθος ἀρετῶν, λέγει: «Ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστι» (Α' Κορ. 4, 5).

Ποῖος λοιπὸν ἔμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ ὅτι ἔχει καθαρὰν καρδίαν; Ἡ ποῖος ἔχει τὸ θάρρος νὰ εἴη ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτιῶν; Εἶναι ἀδύνατον λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος ἀναμάρτητος. Ἀκόμη κα' ἐν εἶναι δίκαιος, ἢ ἐλεήμων, ἢ φιλόπαικος, ὅμως ἔχει κάποιο ἐλάττωμα. Ἡ ὀβριζεῖ ἀπρεπῶς, ἢ εἶναι ματαιόδοξος, ἢ κάνει κάτι παρόμοιον, διὰ νὰ μὴ τὰ ἀπαριθμοῦμεν ὅλα. Ἄλλος εἶναι ἐλεήμων, ἀλλὰ πολλὰς φορές δὲν εἶναι σώφρων· ἄλλος εἶναι σώφρων, ἀλλ' ὅσα ἐλεήμων. Ἄλλος φημιζεῖται δι' αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, ἄλλος δι' ἄλλην. B Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι κάποιος εἶναι εὐσεβὴς καὶ μάλιστα πολὺ εὐσεβής, καὶ ἔχει καὶ ὅλα τὰ καλά, καὶ ὅτι ὅμοια ὑπερφηρανεύεται διὰ τὴν εὐσεβείαν του· εἶται ἢ ὑπερφηρῶνεια τοῦ καταστρέφει τὴν εὐσεβείαν. Ὁ Φαρισαῖος δὲν ἦταν εὐσεβὴς ποὺ ἐνηστεύε δύο φορές τὴν ὁδομάδα: Ὅμως πῆ ἔλεγεν; «Ὅτις ἐμὴ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀρπαγες καὶ πλεονέκτης» (Λουκ. 18, 11). Καὶ πολλὰς φορές φθάνει κανεὶς ἀπὸ τὴν καθαρὰν συνείδησιν εἰς τὴν ἀλαζονείαν. Ἐταῖοιοι δὲν τὸν θλάπτει ἢ ἁμαρτία, τὸν θλάπτει ἢ ὑπερφηρῶνεια.

Δὲν εἶναι δυνατόν λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος ποὺ νὰ εἶναι τελείως εὐσεβής, ὥστε νὰ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἁμαρτιῶν, οὔτε πάλιν κακὸς, ποὺ νὰ εἶναι τόσο κακός, ὥστε νὰ μὴ ἔχη κάποιο καλὸν ἔστω καὶ μικρόν. Καὶ δεηθῶ C Κάποιος κλέπτει, εἶναι πλεονέκτης κα' ἐκμεταλλεῖται, ἀλλὰ καμμιά φορά δίδει ἐλεημοσύνην, ἢ σωφρονίζει, ἢ λέγει κάποιον καλὸν λόγον, ἢ καμμὴν φορὴν βοηθᾷ ἔστω καὶ ἕνα ἄνθρωπον, ἢ κάποτε ἐκλαύσεν, ἢ ἐμελαγολῶσεν. Οὔτε εὐσεβὴς λοιπὸν ὑπάρχει χωρὶς ἁμαρτιῶν, οὔτε ἁμαρτωλὸς χωρὶς τελείως κανένα καλόν. Τὴ χειρότερον ὑπῆρξεν ἀπὸ τὸν Ἀχαάβ; Αὐτὸς ἐκλεψε καὶ ὀφείνουσεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐμελαγολῶσεν, ὁ Θεὸς λέγει πρὸς τὸν Ἡλίου «Εἶδες πῶς κατενίγη Ἀχαάβ» (Γ' Βασίλ. 21, 29). Εἶδες πῶς εὐρέθη κα-

καὶ καλὸν εἰς τόσον ὄγκον ἁμαρτιῶν; Ὑπῆρξε τίποτε το χειρότερον ἀπὸ τὸν Ἰούδαν τὸν πρόδότην, ποὺ τὸν ἠμελώτισεν ἢ φαρμακία; D Κι' αὐτὸς ὅμως ἔκαμε κάτι καλὸν μετὰ τὴν προδοσίαν, ἔστω καὶ μικρόν. Εἶπε δηλαδὴ «Ἡμαρτον παραδοὺς αἴμα ἁθῶν» (Ματθ. 27, 4).

Αὐτὸ λοιπὸν ποὺ ἔλεγα. Ἡ κακία δὲν εἶναι εἰς τὴν φῶσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ μὴ χωρῆ ἢ ἀρετῆ. Τὸ πρόβατον δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ νὰ γίνῃ ἀγριον, διότι ἐκ φύσεως εἶναι ἡμερον ὁ λύκος οὐδέποτε ἔμπορεῖ νὰ γίνῃ ἡμερος, διότι ἐκ φύσεως εἶναι ἀγριος. Οἱ φυσικοὶ λοιπὸν νόμοι δὲν καταργοῦνται, οὔτε μετακινούνται, ἀλλὰ παραμένουν ἀμετακίνητοι. Εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἕκον, ἀλλὰ γίνεται ἀγριος διὰν θέλῃ, ἢ γίνεται ἡμερος διὰν θέλῃ· διότι δὲν τὸν ἐξουσιάζει ἡ φύσις, ἀλλὰ ἔχει προουσιῶθῃ μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Εἰ Ἐπιαναλαμβάνω λοιπὸν οὔτε τόσον ἀγαθὸς ὑπάρχει, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἔστω καὶ μικρὸν ἁμαρτιῶν, οὔτε τόσον κακὸς ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἔστω καὶ μικρὸν καλόν.

Εἰς ὅλα λοιπὸν ὑπάρχει ἀνταπόδοσις καὶ εἰς ὅλα ἀμοιβή. Ἐάν δηλαδὴ εἶναι κάποιος φονιάς ἢ πονηρὸς ἢ πλεονέκτης, κἀμὴ ὅμως καὶ καλὸν τοῦ φερεται δι' αὐτὸ ἢ ἀμοιβή, καὶ δὲν κἀνεταί ἐξ αἰτίας τῶν κακῶν ποὺ ἔπραξεν ὁ μισθὸς διὰ τὸ ἀγαθόν. Ἐάν πάλιν κἀμὴ κάποιος μωριάδες καλὰ, ἀλλὰ κάνει καὶ κάποιο κακόν, θὰ πληρώσῃ διὰ τὸ κακόν. 788 A Κράτησέ τα αὐτὰ καλὰ, φύλαγέ τα περιφρουρημένα καὶ σταθερά. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀγαθὸς χωρὶς ἁμαρτιῶν, οὔτε κακὸς χωρὶς δικαιοσύνην. Ἐπιαναλαμβάνω πάλιν τὰ ἴδια, διὰ νὰ τὰ ριζώσω, νὰ τὰ φυτεύσω, νὰ τὰ τοποθετήσω εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας. Διότι ὁ διάβολος ἐμβάλλει εἰς τὴν ψυχὴν σας μερικὰς φροντίδας, ἐπειδὴ θέλει νὰ παραπλανήσῃ τὴν σκέψιν σας, καὶ νὰ σὰς κἀμὴ νὰ ἔρχαστε δεσὰ σὰς λέγω. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ θάξω θεθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν σας. Ἐάν λοιπὸν τὰ φυλάξῃς ἐδῶ καλὰ, καὶ διὰν θὰ ἔγῃς ἐξω δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ χάσῃς. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἐάν ὅσων χρυσάφι εἰς τὸ χρηματοκιβώτιον, B τὸ κλειδίον καὶ τὸ σφραγίδιον, ὥστε καὶ διὰν θὰ ἀπουσιάζω νὰ ἔμπορῆ ὁ ληστής νὰ τὸ πάρῃ, εἶται κάμω καὶ διὰ σὰς. Μὲ τὴν ἀδιάκοπον διδασκαλίαν σὰς δένω καὶ σὰς σφραγίδιον καὶ ἀσφαλίδιον τὴν σκέψιν σας διὰ νὰ μὴ ἐξαλειφθῆ ἡ διδασκαλία, ἀλλὰ νὰ διαφυλαχθῆ περισσότερο, ὥστε μὲ τὴν ἐδῶ γαλήνην νὰ ἀποκρουσθῆ ὁ ἔξω θύριχος.

Αὐτὰ ποὺ σὰς λέγω δὲν εἶναι πολυλογία, ἀλλ' ἐμπέλεια καὶ φιλοσοφία καὶ ἀγάπη τοῦ διδασκάλου, διὰ νὰ μὴ σκορπίσουν τὰ λόγια μου ὡσάν τὰ φύλλα. Τὸ νὰ λέγω λοι-

πάν αυτά δεν είναι βαρετόν δι' ἐμένα, διὰ οὗς ἡμῶς εἶναι ἀσφάλεια. Θέλω νὰ οἶς διδάξω καὶ οἶκι νὰ κάμω ἐπίδειξιν ἀπλῶς. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν δίκαιος ποὺ νὰ μὴ ἔχη ἁμαρτίαν, οὔτε ἁμαρτωλὸς C ποὺ νὰ μὴ ἔχη κάποιο ἀγαθόν. Ἐπειδὴ ἡμῶς ὑπάρχει ἀνταπόδοσις διὰ τὸ καθένα πρόσεξε τί συμβαίνει. Ὁ ἁμαρτωλὸς πληρώνεται, ἐὰν ἔχη κάποιο ἔστω καὶ μικρὸν καλόν, ὅσον τοῦ ἀφείλεται, καὶ ὁ δίκαιος τιμωρεῖται διὰ τὴν ἁμαρτίαν του ὅσον πρέπει, ἔστω καὶ μικρὸν κακόν ἂν ἔχη διαπρόξην. Τὴ συμβαίνει λοιπὸν καὶ τί κάνει ὁ Θεός; Ὀρίσεν ἀσθένειαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν παρουσίαν ζωῆν καὶ τὴν μέλλουσαν. Ἐὰν λοιπὸν εἶναι κάποιο δίκαιος καὶ διαπρόξην κάποιο κακόν, καὶ ἀρρωστήσῃ ἐδῶ καὶ πικρῶθῃ, μὴ ἀνησυχῆσῃ, ἀλλὰ σκέψου καθ' ἑαυτὸν, ὅτι αὐτὸς ὁ δίκαιος διέπραξε φαίνεται κάποτε κάποιο μικρὸν κακόν καὶ τιμωρεῖται ἐδῶ, διὰ νὰ μὴν καταδικασθῇ ἐκεῖ.

Ἐὰν πάλιν ἴδῃς D ἁμαρτωλὸν, κλέπτην, πλεονέκτην, ποὺ κάνει κιλιάδες ἁμαρτιῶν καὶ ἡμῶς καλοπερνᾷ, σκέψου ὅτι ἔπραξε κάποτε κάποιο καλόν καὶ πληρώνεται ἐδῶ δι' αὐτὸ διὰ νὰ μὴ ζητήσῃ ἐκεῖ τὴν ἀμοιβήν. Ἔτσι, ἐὰν εἶναι κάποιο δίκαιος ποὺ ὑποφέρει ἐδῶ κάποιο κακόν, πληρώνει ἐδῶ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἐδῶ καὶ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καθαρὸς. Ἄν πάλιν εἶναι κανεὶς ἁμαρτωλὸς γεμάτος κακίαν, ποὺ κάνει κιλιάδες ἀσυγκρατήτους ἁμαρτίας, ποὺ κλέπτει καὶ πλεονεστεῖ, καλοπερνᾷ ἐδῶ διὰ νὰ μὴ ζητήσῃ ἐκεῖ τὴν ἀμοιβήν του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅποσδήποτε καὶ ὁ Ἀδάμας εἶχε κάποιαν ἁμαρτίαν, καὶ ὁ πλοῦσιος κάποιον καλόν, E δι' αὐτὸ λέγει ὁ Ἀβραάμ: Ἐδῶ μὴ ζητῆς τίποτε τὰ καλὰ σου τὰ ἀπέλασες ἐκεῖ, καὶ ὁ Ἀδάμας τὰς ἁμαρτίας του.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπλᾶ λόγια, ἀλλὰ πραγματικῶς, λέγει ὁ Ἀβραάμ: «Ἀπέλασες τὰ ἀγαθὰ σου». Πῶς ἀγαθὰ; Ἐκαμῆς κάποιο ἀγαθόν; Ἐπληρώσῃς μὲ τὸν πλοῦτον, τὴν ὑγιῶν, τὴν καλοπέρασιν, τὴν ἐξουσίαν, τὴν τιμὴν. Τώρα δὲν σοὺ χρεωστεῖται τίποτε: «Ἀπέλασες τὰ ἀγαθὰ σου». Πι λοιπὸν; Ὁ Ἀδάμας δὲν ἠμάρτησε; Νοὶ καὶ ἀπέλασε τὰ κακὰ αὐτοῦ. Ὅταν οὖν ἀπελάμβανες τὰ ἀγαθὰ, τότε ὁ Ἀδάμας ἐπλήρωσε διὰ τὰ κακὰ. Διὰ τοῦτο αὐτὸς πάρα παρηγορεῖται ⁷⁸⁹ A καὶ οὐ ὑποφέρει. Ὅποτε ἐὰν ἴδῃς δίκαιον ποὺ νὰ τιμωρῆται ἐδῶ, καλοτάκτῃ τον δῶτι αὐτὸς ἡ ἁμαρτίαν ἔχει καὶ πληρώνει διὰ νὰ φύγῃ ἐκεῖ καθαρὸς, ἢ τιμωρεῖται περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἀφείλει, καὶ θὰ τοῦ ὑπολογισθῇ αὐτὸ ὡς πρόσθετος ἀμοιβή.

Ἐκεῖ λοιπὸν γίνεται λογαριασμὸς καὶ λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν δίκαιον: Ἔχεις νὰ λάβῃς τόσον. Καὶ ἔστω ὅτι τοῦ κάνει πίστακιν δέκα ὀβολῶν καὶ τοῦ κάνει λογαριασμὸν διὰ δέκα

ὀβολούς. Ἐὰν λοιπὸν δαπανήσῃ ἔξῃντα ὀβολούς, τοῦ λέγει ὁ Θεός: τοὺς δέκα ὀβολούς τοὺς ὑπολογίζω διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τοὺς πενήντα τοὺς δικαιοδοῖσαι. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ διὰ τὸ ὑπόλοιπον ὑπολογίζεται ὡς δικαιοδορὰ διὰ τὸν δίκαιον. B ὁ Ἰωβ ἦταν δίκαιος, καθαρὸς, ἀληθινός, θεοσεβής καὶ ἀπέφυγε κάθε πονηρίαν. Τὸ σῆμα του ἐπιμωρήθη ἐδῶ, διὰ νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ τὰς ἀμοιβὰς του. Τοῦ εἶπε δηλαδὴ ὁ Θεός: «Ἄλλως οἶει με κεκρημασμέναι σοι, ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;». Λοιπὸν ἢς δεῖκνυμεν τὴν ὑπομονὴν πῶν δικαίων, καὶ ἢς ἐχωμεν ὑπομονὴν ἀνταξίαν τοῦ καλοῦ πον παραδείγματος, διὰ νὰ ἀπαλαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχουν ἐτοιμασθῇ διὰ τοὺς ἁγίους, ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεόν. Ἀὐτὰ μακάρι νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀντήκει ἡ δόξα καὶ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

790 Α ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΠΡΟΣ ΕΞΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΙΗΤΑΝ ΚΑΙ ΠΑΡΗΛΟΟΓΩΘΗΣΑΝ ΤΑΣ ΙΠΠΟ-
ΔΡΟΜΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΕΓΑΓΓΕΛΙΟΥ· «ΕΙΣΚΑΘΕΤΕ ΔΙΑ
ΤΗΣ ΣΤΕΝΗΣ ΠΥΛΗΣ, ΟΤΙ ΠΛΑΤΕΙΑ Η ΠΥΛΗ, ΚΑΙ ΕΥΡΥΧΩΡΟΣ Η
ΟΔΟΣ Η ΑΠΑΡΟΥΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΒΡΑΙΑΝ, ΚΑΙ ΠΟΛΛΟΙ ΕΙΣΙΝ ΟΙ
ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΔΙ' ΑΥΤΗΣ» ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΟΥΣΙΟΝ
ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΛΛΑΓΟΝ.

1. Ἐπιθυρῶ νά ἄσκοληθῶ πάλιν μέ τήν συνηθημένην δι-
δασκαλίαν καί νά σῶς παραθέσω τὸ πνευματικὸν τραπέζι, ἀλ-
λά διατόξω καί ὑποκιρῶ, διότι βλέπω πῶς δέν σῶς ὑφέλει
εἰς τίποτε ἡ ἀδιάκοπη διδασκαλία. Ἄφου καί ὁ γεωγράφος ἦν
σπεῖρη, μέ ἀπλοκεριά τὰ σπέρματα εἰς τήν γῆν καί δέν ἰδῆ
νά θλαστήσουν ἀνάλογα μέ τοὺς κόπους του, δέν καταγίνε-
ται μέ τὴν καλλιέργειαν μέ τὴν ἴδιαν πάλιν προθυμίαν, διότι
πάντοτε ἡ ἐλπίς τῆς καρποφορίας ὀλιγοστεύει τὸ βάρος τῶν
κόπων. Β Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καί ἐγὼ θά ἄντεκα εὐκόλα
τὸν πολλὸν αὐτὸν κόπον τῆς διδασκαλίας, ἐάν ἤξερα ὅτι θά
προήρκετο κάτι καλύτερον δα τὴν ὑφέλειάν σας ἀπὸ τὰς
συμβουλὰς μου. Τώρα ὁμως βλέπω ὅτι μετὰ ἀπὸ τόσας συμ-
βουλὰς καί νοουθεσίας καί ἐλέγχους (διότι οὐδέποτε ἔπαυσα
νά σῶς ὑπενθυμίζω τὸ φοβερὸν δικαστήριον, τὰς ἀναποφει-
κτοὺς εὐθύναι, τὴν ὀσβεστον ἐκείνην φωτιάν καί τὸν αἰὶ-
νιον σκύληκα), μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδῶ ἀκροατὰς (διότι δέν
σῶς κατακρίνω ὅλους, μὴ γένοιτο) τὰ ἐξέκασαν ἑα αὐτὰ καί
ἔπῃσαν πάλιν νά παρακολουθήσουν τὸ σατανικὸν C θέαμα
τῶν ἵπποδρομιῶν. Μέ ποῖαν ἐλπίδα λοιπὸν θά ἀρχίσω πάλιν
τοὺς ἴδιους ἀγῶνας καί πῶς θά προσφέρω πάλιν εἰς αὐτοὺς
τὴν ἴδιαν πνευματικὴν διδασκαλίαν, ἀφου βλέπω πῶς δέν
ὑφέλονται πλέον εἰς τίποτε, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀπὸ κάποιοι συν-
νήθεαν παρακολουθοῦν καί χειροκροτοῦν βεβαίως αὐτὰ ποῦ
λέγω καί δείχνουν πρὸς ἐμένα ὅτι δέχονται μέ εὐχαρίστησιν
δοα λέγω, μετὰ ὁμως τρέχουν πάλιν εἰς τὸν ἵπποδρόμον καί
χειροκροτοῦν ἐκεῖ περισσότερο δα τοὺς ἠνιόχους καί δεί-
χνουν ἀσυγκράτητον μανίαν, φανατίζονται ἐντόπως, καί πολ-
λὰς φορές διαπληκτίζονται μετὰ τῶν D καί λέγουν, ὅτι

ἄλλος ἵππος δὲν ἔπρεξεν καλὰ καὶ ἄλλος ποὺ ἐξεπεράσθηεν ἔπεσε κάτω, καὶ ὁ ἓνας ὑποστηρίζει τὸν ἕνα ἡνίοχον καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἄλλον; Καὶ ἐκεῖ κανεὶς δὲν σκέπτεται ὅστε ἐνθυμεῖται τὰ λόγια μου, ὅστε τὰ πνευματικὰ καὶ φρικτὰ μυστήρια ποὺ τελούνται ἐδῶ, ἀλλὰ ὡσὸν ἀκράδωτοι τῶν παγίδων τοῦ σαβῶλου περνοῦν ἐκεῖ ἄλην τὴν ἡμέραν, παραδομένα εἰς τὸ σατανικὸν θέαμα, καὶ γίνονται ἔτσι θνητοὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους καὶ εἰς ὅσους θέλουν νὰ ἐρπαῖζον τὴν πίστιν μας.

Ποῖος λοιπὸν θὰ ἠμποροῦσε, καὶ ἀπὸ πέτρα ἀκόμη ἂν ἦταν ἢ καὶ ἀνοσιόητος, νὰ ὑποφέρει αὐτὰ χωρὶς πόνου, διὰ νὰ ἠμπορέσω καὶ ἐγὼ Ε' ποὺ φροντίζω νὰ δείκνω πατρικὴν στοργὴν εἰς ὅσους; Δὲν μὲν στενοχωρεῖ δηλαδὴ μόνον ὅτι ὁ κόπος μου δὲν εἶναι ἀφελεῖ, ⁷⁹¹ Α' ἀλλὰ μὲ στενοχωρεῖ περισσότερο ὅταν σκέπτομαι, ὅτι αὐτοὶ ποὺ κάνουν αὐτὰ προειμαίνονται διὰ τοὺς ἑαυτούς των βαρύτεραν καταδίκην. Ἐγὼ λοιπὸν ἀναμένω τὴν ἀμοιβὴν διὰ τοὺς κόπους μου ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅστις εἶπ' ἐξηρτάτο ἀπὸ ἐμένα τὸ ἔκαμα, καὶ κατέθεσα τὰ κτήματα, καὶ δένεμα τὸν ἀγροῦν ποὺ μοῦ ἐνεπιστεύθη καὶ δὲν παρέλειπα κανένα ἀπὸ τὰ καθήκοντά μου. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ ἐπῆραν αὐτὰ τὰ πνευματικὰ ἀργύρια, εἶπέ μου, ποῖαν ἀπολογίαν καὶ συγγνώμην θὰ ἔχουν, ὅταν δὲν θὰ τοὺς ζητηθῶν μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος των; Μὲ τί μάτια Β' θὰ ἀντικρύσουν τὸν κριτὴν; Πῶς θὰ ἀνθέξουν κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τὸς ἀφορήτους τιμωρίας; Μήπως ἠμποροῦν νὰ ἐπικαλεσθῶν ἄγγιον; Καθημερινῶς φωνάζω, συμβουλεύω, προτρέπω, δείκνω τὴν καταστροφὴν τῆς πλάνης, τὸ μέγεθος τῆς θλάσης, τὸν δόλον τῆς σατανικῆς πανηγύρεως καὶ ὅστε ἔτσι ἠμπορεῖ νὰ τοὺς πείσω.

Καὶ διατὶ νὰ ὀμιλῶ διὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν; Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ἀσκηθῶν διὰ τὰ ἐδῶ. Εἰπέ μου πῶς θὰ ἠμπορέσουν νὰ παρουσιασθῶν ἐδῶ μὲ θάρρος ὅσοι ἐπιγὰν εἰς ἐκεῖνο τὸ σατανικὸν θέαμα καὶ θὰ ἔχουν τὴν συνειδήσιν των ἐπανάστατημένην ποὺ θὰ τοὺς κατηγορεῖ: "Ἡ μήπως δὲν ἀκούουν αὐτὰ τὸν μακάριον Παῦλον, τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, νὰ λέγῃ C «Τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἢ τίς μερίς πιστῆ μετὰ ἀπίστου» (Β' Κορ. 6, 14): Διότι πόσον ἀδίκαια νὰ κατηγορηθῶ ὁ πιστός, ὅταν ἐνῶ μετέχει εἰς τὰ ἐδῶ τελευτῶμενα καὶ τὰς προσευκὰς καὶ τὰ φρικτὰ μυστήρια καὶ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, μετὰ τὴν ἐδῶ τελευτήν, πηγαίνει καὶ παρακολουθεῖ τὸ σατανικὸν ἐκεῖνο θέαμα μὴ μὲ τὸν ἄπιστον, μὲ αὐτὸν ποὺ πλανᾶται εἰς τὸ σκότος τῆς ἀσεβείας, καὶ μάλιστα αὐτὸς ποὺ ἔχει κατανασθῆ ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης; Εἰπέ μου λοιπὸν, πῶς

θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κλεισάμεν τὰ στήματα τῶν εἰδωλολάτρων καὶ τῶν Ἰουδαίων; Πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τοὺς δῶν γήσωμεν καὶ νὰ τοὺς πείσωμεν νὰ μεταστραφῶν εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὅταν βλέπουν D αὐτοὺς ποὺ ἐτάκθησαν μὲ τὸ μέρος μας νὰ συμφέρωνται μαζί των εἰς τὰ δόθηρια καὶ καταστρεπτικὰ ἐκεῖνα θεάματα; Διότι, εἶπέ μου, διὰ ποῖον λόγον, ἀπὸ ἑλθῆς ἐδῶ καὶ καθάρισις τὸν λογιζομὸν σου καὶ δῶν γήσις τὴν σκέψιν σου εἰς προσοχὴν καὶ κατάνυξιν, πηγαίνεις πάλιν ἐκεῖ καὶ καταλερώνεις τὸν ἑαυτὸν σου;

Μήπως δὲν ἀκούεις κάποιον σοφὸν ποὺ λέγει εἰς οἰκοδομὴν καὶ εἰς καθαρὴν τί ἀφέλησαν πλῆον ἢ κόπους (Σοφ. Σειρ. 34, 23); Τοῦτο συμβαίνει καὶ τώρα. Ὅταν λοιπὸν ἡμεῖς ἐδῶ κτίζομεν διὰ τῆς συνεκοῦς διδασκαλίας καὶ τῆς πνευματικῆς συμβουλῆς καὶ οὐ βυτερα πηγαίνεις, ἐκεῖ καὶ τὰ γκρεμίζεις ὅλα καὶ, ὡς θὰ ἐλέγομεν, τὰ ἰσοπεδώνεις, ποῖα ἢ ἀφέλεια, ἐάν ἡμεῖς ξανακτίσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομήν Ε' καὶ εἰς τὴν ξανακομηθῆσθε; Πόσον ἄνοητον καὶ παράλογον δὲν θὰ ἦτο; Εἶπέ μου, ἀλήθεια, ἐάν ἔβλεπες κάποιον νὰ κἀν τοῦτο εἰς αὐτὰς τὰς ὀλεθρὰς οἰκοδομὰς, ποὺ κτίζονται μὲ τὰς πέτρας, δὲν θὰ τὸν ἐβραρούσες μανιακὸν καὶ δὲν θὰ ἔλεγες ὅτι ματαίως καὶ ἀσκόπως κοπιᾷ καὶ ἐρθεύει διὰ πράγματα ἀχρηστὰ; Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ σκέπτεσαι καὶ νὰ κρίνης καὶ δι' αὐτὴν τὴν πνευματικὴν οἰκοδομήν. Ἐγὼ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μὲ ἔταξεν εἰς αὐτὸ τὸ κοθῆκον, ἀνεγείρω καὶ ἀνυψῶ καθημερινῶς ⁷⁹² Α' αὐτὴν τὴν πνευματικὴν οἰκοδομήν καὶ προσπαθῶ νὰ ὁς δῶν γήσω εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς. Πολλοὶ ὅμως ἀπ' αὐτοὺς ποὺ βοηθοῦν ἐδῶ εἰς τὴν οἰκοδομήν, ποὺ ἔχει ἀνεγερθῆ μὲ πολλὸν κόπον, εἰς μίαν κρίσιμον στιγμήν, οχεθὸν μὲ τὰ ἴδια των τὰ κέρια τὴν γκρεμίζον μὲ τὴν ἀπερίγραπτον αὐτὴν ἀμέλειαν, καὶ προκαλοῦν ἔτσι εἰς ἡμᾶς μὲν μεγάλην λύπην, εἰς τοὺς ἑαυτούς των δὲ μεγίστην καταστροφὴν καὶ ἀπερίγραπτον ζημίαν.

2. Ἴσως ἐκόμωμεν σφοδρότεραν τὴν ἐπίληξιν ἔν συγκρίσει θέσασ μὲ τὴν φιλοστοργίαν μας εἶναι σφοδρότερα, ἔν συγκρίσει ὅμως πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ παραπτώματος δὲν ἦταν ὅτε ὅσον ἤξεν. Β' Ἐπειδὴ ὅμως πρέπει νὰ τεινάμεν τὸ κέρι εἰς βοήθειαν καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πέσει καὶ νὰ δεκνωμεν ἀγάπην καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀδιοφορήσει, ὅστε καὶ πέρα τοὺς ἀποκλείομεν τὴν σωτηρίαν των. Ἄρκει μόνον νὰ θελήσωμεν νὰ μὴ ξαναπέσωμεν ποτὲ εἰς τὸ ἴδιον παραπτώματα, ἀλλὰ ὡς ἐδῶ νὰ σταματήσωμεν τὴν ἀδιαφορίαν καὶ νὰ ἀπαγορεύσωμεν εἰς τοὺς ἑαυτούς των νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰς ἐπιπορευμὰς καὶ κάθε παρόμοιον σατανικὸν θέαμα.

Διότι ἔκαμεν Κύριον ποῦ εἶναι φαλάνθρωπος καὶ ἡμερος καὶ προνοητικός, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας, ὅταν πέσομεν εἰς κάποιον σφάλμα νικημένοι ἀπὸ τὴν ραθυμίαν, ἔνα μόνον ζητᾷ ἀπὸ ἡμῶς, νὰ μὴ ἀπελπιζόμεθα, ἀλλὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτῶ C καὶ νὰ τρέψωμεν δι' ἐξομολόγησιν. Καὶ ἂν κάμωμεν αὐτὸ μᾶς ὑπόκειται ἀμέσως τὴν συγκόρησιν. Διότι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ λέγει: «Μὴ ὁ πῖπται οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφεται οὐκ ἐπιστρέφει.» (Ἱερ. 8, 4). Ἀφοῦ λοιπὸν ἔβρομεν αὐτῶ, ἄς μὴ περιφρονοῦμεν εἶτι τὸν φαλάνθρωπον Κύριον, ἀλλὰ ἄς κατανικοῦμεν τὴν ἐπαθεσθῆ συνήθειαν, καὶ ἄς μὴ θαδίζωμεν τὴν πλατεῖαν πόλιν οὔτε τὸν εὐρύκωρον δρόμον. Ὅπως ἀκριβῶς ἠκούσατε σήμερον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τὸν κοινὸν Κύριον πῶν ἄλων νὰ συμβουλεύῃ: «Ἐισέλθετε διὰ τῆς στενῆς πόλης, ἔτι πλατεῖα ἡ πόλις καὶ εὐρύκωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ D εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς» (Ματθ. 7, 13).

Ὅταν ἀκούσῃς πλατεῖαν πόλιν καὶ εὐρύκωρον δρόμον μὴ γεγλασθῆς ἐκ τῶν προτέρων, οὔτε νὰ προσέξῃς διὰ ἅπ' αὐτὴν εἰσερχονται πολλοί, ἀλλὰ σκέψου διὰ ὁδηγεῖ εἰς στενὸν καὶ καταστρεπτικὸν τέλος. Καὶ ἐκεῖνο νὰ συλλογίζεσαι μὲ σύνεσιν, διὰ δηλαδὴ δὲν γίνεται λόγος δι' αἰσθητὴν πόλιν, οὔτε ἀπλῶς διὰ δρόμον, ἀλλὰ δι' ὀλόκληρον τὴν ζωὴν μας καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ εὐθὺς εἶτι ἤρξατο νὰ λέγῃ: «Ἐισέλθετε διὰ τῆς στενῆς πόλης» καὶ ὀνομάζει στενήν τὴν πόλιν τῆς ἀρετῆς. Ἐπειτα μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ἐισέλθετε διὰ τῆς στενῆς πόλης» μᾶς δίδασκει καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν μᾶς συμβουλεύει τοῦτο. Ἐννοεῖ δηλαδὴ διὰ ἂν καὶ εἶναι στενή E καὶ ἀπαιτεῖται καλὸς κόπος εἰς τὴν εἰσοδον, ὅμως ἂν κουρασθῆτε ὀλίγον θὰ καταλήξετε εἰς μέγα πλάτος καὶ μεγάλην εὐρυκωρίαν, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ σὰς χαρίσῃ πολλὴν ἄνεσιν. Μὴ βλέπετε λοιπὸν, λέγει, διὰ εἶναι στενή, οὔτε νὰ σὰς ἀνησυχῆ ἡ ἀρχὴ ἢ νὰ σὰς δυσκολεῖ ἡ στενότης τῆς εἰσοδου, διότι ἡ πλατεῖα πόλις καὶ ὁ εὐρύκωρος δρόμος ὀδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολλοὶ ἔξαπατοῦνται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὴν εἰσοδον, καὶ καιρὸς νὰ προβλέπουσιν τίποτε διὰ τὸ μέλλον, ὀδηγοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν καταστροφὴν. 793 A Διὰ τοῦτο λέγει διὰ πλατεῖα ἡ πόλις καὶ εὐρύκωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

Ὁρθῶς λοιπὸν ἠνώμασε πλατεῖαν τὴν πόλιν καὶ εὐρύκωρον τὸν δρόμον ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὴν καταστροφὴν. Διότι οἱ οἱ ὅποιοι τρέχουσιν εἰς τὰς ἰσσοδρομίας καὶ τὰ ἄλλα σα-

τανικὰ θεάματα καὶ ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ δὲν κάνουν καθόλου λόγον διὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ προτιμοῦν τὴν ἀκολασίαν καὶ ὑποδουλοῦνται εἰς τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν γαστριμαργίαν καὶ καταγίνονται καθημερινῶς μὲ μανίαν καὶ λύσσαν μὲ τὰ κτήματα καὶ μένουσιν μὲ ἀνοσιπτόν τὸ στόμα ἐμπρὸς εἰς τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, B αὐτοὶ θαδίζουσιν διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ τοῦ εὐρύκωρου δρόμου. Ἀλλὰ ὅταν προκυρῶσιν ἀπικετὰ καὶ συγκεντρώσουσιν ἐπάνω τους πολλὰ φορτία ἀπὸ ἁμαρτήματα, καὶ ἐξαντλημένοι φθάσουσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ προκυρῶσιν, διότι τὸ στένεμα τοῦ δρόμου τοὺς πᾶζει καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ περάσουσιν ἐξ αἰτίας τοῦ ὄγκου τῶν ἁμαρτιῶν τους. Καὶ εἶτι κατ' ἀνάγκην καταλήγουσιν εἰς τὸν κρημνὸν τῆς καταστροφῆς. Εἰπέ μου λοιπὸν, ποῖον ἦταν τὸ ὄφελος νὰ θαδίσουσιν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον καὶ ἔπειτα νὰ καταντήσουσιν εἰς τὴν αἰωνίαν καταστροφὴν, καὶ ὡσὸν εἰς ὄνειρον ὄφου εὐχαριστήθησαν τὰρα τιμωροῦνται εἰς τὴν πραγματικότητα.

Διότι ἔτι εἶναι τὸ ὄνειρον μᾶς νυκτός, τὸ ὅσο εἶναι ἡ παρούσα ζωὴ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν C καταδίκην καὶ τιμωρίαν ποῦ μᾶς ἀναμένει. Μήπως νομίζετε πᾶς αὐτὰ ἐγράφουσιν μόνον διὰ νὰ τὰ θαδίζωμεν; Ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἐφρόντισε νὰ γραφοῦν αὐτὰ, διὰ νὰ εὐρίσκωμεν εἰς αὐτὰ προφυλακτικὰ φάρμακα διὰ τὰ πάθη μας, διὰ νὰ ἡμωρόσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν ποῦ ἐπικρέματα. Διὰ τοῦτο καὶ τότε ὁ Δεσπότης μας ὁ Χριστὸς ἐπέθετε τὰ κατάλληλα φάρμακα διὰ τὰς πληγὰς καὶ ἔλεγε συμβουλεύον: «Ἐισέλθετε διὰ τῆς στενῆς πόλης». Τὴν ὀνομάζει δὲ στενήν, ὅσα ἐπειδὴ εἶναι ἐκ φύσεως στενή, D ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θούλησίς μας, ποῦ ῥέπει πρὸς τὴν ραθυμίαν, νομίζει πῶς εἶναι στενή. Καὶ δὲν τὴν ἠνώμασε στενήν διὰ νὰ μᾶς κόμη νὰ ὑποκυρῶσωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὸ πλάτος τῆς ἄλλης καὶ νὰ μάθωμεν ἀπὸ τὸ τέλος των ποῖα εἶναι ἡ κάθε μία, ὥστε νὰ προτιμῶμεν τὴν στενήν.

3. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανοήσουσιν ὅσοι αὐτὰ τὰ λόγια, ἐμπρός, ἂν θέλετε, νὰ παρουσιάσωμεν αὐτοὺς ποῦ εἰσῆλθαν διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ ἐβάδισαν διὰ τοῦ εὐρυκώρου δρόμου καὶ νὰ ἴδουσιν εἶτι ποῖον ἦταν τὸ τέλος των, καὶ αὐτοὺς ποῦ εἰσῆλθαν διὰ τῆς στενῆς πόλης καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ, διὰ νὰ ἴδουσιν καὶ αὐτοὺς ποῖα ὄναθα τοὺς εὐρίσκων. Ὅσα παρουσιάσω λοιπὸν ἐμπρὸς σας ἕναν ἀπ' αὐτοὺς ποῦ εἰσῆλθαν δι' ἐκείνης E τῆς πλατείας πόλης καὶ ἕναν ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ἐβάδισαν τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν, διὰ νὰ σὰς δείξω τὴν ἀλήθειαν πῶν λόγων τοῦ Κυρίου, χρησιμοποιοῦν

πάντα την ίδιαν παραβολὴν τοῦ Κυρίου. Ποῖος εἶναι λοιπὸν αὐτὸς ποὺ εἰσῆλθεν ἀπὸ τὴν πλατείαν πόλιν καὶ ἐβάδιζε τὸν εὐρύκωρον δρόμον;

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ οὖς δεῖξω ποῖος εἶναι αὐτὸς καὶ εἰς πόσον μῆκος τοῦ δρόμου ἐπροσώρθη βαδίζων τὸν εὐρύκωρον δρόμον, καὶ τότε νὰ οὖς φανερώσω εἰς ποῖον τέλος κατήντησε. Ἀλλὰ ξέρω ὅτι, ἐπειδὴ εἰσθε ἔξυνοι, ἐκαταλάβατε διὰ τί θὰ οὖς ἀμείψω εἶναι ὁμοῦ ἀνάγκη νὰ τὸ εἶπω καὶ ἐγὼ. ⁷⁹⁴ Α Ἐνθυμηθῆτε λοιπὸν ἐκεῖνον τὸν πλοῦσον ποὺ καθημερινῶς ἐνεδόετο μὲ πορφύραν καὶ θύσσον καὶ ἐτρωγε λαμπρὰ καὶ ἔτρωφε παρασίτους καὶ κόλλακας καὶ ἔπιεν ἀγνὸ κρασί καὶ ἐγέμιζε κάθε ἡμέραν τὴν κοιλίαν του καὶ εἶχε παραδοθῆ εἰς τὴν ἀουτίαν καὶ εἰσῆλθε διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ ἔξουσε συνεχῶς μὲ εὐκαρίστητον καὶ κοσμικῶν εὐθυμῶν. Διότι ὅλα τοῦ ἔτρεχαν ὡσὸν ἀπὸ πηγῆς, ὑπαρτεῖται πολλοὶ, ἀπερίγραπτος ἀπόλαυσις, σωματικὴ ὑγεία, χρηματικὴ πλεονεξία, τιμὴ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, ἔπαινος ἀπὸ τοὺς κόλλακας, χωρὶς νὰ ὑπάρῃ κάτι ποὺ νὰ τὸν στενοχωρῆ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι μόνον ἔξουσαν ἔδωκε τὴν ἡμέραν μὲ τὴν κραυγὴν καὶ πολυφασίαν, Β καὶ ὅτι μόνον εἶχε σωματικὴν ὑγείαν καὶ κάθε ἀνεσάν, ἀλλὰ καὶ τὸν πτωχὸν Λάζαρον, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐκπλαγμένος εἰς τὴν πύρταν του καὶ πληγωμένος καὶ περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς σκύλους ποὺ τὸν ἐγλυφον καὶ ἔλυωνεν ἀπὸ τὴν πείναν, τὸν ἐπροσπερνοῦσε χωρὶς ἔλεος καὶ δὲν τοῦ εἶδεν οὔτε κάτι ἀπὸ τὰ ψέφυλα. Αὐτὸς λοιπὸν εἰσῆλθε διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ ἐβάδιζεν εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον τῆς ἀουτίας, τῆς ἀκοσσίας, τοῦ γέλυτος, τῆς ἀνέσεως, τῆς λαμπαργίας, τῆς μέθης, τῆς φιλαργυρίας καὶ τῆς ἀνοησίας εἰς τὰ ἐνδύματα.

Ἐπὶ πολλὸν λοιπὸν χρόνον, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας ζωῆς, ἐβάδιζεν εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον, χωρὶς νὰ δοκιμῇ κάτι τὸ λυπηρὸν, C ἀλλὰ πάντοτε ἔπνεε δι' αὐτὸν εὐνοϊκὸς ὁ ἀνεμος, καί, ἐπειδὴ ἐβάδιζε πάντοτε εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον, ἐπροσχωροῦσε μὲ μεγάλην εὐκολίαν. Πουθενὰ σκάπελοι, πουθενὰ κρηνοὶ, πουθενὰ κρυμμένοι κίνδυνοι, πουθενὰ ναυάγιον, πουθενὰ ἀνύμωλος μεταβολή, ἀλλὰ πάντοτε ἐπεριπατοῦσεν εἰς στερεὸν καὶ ἴσιον δρόμον, καὶ ἐπέρασεν ἔτσι ὅλην τὴν ζωὴν, συθιζόμενος καθημερινῶς εἰς τὰ κόματα τῆς ἀμαρτίας χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίῃ. Καθημερινῶς τὸν κατέτρωγαν αἱ ἀπρεπεῖς ἐπιθυμίαι καὶ αὐτὸς εὐκαριστεῖτο περισσότερο. Συνεχῶς τὸν ἐπολιορκούσαν ἡ ἀσέλγεια, ἡ γαστριμαργία, ἡ φιλαργυρία, καὶ αὐτὸς δὲν συνροθάνετο αὐτὰ τὰ φοβερά, οὔτε ἤμποροῦσε D νὰ προβλέψῃ τὸ τέλος τῆς οδοῦ, ἀλλὰ ἐκαρποῖτο μόνον τὴν πρόσ-

καρον εὐκαρίστητον χωρὶς νὰ δῶν σμῆρασιον εἰς τὴν αἰώνιον βίβην· ἐξεγέλατο δηλαδὴ, ὡς θὰ ἐλέγομεν, καὶ ἐβάδιζε τὸν εὐρύκωρον δρόμον, τρέχων πρὸς τὸν κρημνόν, διότι ἡ πολλὴ μέθη δὲν τὸν ἄφηνε νὰ τὸ συναποθανῆ. Διότι ἡ καλοπέρασις εἰς ὅλα τὰ θιοτικά κατέπνιξε τὸν λογισμὸν του, ἐτόφλωσε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καὶ ἔτσι ἐβάδιζεν ὡσὸν τυφλὸς χωρὶς νὰ ξέρῃ ποῦ πηγαίνει. Ὅπως δὲν συνροθάνετο καθόλου ὅτι εἶναι ἄνθρωπος, καθὼς ἔβλεπε νὰ μὴ ἀντιμετωπῇ καμμίαν δυσκολίαν. Ε Διότι δὲν ὠσώτερε μόνον, ἀλλὰ ἦταν καὶ πλοῦσιος, καὶ ὅτι μόνον ἦταν πλοῦσιος, ἀλλὰ καὶ ὑγιὴς εἰς τὸ σῶμα, καὶ ὅτι μόνον ὑγιὴς, ἀλλ' εἶχε καὶ μεγάλην περιποίησιν, καὶ ὅτι μόνον μεγάλην περιποίησιν, ἀλλ' ἔβλεπε καὶ τὰ πάντα νὰ τοῦ τρέχουν ὡσὸν ἀπὸ πηγῆς καὶ ἔξουσαν ἔτσι εἰς διαρκῆ εὐκαρίστητον. Ἐξέτατε, ἀγαπητοί, πόση ἀνεσάν εἶκεν αὐτὸς ποὺ εἰσῆλθε διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ ἐβάδιζεν εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον;

Κανεῖς ὁμοῦ ἀπὸ ὅσους ἀκούουν αὐτὰ μὴ βιασθῆ νὰ τὸν μακάριον πρὸ τοῦ τέλους, ἀλλὰ ἄς ἀνομείνῃ ⁷⁹⁵ Α τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πραγμάτων καὶ τότε ἄς ἐκφέρῃ τὴν κρίσιν. Ἄν θέλετε λοιπὸν τώρα δε παρουσιάσωμεν καὶ αὐτὸν ποὺ εἰσῆλθε διὰ τῆς στενῆς πόλης καὶ ἐβάδιζε τὴν τεθλιμμένην ὁδόν, καὶ ἄφου ἰδοῦμεν ἔτσι τὸ τέλος ἐκάστου νὰ ἐκφέρωμεν τὴν ἀρμόζουσαν κρίσιν διὰ τὸν κάθε ἕνα. Καὶ ποῖον ἄλλον ἔκομεν τώρα νὰ παρουσιάσωμεν παρὰ τὸν Λάζαρον, ποὺ ἦταν νεομένος εἰς τὴν πύρταν τοῦ πλοῦσιου, γεμάτος ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ τραύματα καὶ ἔβλεπε τὰς γλώσσας τῶν σκύλων ποὺ ἐγλυφον τὰς πληγὰς του χωρὶς νὰ ἠμπορῆ οὔτε νὰ τοὺς διώξῃ; Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ὁ πλοῦσιος εἰσῆλθε διὰ τῆς πλατείας πόλης καὶ ἐβάδιζεν εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον, ἔτσι καὶ ὁ μακάριος αὐτὸς (τὸν ὀνομάζω δὲ ἀπὸ τώρα μακάριον διότι ἐπρατίμησε νὰ εἰσελθῇ διὰ τῆς στενῆς πόλης), εἰσῆλθε διὰ τῆς στενῆς πόλης ποὺ εἶναι κατὰ πάντα τελείως ἀντίθετος πρὸς ἐκεῖνην. Β Ὅπως ἐκεῖνος διαρκῶς διεσκέδαζεν, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἔξουσαν ἀγωνιζόμενος πάντοτε κατὰ τῆς πείνης. Καὶ ὁ μὲν πλοῦσιος εἶκεν ἐκτὸς τῆς διασκεδάσεως καὶ τῆς σωματικῆς ὑγείας καὶ χρηματικῆν πλεονεξίαν, καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἠσολεῖτο μὲ τὴν γαστριμαργίαν καὶ τὴν μέθην, ὁ δὲ Λάζαρος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πείναν ἔξουσε μὲ τελείαν πτωχείαν καὶ διαρκῆ ἀσθένειαν καὶ ἀνυπόφορα τραύματα, χωρὶς νὰ ἐκῆ οὔτε τὴν ἀπαραίτητον τροφήν, ἀλλὰ ἐπιθυροῦσε τὰ ψέφυλα ποὺ ἔπιπταν ἀπὸ τὸ τροπέζι τοῦ πλοῦσιου, καὶ οὔτε καὶ αὐτὰ ἤξιμνετο.

4. Εἶδες πῶς αὐτὸς εἰσῆλθε διὰ τῆς στενῆς πόλης καὶ ἐβάδιζε τὴν τεθλιμμένην ὁδόν; Εἶδες πῶς C ὁ πλοῦσιος ἐβά-

διζε διά τῆς πλουτείας καὶ εὐρυκάρου ὁδοῦ; Ἄς ἴδωμεν τώρα τὸ τέλος τοῦ καθενός, καὶ πῶς ὁ μὲν πλούσιος κατήντησεν εἰς στενὸν καὶ καταστρεπτικὸν τέλος, ὁ δὲ πτωχὸς εἰς τέλος πλατὺ καὶ γεῖται ἄνεσιν. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν πληροφορηθῶμεν ὅλα αὐτὰ, ὥστε νὰ μὴ ἐπαδικώσασιν μὲ κάθε τρόπον τὸν εὐρύκωρον δρόμον, οὔτε νὰ φροντίζωμεν νὰ εἰσπράξωμεθα διὰ τῆς πλουτείας πάλιν, ἀλλὰ νὰ ἐπιζητήσωμεν τὴν στενὴν πύλιν καὶ νὰ βοδύωμεν τὴν τεθλαμμένην ὁδὸν, διὰ νὰ ἠμπαρέσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς καλὸν καὶ γεῖταιν ἀπὸ ἄνεσιν τέλος.

Διότι, ὅπου ἐβόησε τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ καθενός ἀπὸ αὐτοῦ, πρόσεξε τί λέγει δι' αὐτὸν ποῦ ἐβόησε πρῶτον τὴν τεθλαμμένην ὁδὸν. «Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀνεκνήθη αὐτὸν D ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ» (Λουκ. 16, 22). Οἱ ἄγγελοι δηλαδὴ τὸν παρέλαβαν καὶ προηγήσαντο αὐτοῦ καὶ τὸν περιστομάζαν καὶ τὸν ἀποκατέστησαν εἰς τὸν τόπον τῆς ἀνάσεως μετὰ ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐκείνας θλίψεις καὶ τὴν ὀδουπόριαν διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ. Ἐξ ἑδὲς πόσον μεγάλο φαίνεται τὸ πλάτος τῆς στενῆς πύλης καὶ τῆς τεθλαμμένης ὁδοῦ εἰς τὸ τέλος; Πρόσεξε τώρα καὶ τὸ καταστρεπτικὸν τέλος τοῦ εὐρυκάρου δρόμου. «Ἀπέθανε, λέγει, καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη». Κανεὶς δὲν προηγεῖτο αὐτοῦ, κανεὶς δὲν τὸν περιστομάζε, κανεὶς δὲν τὸν ὡδηγοῦσεν ὅπως τὸν Λάζαρον. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἰς τὸν εὐρύκωρον δρόμον ἀπελάμβανεν ὅλα αὐτὰ καὶ εἶχε πολλοὺς E δορυφόρους, ἐνοῦν τοὺς ὑπρέτας, τοὺς κἀκασκὰ καὶ παρασίτους, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ τέλος, ἀπεγινώσθη ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ ἐμεινεν ἔρημος μετὰ ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς ἀνάσεις, ἢ καλῶτερα μετὰ ἀπὸ τὴν μικρὰν ἐκείνην ἄνεσιν καὶ εὐτυχίαν. Διότι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι μικρὰ συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν. Μετὰ λοιπὸν τὴν μικρὰν ἄνεσιν, ποῦ ἀπῆλθε μετὰ τὸ νὰ βοδύῃ τὸν εὐρύκωρον δρόμον, τὸν ὑπεδέξαθη ὁ τόπος τῆς στενοκωρίας καὶ τῆς θλίψεως.

796 A Ὁ πτωχὸς λοιπὸν ἀνεπαύετο εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατριάρχου καὶ ἀπελάμβανε τὰς ἀμοιβὰς διὰ τοὺς κόπους του καὶ τὴν μεγάλην ταλαιπωρίαν. Μετὰ τὴν πείναν καὶ τὰς πληγὰς καὶ τὸ ζῆλον εἰς τὴν πόρταν τοῦ πλουτοῦ, μετέκεινται τώρα εἰς τὴν ἀπερήρατον ἐκείνην ἄνεσιν ποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῇ μὲ λόγια. Ὁ πλούσιος ὅμως μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν μεγάλην λαμπυρίαν καὶ τὴν μέθην κατέληξεν εἰς τὴν ἀναπόφευκτον κόλασιν, ὅπου ἐκατέτα.

Καὶ διὰ νὰ μᾶθη ὁ καθένας τῶν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, ποῖον ἦταν τὸ κέρδος τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ ποῖα ἡ κατα-

στροφή καὶ ἡ ζημία τῆς εὐρυκάρου ὁδοῦ, βλέπουσιν B ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ μεγάλην ὀπίσταςιν. Καὶ ἴκουε πῶς: «Καὶ ἐν τῷ ὄφθ ἑώρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχον ἐν βασάνοις, ὅφθ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ» (Λουκ. 16, 23). Ἐμένα ποῦ φαίνεται ὅτι ὅπως ἐβλεπε τὴν τῶσον ριζοῦν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, αὐτὸν δηλαδὴ ποῦ ἦταν πεταγμένος εἰς τὴν πόρταν του καὶ ἐκεῖτο ἐμπρὸς εἰς τὰ γλώσσας τῶν σκύλων νὰ ἔχη πόρα τῶσιν παρηγορίαν καὶ νὰ ζῇ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατριάρχου, τὸν αὐτὸν του δὲ νὰ ἔχη περιβληθῇ μετὰ τῶσιν ἐντροπῆν καὶ μαζὶ μετὰ αὐτὴν νὰ κείται ἐπὶ πλέον καὶ ἀπὸ τὴν φωτιάν, εἶχε μεγαλύτεραν αἰσθησιν τοῦ πόνου. Βλέπων λοιπὸν τὰ πράγματα νὰ ἔχουν τελείως ἀντιστροφή, C καὶ αὐτὸς μὲν, διὰ νὰ εἰπωμεν ἔτσι, ποῦ ὡσὰν εἰς ἄνερον καὶ σαῶν ἀπῆλθε τὸν παρόντα θῶν, νὰ ὑπομένῃ τώρα τὴν ἀνυπόφορον καταδίωξιν καὶ νὰ ἔχη καταπῆσει μετὰ τὸν εὐρύκωρον δρόμον καὶ τὴν πλατείαν πύλιν εἰς τῶσιν στενὸν τέλος, ἐνῶ εἰς τὸν πτωχόν συνέβαιναν τὰ ἀντίθετα, δίδω διὰ τὴν ἐδῶ ὑπομονὴν ἀπολαμβάνει τώρα τὰ ἀπερήρατα ἐκεῖνα καλά, ὅπου περιήλθεν εἰς ἀμικανίαν καὶ ἐκατάλαβε τὴν πραγματικὴν ἀπάτην ποῦ ὑπέστη μετὰ τὸ νὰ προτιμήσῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὸν εὐρύκωρον δρόμον, παρακαλεῖ τὸν πατριάρχον καὶ λέγει λόγια ἀξιολόγητα καὶ γεῖται δάκρυα. Καὶ αὐτὸς ποῦ προηγουμένως οὔτε ἐπιτρέφει, οὔτε ἀνεκτετο νὰ ἴδῃ τὸν Λάζαρον, τὸν πτωχόν, τὸν πεταγμένον εἰς τὴν πόρταν του, ἀλλὰ τὸν εὐχαίρειτο, ὡς θὰ ἐλέγαμεν, λόγω τῆς ἀκαθαρσίας τῶν πληγῶν του D καὶ λόγω τῆς ἰδικῆς του ἀνοησίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐξόσσε πάντοτε μετὰ εὐχαριστήριον, αὐτὸς τώρα παρακαλεῖ τὸν πατριάρχον καὶ λέγει: «Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα θάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δεκτύλου αὐτοῦ βδοας, καὶ καταψύχῃ τὴν γλῶσσαν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ» (Λουκ. 16, 24).

Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ προκαλέσωσιν τὸν σκῆτον, ἀλλ' ὅμως οὔτε καὶ ἔτσι ὠφελήθη κάτι, διότι ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ παρόκλησις ἦταν παρόκαιρη, ἐπειδὴ δὲν ἐγινε τότε ποῦ ἔπρεπε. Στείλει, λέγει, τὸν Λάζαρον ἐκείνον, τὸν πτωχόν, ποῦ πρῶτα τὸν εὐχαινοῦμαι, εἰς τὸν ὁποῖον οὔτε ψιχουλα εἶδα. Ἐ Τώρα τὸν χρειάζομαι, καὶ ζητῶ τὸ δάκτυλον ἐκεῖνο ποῦ ἐγλυφον οἱ σκύλοι. Εἶδες πῶς τὸν ἐσημύρωσεν ἡ τιμωρία; Εἶδες πῶς ὁ εὐρύκωρος δρόμος ἀδήγησεν εἰς στενὸν τέλος; Καὶ δὲν παρακαλεῖ τὸν Λάζαρον, ἀλλὰ τὸν πατριάρχον. Καὶ τοῦτο ἦταν φυσικόν, διότι δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἀντικρίσῃ τὸν πτωχόν. Ἐκαταλάβαινε νομίζω τὴν ἰδικὴν του ἀπισθῆσιαν, καὶ συλλαγίζομενος πόσον

ἀνελέητα τοῦ συμπεριφερόντος, ὑποπίπτειτο διὰ τοῦσδε οὐτε θά τοῦ ἀπαντοῦσε. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν παρακαλεῖ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν πατριάρχη. ⁷⁹⁷ Α Οὐτε καὶ ἔτσι ἄλλως ἐκέρχισε κατὰ περισσώτερον. Τὸ μεγάλο κακὸν εἶναι τὸ χάσμον τῆς εὐκαρίας καὶ ἡ προδοσία τοῦ χρόνου ποῦ μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας μας. Ποῖον λοιπὸν διαμάντι δὲν θὰ ἐμαλάκωναν τὰ λόγια αὐτὰ καὶ δὲν θὰ τοῦ ἐπροκαλοῦσαν οἰκτὸν καὶ συμπάθειαν;

Οὐτε καὶ ἔτσι ἄλλως ἀνταποκρίνεται ὁ πατριάρχης εἰς τὴν παράκλησίν του, ἀλλὰ ναὶ μὲν τοῦ ἀπαντᾷ, τὸν διδάσκει ἄλλως διὰ τὸ ἴδιος ἔγινεν αὐτίς διὰ τὰ βάσανά του. Τοῦ λέγει λοιπὸν ὁ πατριάρχης: «Τέκνον, μνήσθητι διὰ ἀπέλαθες Β τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ νῦν δὲ ὁ μὲν παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐνδὲν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπεράσῃ» (Λουκ. 18, 25-26). Εἶναι φοβερὰ αὐτὰ τὰ λόγια καὶ ἵκανά ναὶ συγνηθῶσιν ὄσους ἔχουν νοῦν. Διὰ τὸν διδάξῃ λοιπὸν, ὅτι ὁ ἴδιος θεοβίως αἰσθάνεται εὐπλαγκτίαν δι' αὐτὸν καὶ τὸν λυπᾷται ἔτσι ποῦ βλέπει τὴν σκληρὰν τιμωρίαν του, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ τοῦ προσφέρῃ τίποτε δι' ἀνακούφισιν, σχεδὸν ἀπολογεῖται, καὶ τοῦ λέγει: Θὰ ἤθελα νὰ σὲ βοηθῆσαι, C καὶ νὰ ἀνακουφίσω τοὺς πόνους σου, καὶ νὰ σοῦ ἐλαφρῶνω τὰς σκληρὰς πηρωρίας, ἀλλὰ σὺ ἐπρόλαθες καὶ ἐστέρησες τὸν ἐαυτὸν σου ἀπ' αὐτῆν τὴν παρηγορίαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν λέγει: «Τέκνον, μνήσθητι».

Πρόσεξε τὴν ἀγαθότητα τοῦ πατριάρχου τέκνον τὸν ὀνομάζει. Τοῦτο θεοβίως ἠμπορεῖ νὰ διδῇ ἔμφρασιν εἰς τὴν προσηψία αὐτοῦ, εἰς ἐκεῖνον ἄλλως οὐδεμίαν βοήθειαν παρέχει, διότι ἄφ' ἑαυτοῦ ἔχει προδοθῆ. «Τέκνον, λέγει, μνήσθητι διὰ ἀπέλαθες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου». Σκέψου τὰ περαιομένα, μὴ ἔκωνες πόσῃν εὐκαρίστησιν ἀπήλαυσε, πόσῃν βίωσιν, πόσῃν πολυτέλειαν, πᾶς ἔχρησε ὅλην τὴν ζωὴν σου D εἰς τὴν λαίμαργίαν καὶ τὴν μέθην, διότι ἐπίστευες διὰ αὐτὸ θὰ εἶναι αἰώνια, καὶ τὰ ἐθεωροῦσες ὀτὰ ὡς ἀγαθὰ. Σύμφωνα νὰ μὴ κρίσιν τοῦ ἴδιου τοῦ ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν. Διότι ἐκεῖνος δὲν ἐφραντίζετο τίποτε ἀνώτερον καὶ, ἐπειδὴ δὲν ἐβλεπε μὲ τὰ μάτια του τί τὸν περιμένει, ἐκεῖνα μόνον ἐθεωροῦσε πᾶς ἦσαν ἀγαθὰ.

5. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνήθικον καὶ πᾶσα νὰ λέγουν πολλοὶ ποῦ ἔχουν κυριευθῆ ἀπὸ τὴν ἀσπιάν καὶ τὴν πολυφροσύνην, ὅτι ἀπεκτιῶμεν πολλὰ ἀγαθὰ, ὅταν θέλουν νὰ δικαιολογήσων τὴν χειροτέρευσιν τῆς μεγάλης τῶν ἀσπιάν. Μὴ

ὀνομάζει, ἀνθρώπος, εὐκαίως αὐτὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ νὰ σκέπτεσαι διὰ αὐτὰ ἐδόθησαν θέθαι ἀπὸ τὸν Κύριον E διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσων με μέτρον καὶ διὰ νὰ διατηροῦμεθα εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ συγκριτοῦμεν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ σώματος, τὰ πραγματικὰ ἄλλως ἀγαθὰ εἶναι ἄλλα. Διότι κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι ἀγαθόν, οὔτε ἡ ἀπόλαυσις, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ πολυτέλεια τῶν ἐπιτημάτων, ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομα ἔχουν. Καὶ διὰτὶ λέγω πᾶς ἔχουν μόνον τὸ ὄνομα; Αὐτὰ πολλὰς φορὰς μᾶς γίνονται αἰτία καταστροφῆς, ὅταν δὲν τὰ χρησιμοποιοῦμεν ὅπως πρέπει. Διότι ὁ πλοῦτος θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ καταστῆ ἀγαθὸν δι' αὐτὸν ποῦ τὸν ἀπέκτησε, ὅταν δὲν τὸν ἐξοδεῖν μόνον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν, οὔτε εἰς τὰς θλοσερὰς εὐκαρίστησας, ἀλλὰ ἀπολαμβάνει με μέτρον τὴν εὐκαρίστησιν τὰ δὲ περισσεύματα τὰ διανέμει εἰς τὰς κοιλίας τῶν πτωχῶν. Τότε ὁ πλοῦτος εἶναι ἀγαθόν.

⁷⁹⁸ Α Ἐάν ἄλλως πρόκειται νὰ παραδοῖται κανεὶς τὸν ἐαυτὸν του εἰς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ εἰς κόθε ἄλλην ἀσπιάν, ὅχι μόνον δὲν ἀφελεῖται, ἀλλὰ πάπτει καὶ εἰς βαθὸν κρημίνον, πρῶγμα ποῦ ἔπαθε καὶ αὐτὸς ὁ πλοῦτος. Διὰ τοῦτο λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ πατριάρχης: «Τέκνον, μνήσθητι διὰ ἀπέλαθες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου». Ἐκεῖνα ποῦ ἐνόμισες πᾶς εἶναι πραγματικὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ἀπέλαθες καὶ ὁ Λάζαρος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀπέλαθε τὰ κακὰ, ὅχι ἄλλως ἐπειδὴ αὐτὸς τὰ ἐθεωροῦσε κακὰ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ εἶπε σύμφωνα με τὴν κρίσιν τοῦ πλοῦτου. Διότι ἐκεῖνος ἀφ' ἑαυτοῦ εἴκε σαρματῶσει αὐτὴν τὴν γνώμην εἰς τὴν ψυχὴν του B καὶ ἐθεωροῦσε τὸν μὲν πλοῦτον καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀνοησίαν ὡς ἀγαθὰ, ἐνθὲ τὴν πτωχεσίαν καὶ τὴν πείνην καὶ τὴν θαρσίαν ἀρρώστιαν τὰ ἔβλεπον ὡς ἀκακὰ. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν ἐθεωροῦσε πτωχὸν καὶ εἴκε τὴν ἰσχύην σου ἐσφαλιμένην ἐκεῖνην κρίσιν, θηλήσων διὰ σύμφωνα με τὴν κρίσιν σου, ἀπήλαυσε καὶ σὺ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ με τὸ νὰ θαδίζῃς τὸν πλοῦτον καὶ εὐρυψαρον δρόμον, καὶ ὁ Λάζαρος ὁμοίως, σύμφωνα πάλιν με τὴν λογισμὸν σου, ἀπήλαυσε τὰ κακὰ με τὸ νὰ θαδίζῃ τὴν στενήν πόλην καὶ τὴν θελήμην ὁδόν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν σὺ εἶδες μόνον τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου αὐτὸς δὲ ἔβλεπε καὶ πρὸς τὸ τέλος, καὶ δὲν ἐβελίαζε καθόλου διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν δὲσὺ τώρα ἀνακουφίζεται, C σὺ δὲ ὑποφέρεις, καὶ κατελήξατε εἰς τέλος ἀντίθετον τέλος. Ἐἴδατε ἔξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὸ τέλος τῆς πτωχείας καὶ εὐρυψαρου ὁδοῦ καὶ ἐκαταλάβατε πᾶς ἐθεώσατε εἰς τὸ καλὸν τέλος τῆς στενῆς πόλης καὶ θελήμην ὁδοῦ αὐτὸς ποῦ τὴν ἐπρωτίστησε. Ἄκουσατε λοι-

πόν και τὸ φοβερότερον· «Και ἐπὶ πάντα, λέγει, τοῖς μεταξὺ ἡμῶν και ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διασῆναι ἐνθένδε ἐκεῖ μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν» πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσαι. Μὴ προσπεράσωμεν, ἀγαπητοί, ἀπρόσεκτα αὐτὸ πού εἶπεν, ἀλλὰ θεοσκεψόμεν καλὰ τὴν σημασίαν τῶν λόγων, και πόσην τιμὴν και ἐξαιρέτην θέσιν ἀπολαμβάνει **D** ὁ πεταγμένος δίπλα ἀπὸ τὴν πόρταν, ὁ περιφρονημένος, ὁ πτωχός, αὐτὸς πού ἠγωνίζετο διαρκῶς κατὰ τῆς πεινῆς, ὁ γεμάτος τραύματα, αὐτὸς πού τὸν ἐγλυφαν οἱ σκόλοι.

Μὲ εὐχαρίστησιν λοιπὸν ἐπιναλαμβάνου αὐτὰ συνεχῶς, διὰ τὸ μὴ ἀπελυσσῆθαι κανεὶς πτωχὸς ἢ ἄρρωστος ἢ πεινασμένος και ἐλεεινολογῆσθαι τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τὸ ὑποφέρει μὲ ὑπομονὴν και εὐχαρίστησιν ὅλα και τὸ τρέφεται ἀπὸ τώρα μὲ τὰς καλὰς ἐλπίδας και τὸ ἀναμένη τὰς ἀπεργαπίτους ἐκείνας ἀρετῆς και τοὺς μισθοὺς διὰ τοὺς κόπους του, «Και ἐπὶ πάντα τοῖς». Τί σημαίνει τὸ «Ἐπὶ πάντα τοῖς»; Ἄφου εἶπεν ὅτι οὐ μὲν ἀπέλαθες εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ὅλα ὅσα ἐθεωροῦσες πῶς ἦσαν ἀγαθὰ και ὅτι ὁ Ἀδὰμαρος ἀπέλαθεν αὐτὰ πού οὐ ἐπίστευες πῶς ἦσαν κακά, προσέθεσε και τοῦτο, διὰ τὸ τὸν διδάξῃ, ὅτι δι' ὅσα ἔχου λευκά, **E** ὑπεδέχθη τὸν καθένα και τὸ ἀνάλογον τέλος. Ἐσένα μὲν, μετὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν, πού ἐθεωροῦσες ὡς ἀγαθὰ, σὲ ὑπεδέχθη ἡ θλίψις και ἡ στενωχωρία και ἡ αἰωνία φωτιά, αὐτὸν δέ, ἄφου ἠγωνίσθη εἰς ὀλικίτην τὴν ζωὴν του πρὸς αὐτὰ πού οὐ θεωροῦσες ὡς κακά, τὸν ὑπεδέχθη ἡ ἔννεσις, ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν, και ἡ μετὰ τῶν ἀγίων ἀνάπαυσις. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸν καθένα εὐρήκε τὸ ἀνάλογον τέλος, και εσένα μὲν ἡ πλατεία πόλις και ὁ εὐρύχωρος δρόμος σὲ ὑπάγαγον εἰς αὐτὴν τὴν στενωχωρίαν, αὐτὸν δέ ἡ στενὴ και τεθλιμμένη ὁδὸς τὸν ἔφερε εἰς αὐτὴν τὴν ἄνεσιν. «Και ἐπὶ πάντα τοῖς μεταξὺ ἡμῶν και ὑμῶν ⁷⁹⁹ **A** χάσμα μέγα ἐστήρικται».

Πρόσεξε, τὸν πτωχὸν, τὸν πληγωμένον (διὰ τὸ μὴ ἐπιναλαμβάνου τὰ ἴδια), πού ἐυρίσκειται μὲ τὸν πατριάρχην, και πού ἀνήκει εἰς τὸν χορὸν τῶν δικαίων. Μεταξὺ γὰρ «ἡμῶν και ὑμῶν» λέγει, ἀνάμεσα εἰς ἡμᾶς και εἰς σᾶς. Εἶδες εἰς ποῖον ἀποτελέσμα κατέληξεν αὐτὸς πού ὑπέμεινε μὲ ὑπομονὴν και εὐχαρίστησιν τὴν θάρσειαν ἐκείνην ἠσθένειαν; Λέγει λοιπὸν «Μεταξὺ ἡμῶν και ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται». Εἶναι, λέγει, μεγάλο τὸ ἐμπόδιον, ὅτι ἀπλῶς χάσμα, ἀλλὰ χάσμα μέγα. Διότι πράγματι εἶναι μεγάλη ἡ ἀπόστασις και ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἀρετῆς και κακίας. Ἡ μία ἠηλαθὴ εἶναι πλατεία και εὐρύχωρος, ἡ ἄλλη στενὴ και τεθλιμμένη. Και ἡ μὲν ὡς οὐσία εἶναι πλατεία και εὐρύχωρος, **B** ἡ δὲ πτωχεία και ὀνείκεια στενὴ και τεθλιμμένη. Ὅπως λοιπὸν ἔδω εἶναι ἀντί-

θετοὶ οἱ δρόμοι, και αὐτὸς πού προημᾶ τὴν παρθενίαν βαδίζει τὴν στενὴν και τεθλιμμένην ὁδὸν, ὅπως ἐπίσης και αὐτὸς πού ἐπιδικᾶται τὴν σαφροσύνην και τὴν ἀκτημοσύνην, πού περιφρονεῖ τὴν σαταιοδοξίαν, αὐτὸς δὲ πού οπεύδει τὸ βαδίσαι, τὸν πλατὸν και εὐρύχωρον δρόμον ἐπιμένει εἰς τὴν ὡσφίαν και τὴν φηλαγγυρίαν, και τὴν ἀκολασίαν και παρακολληθεὶ τὰ βλαβερὰ θεάματα, και ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν, εἶτοι ἀκριβῶς και μεταξὺ τιμαρίας και ἀμοιβῶν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ. Διότι λέγει ὅτι μεταξὺ ἡμῶν, δηλαδὴ τῶν δικαίων και ἐναρέτων, πού ἔχουσι φθάσει εἰς τοῦτο τὸ τέλος, **C** «και ὑμῶν», δηλαδὴ αὐτῶν πού εἰς ὄλην τὴν ζωὴν κατεγίνοντο μὲ τὴν πονηρίαν και τὴν κακίαν, ἔχει τοποθετηθῆ ἓνα μεγάλο βάραθρον.

Και τὸ βάραθρον εἶναι τόσο μεγάλο, ὥστε μήτε ἐντεύθεν ἐσπῶτὰ τινα πρὸς ὑμᾶς διασῆναι δύνασθαι, μήτε ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσαι. Εἶδες τὸ μέγεθος τοῦ βάραθρου; Εἶδες ἀπάντησιν βαρυτέραν ἀπὸ τὴν κόλασιν; Μήπως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου θταν ἠκούσατε τὴν εὐτυχίαν τοῦ πλοοσίου και τὴν μεγάλην περποίησιν πού εἶχε, περιτομασμένους ἀπὸ ὄλους δέν τὸν ἐθεωροῦσατε εὐτυχοσμένους; Και θταν πάλιν ἐβλέπατε τὸν πτωχὸν ριγμένον εἰς τὴν πόρταν γεμάτων μὲ τὰ βαρετὰ ἐκεῖνα τραύματα **D** δέν ἐκακοτυχοῦσατε τὴν ζωὴν του;

Νὸ ὅμως τώρα πού εἰς τὸ τέλος βλέπομεν ὅτι ἔχουσι συμβῆ τὰ ἀντίθετα, και τὸν μὲν πλοοσίων βλέπομεν τὸν θταν γινέται ὕστερα ἀπὸ ἐκείνην τὴν θταν θταν και τὴν μέθην, τὸν δὲ πτωχὸν, μετὰ τὴν ἐσκατήν ἐκείνην πτωχείαν και τὴν πείναν, τὸ εἶναι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ.

Ἄλλὰ διὰ τὸ μὴ κῶσμεν μεγάλην τὴν ὀμιλίαν εἶναι ἀρκετὸν τὸ σταματῆσθαι ἔδω τὴν διδασκαλίαν, και τὸ παρακαλέσθαι τὴν ἀγάπην σας, τὸ μὴ ἐπιδικᾶτε τὴν πλατείαν πόλιν οὔτε τὸν εὐρύχωρον δρόμον, οὔτε μὲ κάθε τρόπον τὴν ἄνεσιν, ἀλλὰ σκεπτόμενοι τὸ τέλος τῆς κάθε μῆς, αὐτὴν μὲν τὸ ἀποφεύγετε, ἀναλογίζομενοι τὰ κακά πού ἔχουσι καταλάβει αὐτὸν τὸν πλοοσίων, **E** τὸ ἐπιδικᾶτε δὲ τὴν στενὴν πύλην και τεθλιμμένην ὁδὸν, διὰ τὸ ἠνωροσόμεν τὸ φθάσμεν, μετὰ τὴν ἔδω θλίψιν, εἰς τὸν τάπον τῆς ἀνάσσεως. Ἀποφεύγετε λοιπὸν, παρακαλῶ, τὰ σατανικά θεάματα, και τὴν βλαβεράν παρακολούθησιν ἠποδορμῶν. Παρασκήθησιν θέβαια τὸ εἶπαι αὐτὰ πρὸς χάριν αὐτῶν πού παρεσῶθησαν και ἐβάδισαν τὸν εὐρύχωρον δρόμον, διὰ τὸ τὰ ἐγκαταλείψουσι ἀφου πληροφορηθῶν και ἀφου βαδίσουσι τὴν τεθλιμμένην ὁδὸν, ἐννοῶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, τὸ ἔξιμῶσθαι τὸ φθάσμεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατριάρχου ⁸⁰⁰ **A** καθὼς και ὁ Ἀδὰμαρος, και ἀφου ἐλευθερωθῶμεν εἶτι ὄλοι μαζὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν

τοῦ πυρός, νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀπερίγραπτα ἐκεῖνο ἀγαθὸ
«ὃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν».

Αὐτὰ μακάρι νὰ ἐπιτόκωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φι-
λανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον
μαζὶ μὲ τὸν πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δει-
ναιμία, ἡ τιμὴ πάρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ῶνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΑΡΧΑΙΟΝ
ΚΕΙΜΕΝΟΝ